

TURİZMİN ÇEVRESEL ETKİLERİ VE İZNİK ÇEVRESİNDE
ALTERNATİF TURİZM GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMAR ARZU AKKAYA

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 13 Haziran 1994

Tezin Savunulduğu Tarih : 30 Haziran 1994

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Mine İNCEOĞLU

Diğer Jüri Üyeleri : Prof.Dr.Gülsün SAĞLAMER
Doç.Dr.Türkan Ulusu URAZ

ÖNSÖZ

Tez çalışmam sırasında gösterdiği destek ve yakın ilgiden dolayı Sayın Prof.Dr.Mine İnceoğlu'na teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım sırasında gösterdikleri yakın destekten dolayı aileme de teşekkürlerimi sunarım.

Arzu AKKAYA

Haziran 1994

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
BÖLÜM 2. TURİZMİN ÇEVRESEL ETKİLERİ	3
2.1. Turizm ve Çevre İlişkilerine Genel Bakış	3
2.2. Turizmin Çevresel Etkileri	6
2.2.1. Turizmin Doğal ve Yapısal Çevredeki Olumlu Etkileri	8
2.2.1.1. Doğal Alanların Korunması	8
2.2.1.2. Arkeolojik ve Tarihi Bölgelerin ve Mimari Karakteristiklerin Korunması	9
2.2.1.3. Çevre Değerinin Arttırılması	11
2.2.1.4. Altyapının İyileştirilmesi	12
2.2.2. Turizmin Doğal ve Yapısal Çevredeki Olumsuz Etkileri	14
2.2.2.1. Su Kirliliği	14
2.2.2.2. Hava Kirliliği	15
2.2.2.3. Gürültü Kirliliği	15
2.2.2.4. Görsel Kirlilik	16
2.2.2.4.1. Çöp Yığılmaları	16
2.2.2.4.2. Turizm Yapılarının ve Servis Alanlarının Etkileri	17
2.2.2.5. Atık Problemleri	18
2.2.2.6. Ekolojik Bozulma	20
2.2.2.6.1. Bitki Örtüsü Üzerindeki Etkiler	20
2.2.2.6.2. Doğal Yaşam Üzerindeki Etkiler	21
2.2.2.6.3. Özel Ekosistemler (Kıyı, dağ, ada) üzerindeki etkiler	21
2.2.2.7. Çevresel Felaketler	22
2.2.2.8. Arkeolojik ve Tarihi Bölgelere Verilen Zarar	23
2.2.2.9. Toprak Kullanım Problemleri	25
2.2.3. Turizmin Sosyo-Kültürel Çevredeki Olumlu Etkileri	25
2.2.3.1. Kültürel Mirasın Korunması	26
2.2.3.2. Kültür Alışverişi	26
2.2.4. Turizmin Sosyo-Kültürel Çevredeki Olumsuz Etkileri	27

2.2.4.1	Refah Araçlarında Aşırı Yoğunlaşma	27
2.2.4.2	Geleneksel Sanat Değerlerinin Zayıflaması	28
2.2.4.3	Davranış ve Değerlerin Değişmesi	28
BÖLÜM 3.	ÇEVRESEL ETKİYİ KONTROL ÖNLEMLERİ	29
3.1.	Çevresel Etki Değerlendirmesi	30
3.1.1.	Delphi Tekniğinin Kullanımı	33
3.2.	Taşıma Kapasitesinin Belirlenmesi	35
3.2.1.	Taşıma Kapasitesi Kavramı ve Sınıflandırılması	35
3.2.2.	Taşıma Kapasitesinin Ölçülmesi	39
3.2.3.	Taşıma Kapasitesine İlişkin Standartlar	41
3.3.	Yasal Düzenlemeler	43
3.3.1.	Türkiye’de Turizmin Gelişmesinde Çevrenin Korunmasını Öngören Yasal Düzenlemeler	43
3.3.1.1.	Turizm Teşvik Kanunu	43
3.3.1.2.	Çevre Kanunu	44
3.3.1.3.	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	45
3.3.1.4.	Milli Parklar Kanunu	46
3.3.2.	Turizm Yönünden Gelişmiş Ülkelerde Çevrenin Korunmasını Öngören Yasal Düzenlemeler	46
BÖLÜM 4.	ÇEVRE KORUMAYA YÖNELİK TURİZM KAVRAMLARI	48
4.1.	Soft Turizm Kavramı ve Dünyada Gelişimi	48
4.2.	Soft Turizmin Prensipleri ve Geleneksel Turizm (Kitle Turizmi) ile Karşılaştırılması	51
4.2.1.	Planlama İlkeleri Yönünden Karşılaştırılması	54
4.2.2.	Mimari Kriterler Yönünden Karşılaştırılması	56
4.3.	Soft Turizm Türleri ve Ülkemizdeki Potansiyelin Değerlendirilmesi	58
4.3.1.	Rekreasyon Turizmi	59
4.3.1.1.	Yumuşak Etkili Aktiviteler	60
4.3.1.2.	Az Etkili Aktiviteler	64
4.3.1.3.	Sert Etkili Aktiviteler	66
4.3.2.	Dağ Turizmi	67
4.3.3.	Kamping ve Karavan Turizmi	69
4.3.4.	Yayla Turizmi	69
4.3.5.	Av Turizmi	70
4.3.6.	Yat Turizmi	71
4.3.7.	Gençlik Turizmi	76
4.4.	Soft Turizmde Konaklama Olanakları	77
4.4.1.	Kirah Evler	78
4.4.2.	Pansiyon	78
4.4.3.	Kamping	78

4.4.4. Gezer Konaklamalar	79
4.4.5. Okullar, Yurtlar	79
BÖLÜM 5. İZNİK'TE ÖNERİ ALTERNATİF TURİZM GELİŞİMİNİN VE TURİZM BİNALARININ OLASI ÇEVRESEL ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	80
5.1. Bölgenin Coğrafi Konumu ve Ulaşımı	80
5.2. Tarihsel Gelişimi	84
5.3. İklimi ve Bitki Örtüsü	85
5.4. Tarihi ve Kültürel Değerler	86
5.5. Kentin Yerleşim Planı ve Gelişimi	90
5.6. Turizmin Gelişimi	94
5.7. Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin ve Turizm Binalarının Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi	104
5.7.1. Çalışmanın Amacı	104
5.7.2. Öneri Alternatif Turizm Gelişimi ve Turizm Binaları	104
5.7.3. Çalışmada İzlenen Yol	104
5.7.4. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi	106
5.7.4.1. Kent İçinde veya Yakınında ve Göl Çevresinde Genel Olarak Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin ve Turizm Binalarının Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları	106
5.7.4.2. Kent İçinde veya Yakınında Turizm Binalarının Potansiyelinin ve Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları	109
5.7.4.3. Göl Çevresinde Turizm Binalarının Potansiyelinin ve Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları	116
5.7.4.4. Kent İçinde veya Yakınında Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin Potansiyelinin ve Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları	112
5.7.4.5. Göl Çevresinde Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin Potansiyelinin ve Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları	120
BÖLÜM 6. SONUÇLAR	124
KAYNAKLAR	127
EKLER	132
ÖZGEÇMİŞ	149

ÖZET

Turizmin plansız ve kontrolsüz bir gelişim sürecinde çevrede meydana getirdiği olumsuz değişikliklerin önlenmesi açısından, turizm projelerinin uygulamaya geçirilmeden önce olası çevresel etkilerinin değerlendirilmesi, doğru plan kararları ile desteklenmiş bir turizm gelişiminin ortaya çıkmasını sağlar. Turizm gelişimi de ancak çevrenin doğal ve kültürel değerlerini bozmayan, estetik ve mimari değeri yüksek ve aynı zamanda o çevrenin kimliğini taşıyan bir anlayışla tasarlanan bina ve çevre düzenlemeleri ve çevreye duyarlı turizm türlerinin geliştirilmesi ile başarı olur.

Bu amaçla tezin kapsamında tarihi ve doğal değerleri ile turizm yönünden önemli bir potansiyele sahip İznik kent ve göl çevresinde öneri alternatif turizm gelişimi ve turizm binalarının olası çevresel etkileri değerlendirilmiştir.

Birinci bölüm, konuya giriş niteliğini taşımaktadır.

İkinci bölümde, turizm ve çevre arasındaki ilişkiler ele alınarak, turizmin doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki etkileri olumlu ve olumsuz etkiler başlıkları altında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, turizmin çevresel etkilerini kontrol önlemleri kapsamında çevresel etkilerin değerlendirilmesi ve bu değerlendirmede kullanılan metodlardan biri olan Delphi tekniği açıklanmakta ve taşıma kapasitesine ve ölçülmesine ilişkin tanımlamalar yapılarak, ülkemizde ve gelişmekte olan ülkelerde çevre korumaya yönelik yasal düzenlemeler incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek veya azaltmak için ortaya çıkan ve çevreye duyarlı bir tasarım anlayışının içerdiği bir turizm gelişimini hedefleyen alternatif turizm türleri ve ülkemizdeki potansiyeli incelenmiştir.

Beşinci bölümde, İznik'te yerleşme bölgesi içinde veya yakınında ve göl çevresinde öneri alternatif turizm gelişiminin ve turizm binalarının doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki etkileri ve ekonomik boyutu; Delphi tekniğinde kullanılan anket formundan yararlanılarak hazırlanmış bir anketin 12 kişilik bir gruba uygulanması ile alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Son bölümde, yapılan anket çalışmasından elde edilen değerlendirmeler doğrultusunda genel bir sonuca varılmıştır.

SUMMARY

THE ENVIRONMENTAL IMPACTS OF TOURISM AND ASSESSMENT OF ALTERNATIVE TOURISM DEVELOPMENT IN İZNIK SURROUNDINGS

In terms of prevention of changes tourism can bring on the environment in the process of uncontrolled and unplanned development, assessment of potential environmental impacts provides that a tourism development supported with proper plan decisions brings light before tourism projects aren't applied. Tourism projects may be successful only with building and environment arrangements designed with the understanding which has high quality aesthetic and architectural characteristics, not destroying natural and cultural values of the environment.

In this study, the potential environmental impacts of proposal alternative tourism development and tourism buildings are assessed in İznik city and its lake surroundings.

Chapter 1 is an introduction to the subject. Here, the importance of assessment of the environmental impacts of tourism is stressed with reality that changes unplanned and uncontrolled tourism development can bring on the environment can affect considerably tourism resource.

In Chapter 2, Relations between tourism and environment are studied generally and the potential positive and negative impacts on the natural, built and socio-cultural environments are analyzed.

Environment is the whole of natural and artificial conditions, effects and forces which surround living organisms, affects and changes them and at the same time, being in connections. Environment, in general, is a physical environment. Researchs on relations between tourism and environment, have more concentrated natural and built components of physical environment. However, impacts on his cultural environments which effects of man change have gradually importance. Components of environment on which potential impacts from the result of tourism development are studied, are as follows:

1. Natural Environment: It includes topography, air, land, climate, flora and fauna.

2. **Built Environment:** It encompasses all man-made buildings from one building to a complex city, infrastructure, open spaces, archaeological and historical places.

3. **Socio-Cultural Environment:** It includes the values, beliefs, behaviours, morals, arts, law of community, "high culture" such as opera and ballet, and "popular culture" such as folk, music and craft work.

Relations tourism and environment has arise from that environment is the main resource that provides tourism activities make real. Tourism uses environmental resources in two principal ways. Firstly, as primary inputs in to the production of the tourist product (scenery, coasts, mountain, forests) and as sinks for the residuals generated during the production and consumption of this product.

Properly planned and controlled tourism development may contribute to conservation and improvement of environment from various aspects. On the other hand, uncontrolled development of tourism and its pressure that consists of excessive man activites, can cause environmental deterioration.

Because tourism is an activity which can develop in environmentally sensitive areas, in this section, first of all, impacts on natural and built environments are examined, impacts on socio-cultural environments are handled in the narrow context.

Pozitive impacts of tourism on the natural and built environment are grouped as follows:

1. Conservation of natural areas
2. Conservation archaeological and historical sites and architectural characteristics
3. Enhancement of environmental quality
4. Improvement of infrastructure

Negative impacts of tourism on the natural and built environment are grouped as follows:

1. Water pollution
2. Air pollution
3. Noise pollution
4. Visual pollution
5. Waste disposal problems
6. Ecological disruption
7. Environmental hazards
8. Damage to archaeological and historical places
9. Land use problems

Pozitive impacts of tourism on the socio-cultural environment are grouped as follows:

1. Conservation of cultural heritage

2. Cross-cultural exchange

Negative impacts of tourism on the socio-cultural environment are grouped as follows:

1. Overcrowding of amenities for residents

2. Loss of authenticity of traditional arts and crafts

3. Changes in behaviour and values

In chapter 3, In the context of controlling measures of the environmental impacts, the assessment environmental impacts and the use of Delphi technique, which is one of the method used in this assesment are explained and making definitions related to measurement and of carrying capacity, legislative regulations related to environmental conservation in Turkey and developing countries are studied.

The changes which a uncontrolled and unplanned tourism development can cause on the natural, built and socio-cultural environments may reach to such a dimension that specific characteristics of a tourism area attracting tourists may disappear. Prevention of the impacts of tourism not reaching such a dimension is inevitable necessity in terms of sustainable environmental values and the conservation of it. In this context; the assessment of potential poztive and negative impacts of proposed tourism development on the environment beforehand will be useful in terms of planning of most suitable development for the area. This assessment will affect poztively the planning on the subject as selection of location, architectural design.

This effort of preventing of these impacts of tourism puts on the agenda the application of various control methods. Many countries apply various methods of the assessment of environmental impacts and environmental legislations to prevent or minimize negative impacts of tourism.

Assessment of Environmental Impact or analysis studies are one of the important planning instrument in defining beforehand and preventing or minimizing the potential effects from the result of tourism development which is planned to be realized.

Delphi technique used in environmental impact analysis was developed by Rand Corporation in the USA in the 1960s as a technique of future forecast. Delphi is a well established judgemental technique used as a means of collecting expert opinion and of working towards consensus between experts on a given issue. The members of panel including twenty persons in general, are chosen among expert persons such as planners, tourism officers, economist, civil engineers, environmental health officers. In Delphi, each participant is answered separetely. Reliability level of using the

results obtained through use of Delphi depends on the level of specialization of the participants related to the issue examined, responses rates to the questionnaires and interpretation of results.

In addition to application of controlling methods of environmental impact, determination of carrying capacity and application of environmental legislation are very important. Carrying capacity is the one of effective tool which is formed with the aim of determination and measurement of the potential level of the use of source in different ecosystems and providing of the use of sustainable source in planning.

In recent years, it is seen that for types of carrying capacity are studied. These are;

1. Ecological carrying capacity: The ability of standing of environmental sources against to pollution and crowding.

2. Physical carrying capacity: The amount of accommodation units, infrastructure, the facilities of transportation.

3. Social carrying capacity: The density that tourists and local people can stand.

4. Economic carrying capacity: The ability of standing of other sectors in tourism areas.

Capacity levels are influenced by two major groups of factors.

The first group are;

1. The characteristics of the tourists,
2. The characteristics of the destination area and its population.

The second group are;

1. Natural environmental features and processes,
2. Economic structure and economic development,
3. Social structure and organization,
4. Political organization,
5. Level of tourist development.

Difficulties in measuring and quantifying the thresholds of carrying capacities have restricted the use of carrying capacity as a planning tool. Some factors causing this restriction are;

1. That the acceptable levels of crowding can differ from one society to another,

2. That certain types of developments necessitate higher densities than others, even if the sizes of the developments are the same (beaches for relaxation vis-a-vis tourism),

3. That physical and environmental carrying capacities can be affected by management techniques.

In Chapter 4, The types of alternative tourism which bring light to prevent or minimize negative impacts of tourism on the

environment and its potentials in Turkey are studied.

Soft tourism (alternative tourism) is a socially responsible, environmentally sensitive tourism approach. Due to having small scale and little density, it can be established by local organizations and economic income directly belongs to local people.

The main principles of soft tourism are as follows:

1. To conserve natural and cultural environmental values
2. To last spreading along the year instead of concentrated on definite seasons and area
3. To make use of existing buildings instead of new constructions
4. To protect traditional (local) architecture and organic development
5. To make use of a dynamic and active tourism strategy which contains the understanding of individual holiday
6. To depend on the environmental, social and economic carrying capacities of the destination areas.

The types of soft tourism which can be developed also in Turkey in the principles of soft tourism can be grouped in this way:

1. Recreation Tourism
2. Mountain Tourism
3. Camping and Caravan Tourism
4. Pasture Tourism
5. Hunting Tourism
6. Yacht Tourism
7. Youth Tourism

The facilities of accommodation in soft tourism, are as follows:

1. Houses for rent
2. Boarding houses (Pensions)
3. Camping
4. Mobile accommodations
5. Schools, dormitories

In chapter 5, in settlement area and vicinity of İznik and lake surroundings, the potential impacts of proposal alternative tourism development and tourism buildings on the natural, built and socio-cultural environment and economic dimension are assessed, according to responses obtained with application to 12 persons of a questionnaire which is prepared making use of questionnaire used in Delphi. Persons who participated the questionnaire: civil engineer, mechanical technic painter, archaeologist, motel officer, hotel officer, headman, trader, resident in summer, officer from forest administration.

At first, the potential environmental impacts of generally

proposal alternative tourism development and tourism buildings in İznik are assessed and the results are shown in a table.

Secondly, in settlement area and vicinity of İznik, the potentials of tourism buildings are defined and among of persons who defined the potential of each building, potential environmental impacts are assessed. The results are shown in a table.

Thirdly, in lake surroudings, the potentials of tourism buildings are defined and environmental impacts are assessed. The results of it are shown in a table.

Fourtly, in settlement area and vicinity of İznik, the potentials of proposal alternative tourism development and the environmental impacts of each tourism types are assessed. The results of it are shown in table.

Fifthly, in lake surroundings, the potentials of proposal alternative tourism development are defined and the environmental impacts are assessed. The results are shown in a table.

In Chapter 6, According to assessments obtained from questionnaires, a general conclusion is reached.

The environmental impacts of proposal tourism development should be assessed before applying and according to the situation obtained in result of the assessment, planning decisions may be successful only if building and environment arrangements and tourism types which don't destroy natural and historical environments and have high quality aesthetic value, can be developed. This is an inevitable necessity in terms of both sustainable tourism and conservation of natural and historical values tourism depends on.

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Uzun yıllar sadece ekonomik yararları ön plana çıkarılarak değerlendirilen turizm olgusu, ülke ve bölge kalkınmasında önemli endüstri kollarından biri haline gelmiş, ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması gibi olumlu etkileri nedeni ile gelişmekte olan pek çok ülke ulusal ve uluslararası düzeyde turizmin gelişmesini teşvik etmiştir.

Bununla birlikte turizm yönünden gelişmiş ülkelerde yaşanan deneyimler, turizmin zamanla geliştiği çevrede olumsuz etkiler yaratabileceğini, temel kaynağı olan tarihi ve doğal değerleri olumsuz yönde etkileyebileceğini ve yerel halkın sosyo-kültürel çevresinde değişimlere neden olabileceğini ortaya koymuştur. Kontrolsüz bir planlama sürecinde ortaya çıkan yapılaşma ve yoğun turist faaliyetlerinin neden olduğu kalabalıklaşma, her ne şekilde olursa olsun çevre üzerinde mutlaka bir değişiklik yaratmaktadır. Bununla birlikte, bu değişikliğin boyutu, turizm gelişiminin yoğunluğuna, turizm türüne, turist tipine ve bölgedeki çevresel kaynakların değişikliklere dayanma kabiliyetine bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Bir alanın sadece görsel açıdan bozulması alanın genel turizm çekiciliğinin de azalmasına neden olur. Doğal ve yapısal çevredeki değişimlerin bir bölgenin çekicilik kaynaklarını tamamen yok olabileceği boyutlara ulaştırması turizm kaynağının da yok olma tehlikesi demektir. Bu nedenle hem turizmin çevreye duyarlı bir şekilde gelişmesi, hem de doğal ve tarihi değerlerin uzun dönemde korunması açısından önerilen turizm gelişmelerinin önceden çevre üzerindeki olası olumlu ve olumsuz etkilerinin değerlendirilmesi gereklidir.

Turizm projelerinin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi gereği yanında çevre koruma yasalarının turizm planlamasına ilişkin öngördükleri sınırlamalar ve yasaklamalarda büyük önem taşımaktadır. Turizmin çevre üzerindeki olası olumsuz etkilerini önlemek veya azaltmak için ortaya çıkan soft turizm kavramları da pek çok araştırmacı ve plancının ilgi alanını oluşturmaktadır. Belirli bir bölgede toplanmak yerine küçük ölçekli ve az yoğunluklu olarak tüm bölgelere yayılmayı hedefleyen bu yaklaşımın içerdiği turizm türleri, ülkemizde pek fazla gelişmemekle beraber, yoğun turist akışının beraberinde getirdiği olumsuz etkileri önlemek açısından pek çok ülkede alternatif bir çözüm olarak geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu tezin kapsamında, inceleme alanı olarak seçilen İznik'te yerleşme bölgesi içinde veya yakınında ve göl çevresinde öneri alternatif turizm gelişiminin ve turizm binalarının gelişme potansiyeli ve doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki etkileri ve ekonomik boyutu değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede, çevresel etkilerin değerlendirilmesinde kullanılan Delphi tekniğindeki anket formundan yararlanılmış ve karşılıklı görüşme şeklinde yapılan anket sonucunda alınan yanıtlar doğrultusunda olası olumlu ve olumsuz çevresel etkiler belirlenmiştir.

BÖLÜM 2. TURİZMİN ÇEVRESEL ETKİLERİ

2.1. Turizm ve Çevre İlişkilerine Genel Bakış

Çevre, canlı varlıkları kuşatan, onları etkileyen, değişime uğratan ve aynı zamanda onlarla iletişim halinde olan doğal ve yapay koşul, etki ve kuvvetlerin bütünüdür.

İnsan veya toplumu etkileyen çevre genel anlamda fiziksel çevredir. Fiziksel çevre insanın içinde kısa veya uzun zaman sürelerinde yaşadığı, karşılıklı etkileştiği, eylemlere katıldığı doğal ve yapısal bileşenlerden oluşur. Turizm ve çevre arasındaki ilişkiler üzerine yapılan araştırmalar daha çok fiziksel çevrenin doğal ve yapısal bileşenleri üzerinde toplanmaktadır. Bunun yanında, turizmin insanın çevresini işleyerek değiştirdiği kültürel çevresi üzerindeki etkileri de giderek önem kazanmaktadır.

Bu tanımlamalardan sonra, turizm gelişmelerinden sonuçlanabilecek potansiyel etkileri irdelleyeceğimiz üç çevre bileşeninden söz etmek mümkündür:

1. Doğal Çevre: İklim, hava, toprak, jeoloji, topografya, flora (bitki), fauna (hayvan) ve ekolojik sistemlerden oluşan çevredir.

2. Yapısal Çevre: Tek bir binadan kompleks bir şehre kadar bütün insan yapısı yapıları, kentsel öğeleri, alt yapı gelişimini, arkeolojik alanları ve tarihi eserleri içermektedir.

3. Sosyo-kültürel Çevre: Toplumun değerlerini, inançlarını, davranışlarını, yaşam tarzlarını, opera ve bale gibi "yüksek" kültürü

ve yöresel dans, müzik, el sanatları gibi "popüler" kültürü içermektedir.

Turizmin tarihsel gelişimi açıkça göstermektedir ki yerleşim bölgelerinin çevresel nitelikleri turizmin doğuşu ve gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Çevresel faktörler (iklim, peyzaj özellikleri, doğal bitki ve hayvan toplulukları vs.) spesifik yerleşmelerin, bölgelerin veya ülkelerin turizme yönelik olarak geliştirilmesinde önemli etkilere sahiptirler. Bu nedenle bu turistik çekiciliklerden yoksun olan bölgelerin gelişim için seçilmesi pek mümkün değildir.

Turizm ve çevre arasındaki ilişki, çevrenin turizm etkinliklerinin gerçekleşmesini sağlayan temel bir kaynak olmasından doğmaktadır. Turizm, çevresel kaynakları (doğal ve insan yapısı çekicilikler, toprak, su vs.) başlıca iki yolla kullanmaktadır: Birincisi; temel bir girdi olarak, ikincisi de turist etkinlikleri sırasında ortaya çıkabilecek yan ürünler (atıklar) için havza olarak. [1,s:34]

Turizm ve çevre arasındaki ilişki 1979 yılında Dünya Turizm Organizasyonu ile Birleşmiş Milletler Çevre Programı arasında imzalanan anlaşmanın giriş paragrafında şu şekilde ifade edilmektedir: "İnsanın çevresinin farklı elemanlarının korunması, değerinin arttırılması ve iyileştirilmesi turizmin doğru ve planlı gelişimi için temel şartlar arasındadır. Turizmin doğru yönetimi aynı zamanda, insanın yaşamının niteliğini geliştirmesinin yanı sıra, fiziksel çevrenin ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesine büyük ölçüde katkıda bulunabilir." [2,s:3]

Turizm, çevresel özelliklere önemli derecede bağımlılık gösteren, doğanın ve tarihi değerlerin meydana getirdiği bir bütün içinde, peyzajın ve kültürel değerlerin korunduğu bölgelerde gelişen bir olgu olduğu için çevre ile olan ilişkisinde koruma kavramından da söz etmek yerinde olacaktır. Budowski, turizm ile çevrenin korunması arasında kuramsal olarak üç farklı ilişkiyi irdelemektedir: [3,s:3]

1. Bir arada varolma (coexistence): Turizm ile çevre koruma arasında göreceli olarak çok az bir ilişkinin olması durumudur. Bu durum çoğunlukla, turizm ve çevre korumanın tam olarak gelişemediği alanlar için sözkonusudur. Bu gelişememezlik durumu idari engellerle olabildiği gibi, turizmin ve çevre korumanın bir diğerinin alanına olan ilgisizliği sonucunda oluşabilir. Bununla birlikte, turizmin büyümesi ile çevrede meydana gelebilecek önemli değişikliklerden dolayı "birarada varolma" durumunun uzun süre sürmesi olası değildir. Bundan dolayı, bu aşama ya "uyuşmazlığa" ya da daha az bir ihtimalle karşılıklı olarak birbirinin yararına olan bir ilişkiye "ortak yaşama" dönüşecektir.

2. Ortak yaşama (symbiosis): Turizm ve çevre korumanın birbirinden karşılıklı olarak yararlandıkları bir organizasyon şeklidir. Çevre koruma açısından bunun anlamı, doğal değerler mümkün olduğunca orjinal durumlarında korunabilecekler, hatta daha uygun şartlara doğru geliştirilmeleri sağlanabilecektir. Böylece daha fazla sayıda kişi, daha geniş anlamda doğadan ve doğal değerlerden rekreasyonel, estetik, kültürel, bilimsel ve eğitsel yönden yararlanabilecektir.

3. Uyuşmazlık ve zıtlık (Conflict): Turizmin çevresel kaynaklara zararlı olabileceği varsayımı ile turizm ve çevre koruma arasında bir uyuşmazlık ve zıtlıktan söz edilebilir. Bunun sonucunda, çeşitli düzeyde sınırlamalar ve yasaklamalar sözkonusu olacağı için böyle bir ilişkinin en azından bir hoşnutlukla karşılanacağı söylene-
mez.

Dünya üzerinde her üç ilişki türünün de varolduğu çeşitli örneklerden anlaşılmaktadır. Ancak ne yazık ki bu ilişkilerin çoğunluğu, bir arada varolmadan hızla uyuşmazlığa gitmektedir. Bu durum, turizmin hızla gelişmesi, buna karşılık doğal alanların hızla azalması gibi kaçınılmaz bir olgudan kaynaklanmaktadır.

2.2. Turizmin Çevresel Etkileri

Turizm ve çevre ilişkileri üzerine yapılan araştırmalar ve turizm bakımından gelişmiş ülkelerde yaşanan deneyimler, uzun yıllar sadece ekonomik etkileri nedeni ile değerlendirilen turizmin zamanla geliştiği çevrede değişime neden olabileceğini ve çevredeki sosyal yapı, doğal kaynaklar ve kültürel değerleri hem olumlu hem de olumsuz yönden etkileyebileceğini göstermiştir.

Bu konuda, Almanya'da "Turizm Araştırma Grubu"nun Akdeniz Bölgesine giden 30 milyon turist üzerinde yaptığı araştırma önemli bir veri oluşturmaktadır. 1985 ve 1988 yıllarını kapsayan bu araştırma, Alman turistlerin çevre sorunlarına eğilimini ortaya koymaktadır. Araştırma iki aşamada yapılmış, birinci aşamada çevre sorunlarını fark eden ve fark etmeyenler diye sorulmuş ve ikinci aşamada da fark edenlerden hangi çevre sorunlarına duyarlılık gösterdiklerinin açıklanması istenmiştir. [4, s:144] Aşağıdaki tabloda çevre sorunlarına ülkeler esaslı üzerinden duyarlılık gösteren Alman turistlerin % olarak durumları gösterilmiştir. (Tablo 2-1)

Tablo incelendiğinde, 1985 yılında turistlerin yalnızca % 40'unun gittikleri ülkenin çevre sorunlarına duyarlı olduğu görülürken, 1988 yılında bu miktar % 58'le neredeyse ikiye katlamıştır. Buna paralel olarak, çevre sorunlarında da 1985 yılına göre 1988 yılında büyük bir artış olduğu gözlenmektedir. Akdeniz ülkeleri içinde özellikle İspanya'da aşırı yapılaşma (1988'de, turistlerin % 33'ü), plajların kirliliği (1988'de, turistlerin % 28,1) ve gürültü (1988'de, turistlerin % 24'ü) problemleri diğer ülkelerle karşılaştırıldığında birinci sırada yer almaktadır. Bu araştırmada Türkiye için 1985 yılına ait veri verilmemekte ve yalnız 1988 yılı değerlendirilmektedir. İlerideki bölümlerde turizmin doğal ve yapısal çevredeki olumsuz etkileri irdelenirken bu değerlendirmelerden yararlanılmaktadır.

Tablo 2-1. Akdeniz Bölgesi'ndeki Tatil Ülkelerinde Göze Çarpan Çevre Sorunları (1985 ve 1988). [4, s.145]

	Tüm ziyaretçiler		İspanya		Fransa		İtalya		Yugoslavya		Yunanistan		Türkiye	
	1985	1988	1985	1988	1985	1988	1985	1988	1985	1988	1985	1988	1985	1988
	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	mil.	yok	mil.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Evet, çevre sorunu farkettim	29.9	57.6	31.8	67.8	30.5	67.6	30.3	61.9	40.4	62.6	34.2	61.2	*	57.6
Denizde, göllerde, ırmaklarda	18.1	37.6	25.5	52.4	30.9	53.8	20.8	49.1	27.3	48.5	21.3	48.2	*	44.7
Kirli plajlar	7.5	16.1	15.8	20.1	14.1	27.3	9.9	23.2	9.8	18.9	8.4	22.3		20.2
Kalitesiz su	6.1	15.3	7.2	19.9	12.3	20.0	7.7	25.1	6.6	15.5	2.1	10.1		8.9
Petrol artıkları ile kirlenmiş plajlar	3.4	6.4	2.5	7.8	7.6	8.7	3.7	7.6	1.2	4.9	1.3	4.3		5.4
Ölü kuşlar, hayvanlar	3.8	6.5	1.3	3.7	2.1	9.1	4.3	4.1	2.5	2.4	0.0	4.3		2.3
Yosun istilası	3.7	10.5	5.2	10.1	8.2	12.7	4.1	15.2	4.2	11.7	6.1	9.4		15.1
Çöpler	9.4	21.4	14.1	35.5	20.7	38.2	13.2	27.3	15.5	22.8	8.2	25.2		21.9
Tekne ile gezenlerin gürültüsü	2.7	5.9	4.5	10.5	5.8	15.6	3.2	6.9	6.8	12.1	2.3	7.9		5.7
Ormanda	13.8	25.8	4.4	20.3	18.3	34.2	11.9	23.2	13.1	27.2	9.5	14.4	*	12.8
Ölün ağaçlar	8.8	15.3	1.9	6.2	8.0	19.3	5.7	11.3	4.5	12.6	5.8	4.3		6.2
Çöpler	7.5	15.1	2.7	14.8	11.5	24.7	8.2	12.6	10.3	17.5	3.2	13.7		19.0
Hiç hayvan kalmamış	0.8	3.9	0.1	4.3	1.4	3.3	0.8	5.2	0.7	4.4	0.4	1.4		3.3
Hayvanlardan kuduz geçiyor	1.0	1.5	0.0	0.6	0.4	0.7	0.7	0.9	0.0	0.5	0.0	0.7		1.1
Diğer	17.1	40.6	21.1	58.3	26.2	52.7	20.1	45.0	25.9	47.6	23.5	42.4	*	38.2
Aşırı yapılaşma	5.8	15.7	10.3	33.3	8.8	23.6	7.8	18.4	9.0	15.0	6.8	12.9		25.1
Çirkin şantiyeler	5.9	15.8	7.7	27.3	13.9	26.9	7.2	17.3	3.9	17.5	6.8	14.4		17.8
Gürültü	5.0	13.7	6.4	24.0	11.5	23.6	6.9	18.6	2.9	13.6	8.1	10.8		12.5
Hava kirliliği	4.1	10.3	2.8	10.1	9.2	18.9	3.6	9.5	3.4	5.3	2.8	10.1		7.3
Kirli sokaklar, yollar	4.7	12.0	5.4	18.5	4.6	17.8	6.0	10.2	9.1	18.4	8.3	19.4		21.8
Toprak erozyonu	1.7	4.7	0.5	3.1	4.1	5.5	1.1	4.8	0.5	5.8	1.6	2.9		6.1
Baki örtüsünün zarar görmesi - çıplak yamaçlar	-	6.2	-	1.8	-	7.3	-	6.1	-	2.4	-	0.0		0.6
Tatil yörelerinde çok şantiye var	4.1	11.7	7.2	28.5	5.6	11.6	4.1	11.7	8.7	14.1	8.5	17.3		20.5
Atık gazlardan etkilenme	2.9	5.2	2.3	3.7	10.7	15.3	4.2	6.5	3.7	2.4	2.9	9.4		0.6
Hayır, çevre sorunu farketmedim	70.1	42.4	68.2	32.2	61.5	32.4	69.7	38.3	59.6	36.9	65.8	38.8	*	41.7

Doğru bir biçimde planlanan ve denetimi sağlanan bir turizm gelişimi, çeşitli yollardan çevrenin korunmasına ve iyileştirilmesine katkıda bulunabilir. Turizmin bu olumlu etkisi içinde çevresel kaynaklar mümkün olduğunca orjinal durumlarında korunabilir, hatta daha uygun koşullarda geliştirilmeleri sağlanabilir. Öte yandan, turizmin kontrolsüz gelişimi ve aşırı insan faaliyetlerinden oluşan baskısı hem doğal hem yapısal hem de sosyo-kültürel çevre üzerinde tehlikeli boyutlara ulaşan etkileri de beraberinde getirebilir ve çevrenin turist çeken özgün nitelikleri kaynağı ile birlikte yok olabilir.

Turizmin etkilerinin boyutu, bölge için önerilen turizm türüne, seçilen bölgenin çevresel özelliklerine, yerel halkın (ev sahibi toplum) sosyal yapısı ve nüfus yoğunluğuna ve yöreye gelen ziyaretçi

yoğunluğuna bağlı olduğu için etkilerinin tümünün bir bölgede görülmesi veya aynı şekilde hissedilmesi mümkün değildir. [5,s:344] Bununla birlikte ileri düzeydeki turizm yerleşmelerinde etkiler daha kuvvetli hissedilebilir. Etkin (dinamik) turist aktiviteleri (deniz turizmi vs.) daha az hareketli aktivitelere (konferans turizmi, sağlık vs.) oranla çevre üzerinde göreceli olarak daha fazla baskı yaratabilir. [6,s:9]

Turizm, çevresel olarak duyarlı bölgelerde (küçük adalar, kıyılar, dağlar, arkeolojik ve kültürel alanlar vs.) gelişen bir aktivite olduğu için bu bölümde turizmin öncelikle doğal ve yapısal çevredeki etkilerine yer verilmekte, sosyo-kültürel çevredeki etkiler daha dar bir kapsamda ele alınmaktadır.

2.2.1. Turizmin Doğal ve Yapısal Çevredeki Olumlu Etkileri

Turizm ve çevre arasındaki "ortak yaşama" (symbiosis) ilişkisi gereği, turizmin doğal ve yapısal çevre değerlerinin korunması, iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliğine ilişkin türlü olumlu etkileri gözlenebilir. Bu etkiler şu şekilde gruplanabilir:

1. Doğal Alanların Korunması
2. Arkeolojik ve Tarihi Bölgelerin ve Mimari Karakteristiklerin Korunması
3. Çevre Değerinin Artırılması
4. Alt Yapının İyileştirilmesi

2.2.1.1. Doğal Alanların Korunması

Turizm, turistik çekiciliklere sahip alanların milli ve bölgesel park olarak ilan edilmesinde, doğal yaşamı sergileyen park ve rezervlerin gelişiminde ve önemli doğal alanların korunmasında etkin araçlardan biridir.

Doğal alanların korunması düşüncesinin ortaya çıkmasından sonra 1872 yılında dünyanın ilk milli parkı olarak ilan edilen A.B.D'-deki Yellowstone Milli Parkı, turizmde büyük bir odak noktası oluşturmakta ve yoğun bir ziyaretçi trafiğine karşılık ziyaretçilere açık olan sınırlı alanlar dışındaki doğa "el değmemiş" izlenimini taşımaktadır. Turizmin korumayı yönlendirici etkisinin bir başka örneğini Afrika'daki milli parklar oluşturmaktadır. Son 20 yılda ekonomik, politik ve sosyal baskılara rağmen Afrika'da çok sayıda milli park kurulmuş, Doğu ve Güney Afrika'da dünyanın en son ve en büyük yabani hayvan nüfusundan birini barındıran 80.000 mil kareden fazla olan milli park olarak ayrılmıştır. [7,s:99]

Doğal alanların önemli turistik çekiciliklerin başında geldiği ülkemizde, bugün 18 milli park vardır. Tarihsel değerler, doğal bitki ve hayvan toplulukları, jeolojik yapı gibi özellikler nedeniyle koruma altına alınan Göreme, (Nevşehir), Köprülü Kanyon (Antalya), Termessos (Antalya) milli parkları bunlardan sadece bazılarıdır.

2.2.1.2. Arkeolojik ve Tarihi Bölgelerin ve Mimari Karakteristiklerin Korunması

Turizm arkeolojik ve tarihi bölgelerin korunması için hem neden hem de alınacak önlemler açısından ekonomik katkı sağlar. Özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika gibi tarihi korumaya büyük önem verilen ülkelerde turizmden elde edilen gelirin büyük bir bölümü arkeolojik ve tarihi alanların korunmasına yatırılmaktadır. Örneğin; Sri Lanka'da turistler tarafından ödenen giriş ücretleri direkt olarak arkeolojik araştırmada ve koruma çalışmalarında kullanılmaktadır. [5,s:343] Britanya'da da turizm üzerine yazılan bir raporda, ülkedeki pek çok tarihi ev, kilise ve villanın turist parası olmadan uygun koşullarda tamir edilemeyeceği açıklanmıştır.

Turizmin tarihi bölgelerdeki korumaya katkısı 2 yönden ele alınabilir. Birincisi, turizm var olan tarihi sitlerin, binaların ve anıtların iyileştirilmesini teşvik edebilir. Buna örnek olarak 18.yy. İngiliz

Kolonisinin başkenti olan Williamsturg'u verebiliriz. Williamsburg neredeyse yıkılacak bir şehir konumunda iken bugün koruma ve restorasyon çalışmaları ile iyileştirilmiş bir şehir haline gelmiştir.

İkincisi, turizm eski binaların ve yerleşmelerin tamamıyla yeni turistik tesisler haline dönüştürülmek yoluyla korunmalarını sağlayabilir. Bu koruma türünün benimsendiği Britanya'da pek çok turizm bölgesindeki eski mahzen ve depolar orjinal yapısal özellikleri yer yer korunarak, estetik açıdan iyi görünümlü barlara, diskoteklere ve restoranlara dönüştürülmüştür. [7,s:98]

Bu tür koruma çalışmaları ülkemizde de görülmektedir. Doğal dokusu, tarihsel yapısı ve kültürel değerleri ile turizm yönünden önemli bir potansiyele sahip olan Kapadokya'da tarihi ve mimari değeri yüksek pek çok yapı onarılıp, yeni fonksiyonlar verilerek turizm amaçlı kullanılmaktadır. Özellikle, geçmişte yerel halkın içinde yaşadığı ve bugünde zaman zaman yerel halk tarafından kullanılan kaya içi mekânların motel, bar, diskotek, restoran ve hediyelik eşya satış birimlerine yönelik olarak kullanıldığı görülmektedir.

19.yy.'ın ikinci yarısında saray köşkü olarak kullanılması amacı ile yapılan ve mimari olanaklar içerisinde gerçekleştirilen yapısal eklemeleri (Pembe sera, yeşil sera, teraslar) ile günümüzde restaurant-cafe olarak kullanılan Malta Köşkü ve Hidiv Kasrı gibi yapılar, turizmin yapıları çağdaş fonksiyonlar ile yeniden kullanıma açarak ömrünü uzatmasındaki olumlu etkisinin bir başka örneğini oluşturmaktadır. Bu tür uygulamalar, yerel mimariyi özgün mekânları içinde görmeyi ve yaşamayı tercih eden turistlerin de ilgisini çekmektedir.

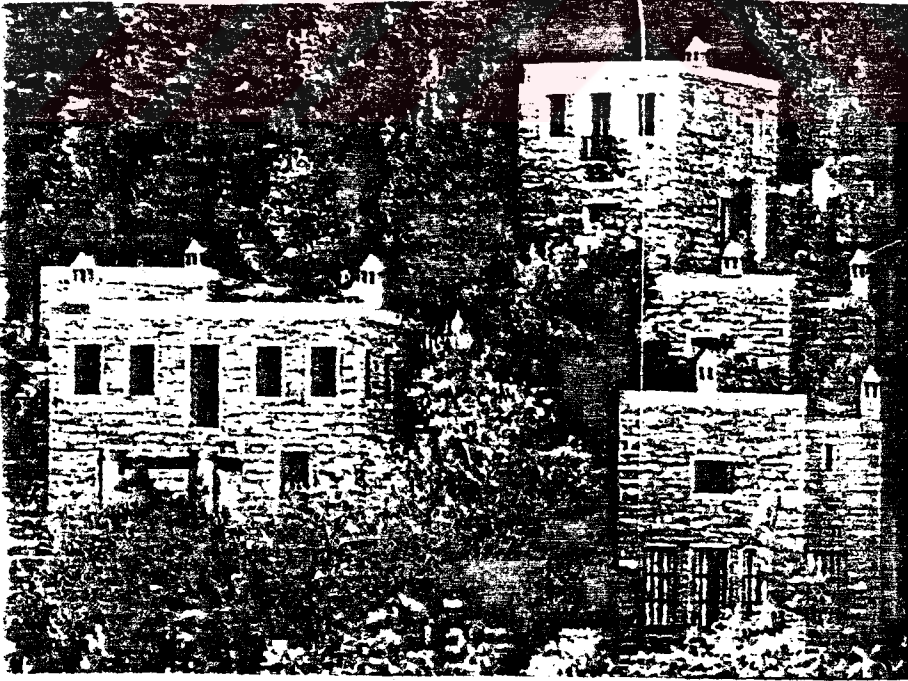
Bununla birlikte turizmin, tarihi ya da mimari değeri olan anıt niteliğindeki yapıların ya da kentle ilgili bir imaj yaratan dokuları oluşturan sıradan yapıların turizm amaçlı kullanılmak suretiyle korunmalarını sağlamadaki etkisi olumsuz nitelik de gösterebilir. (Bkz. 2.2.2.8).

2.2.1.3. Çevre Değerinin Arttırılması

Turistlerin giderek artan bir şekilde, doğal ve kültürel yönden zengin, yüksek nitelikli çevrelere yönelmeleri çevrenin korunarak değerinin arttırılmasını ortaya koymaktadır.

Turizm, hava, su, gürültü kirliliği, çöp ve diğer çevresel problemlerin kontrolü ile hem çevrenin temizliğini sağlayabilir, hem de çevre değerini arttırabilir.

Turizmin çevre değerini arttırmadaki rolünde yerel mimariye uygun, doğal çevre ile bütünleşecek şekilde tasarlanan ve denetimi sağlanan turizm yapılarının ve peyzaj düzenlemelerinin de büyük etkisi vardır. Bodrum'da son zamanlarda gözlenen yoğun ve kontrolsüz turizm gelişimi içinde planlaması ile doğal bir yerleşim etkisi uyandıran Demir Tatil Sitesi turizmin çevre değerini arttırmadaki olumlu etkisine iyi bir örnek sayılabilir (Şekil 2-1)

Şekil 2-1. Demir Tatil Sitesinden Bir Görünüm.[8,s:37]

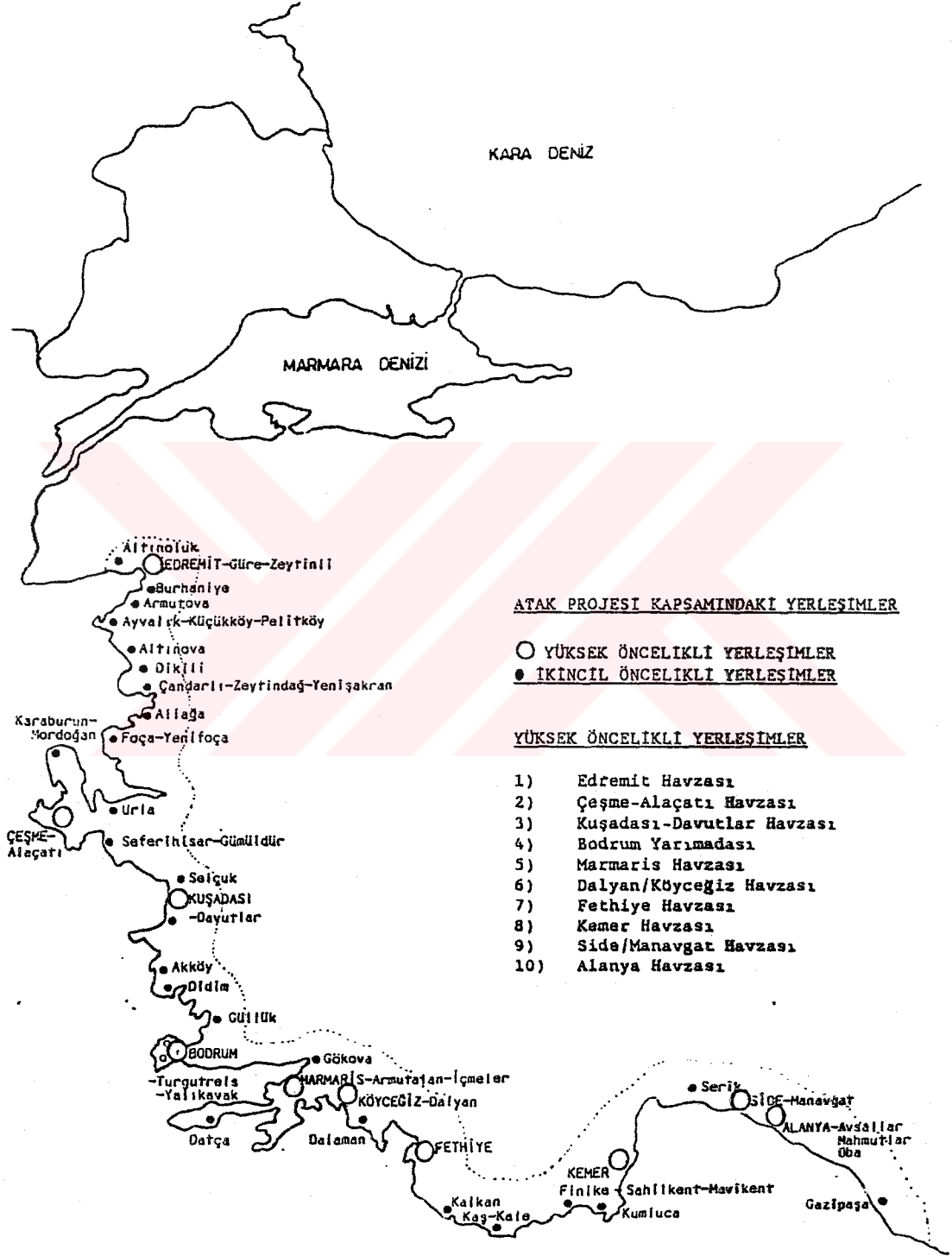
Demir'in yerleşim planlamasında kumsal boyunca giden bitki örtüsü ve doğal yaşamı korunmuştur. Bununla birlikte Demir Tatil Sitesi'nin mimari açıdan eleştirilebilecek yönlerinin de olduğunu gözardı etmemek gerekir. Hem kitle, hem cephe olarak binaların yerel mimarinin geleneksel formlarını aynen taşıdığı gözlenmektedir. Cephedeki pencere ve kapı oranları, söveler, ahşap kepenkler, baca biçimleri, binaların kübik biçimlerinde bu "tekrarlık" gözlenebilir. Geleneksel taş işçiliği yeni teknoloji (prefabrik) ile çağdaş bir yorum olarak sunulmaya çalışılmışsa da bunun ne derece başarılı olduğu tartışma konusudur.

2.2.1.4. Alt Yapının İyileştirilmesi

Planlı ve kontrollü bir turizm gelişimi, cadde, kanalizasyon ve atıksu arıtma tesislerinin ve telekomünikasyon sistemlerinin iyileştirilmesinde, su kaynaklarının yönetimi ve denetiminde etkili rol oynayabilir.

Ülkemizde Akdeniz ve Ege kıyılarında yer alan yaklaşık 150.000 yatak kapasitesi yaratacak turizm projelerine (Güney Antalya, Belek, Side, Sarıgerme, Pamucak, Köyceğiz) ve proje alanlarının yakınındaki yerleşik nüfusa hitap edecek içme suyu, kanalizasyon, telekomünikasyon yatırımlarının Turizm Bakanlığınca finanse edilmesi altyapının iyileştirilmesi yönünde atılmış önemli bir adımdır.

Yine, Bakanlıkça yürütülen ATAK Projesi (Akdeniz - Ege Turizm Alt Yapısı ve Kıyı Yönetimi); Balıkesir - Altınoluk'tan Mersin'e kadar uzanan yaklaşık 2000 km'lik kıyı bandında bulunan 100'e yakın yerleşimin alt yapı sistemini (ki bu sistem içme suyu, kanalizasyon, arıtma, çöp imha tesisleri ve uzun vadeli kıyı bandı gelişim planlamasını içermektedir) 25 havza içinde ele alarak tamamlamayı hedeflemektedir. [9,s:3] (Şekil 2-2)

Şekil 2-2. Atak Projesi Kapsamındaki Yerleşimler. [9,s:1]

2.2.2. Turizmin Doğal ve Yapısal Çevredeki Olumsuz Etkileri

Turizm ve çevre arasında koruma ve kullanma dengesini bozacak bir ilişkinin oluşması (uyuşmazlık ve zıtlık) doğal ve yapısal çevre değerlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu etkiler şu şekilde gruplanabilir:

1. Su Kirliliği
2. Hava Kirliliği
3. Gürültü Kirliliği
4. Görsel Kirliliği
5. Atık Problemleri
6. Ekolojik Bozulma
7. Çevresel Felaketler
8. Arkeolojik ve Tarihi Bölgelere Verilen Zarar
9. Toprak Kullanım Problemleri

2.2.2.1. Su Kirliliği

Pekçok araştırma, su kirliliğinin özellikle kıyısız bölgelerde yaşanan bir problem olduğunu ortaya koymuştur. Alt yapısı olmayan ya da yeterince işlemeyen turistik kıyılarda kanalizasyon sularının plajlara, nehirlerle ve göllere akıtılması su kirliliğini oluşturan nedenlerin başında gelmektedir.

Rekreasyonel ve turistik amaçlı gemi, yat ve teknelerden boşalan petrol, yağ gibi atıklar deniz suyundaki oksijen miktarının azalmasına neden olmakta ve dolayısıyla yaşamı ona bağlı olan flora ve faunayı da olumsuz yönde etkilemektedir.

Akdeniz, İtalya, Yunanistan, İspanya, Fransa ve Türkiye gibi ülkelerin turizm endüstrisi için bir servettir. Ancak bu deniz, son 15 yıldır endüstriyel ve kentsel atıkların yanı sıra tankerlerin atıkları ve nehirlerin taşıdığı alüvyonlarla sürekli bir kirlenme içerisinde. Turistler üzerinde yapılan bir araştırmada (daha önce belirtildiği

gibi, Bkz.2.2) turistlerin % 44.7'si Türkiye'de deniz ve göllerde kirlenme olduğu konusunda aynı görüşü paylaşmıştır. Bu kirlenmede kıyıda-ki turizm yapılarının plansız ve denetimsiz altyapı sistemlerinin de etkisi büyüktür.

2.2.2.2. Hava Kirliliği

Turizm bölgelerinde, normal trafiğin yanısıra turizm sezonlarında artan rekreasyonel araç (tur otobüsleri, özel turist araçları) ve enerji kullanımı hava kirliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte turizmin hava kirliliğine katkısı diğer endüstri kollarına oranla daha azdır.

Turizmde önemli rolü olan hava taşımacılığının kirliliğin oluşmasındaki etkisi yok denecek kadar azdır. Örneğin; A.B.D.'de hava taşımacılığında ortaya çıkan kirlilik, diğer hava kirleticilerinin sadece % 1'ini oluşturmaktadır. Londra'nın Heathrow Havaalanı, Tokyo ve Los Angeles'ta yapılan incelemeler karbon monoksit düzeylerinin diğer şehir merkezlerinde kaydedilen düzeylerin 1/3'ünden daha az olduğunu göstermiştir [7,s:105]

Hava kirliliğinden en fazla etkilenen bölgeler yükseklik konumlarından dolayı dağlar ve geçitlerdir. Daha çok kış turizminin geliştiği dağlık alanlarda ısınmak için yakılan gaz ve petrol gibi malzemeler kükürt atığına sebep oldukları için havayı kirletmektedirler. Yüksek oranda kükürt yükselmesi de bitki örtüsüne zarar verebilir. [10,s:13]

2.2.2.3. Gürültü Kirliliği

Gürültü pek çok psikolojik bunalım ve hastalıklar için hazırlayıcı bir faktördür. Turizm çevrenin bozulmasını etkileyen gürültü kaynaklarından sadece biridir.

Konaklama ve eğlence tesisleri çevresinde oluşan kalabalıklaşmalar ve yüksek dereceli müzik yerel halk ve diğer turistler üzerinde olumsuz etki yaratabilir. Turizmle gelen yoğun trafik ve rekreasyon amaçlı kullanılan araçlarda olumsuz bir gürültü kaynağıdır.

Turistler üzerinde yapılan bir araştırmada 1988'de (daha önce belirtildiği gibi, Bkz. 2.2) turistlerin % 5.7'si Türkiye'de tekne ile gezenlerin, % 12.5'inde diğer etmenlerin gürültü kaynağı oldukları konusunda aynı görüşü paylaşmıştır.

2.2.2.4. Görsel Kirlilik

Turizmin doğal ve yapısal çevredeki olumsuz etkilerinden biri de estetik görünüşte ortaya çıkan bozulmalardır. Görsel kirlilik olarak tanımlayacağımız bu etkileri doğal çevredeki çöp yığılmaları ve yapısal çevredeki turizm yapılarının ve servis alanlarının etkileri olarak gruplandırabiliriz:

2.2.2.4.1. Çöp Yığılmaları

Gerek turist etkinliklerinden gerekse turizm tesislerinin yetersiz alt yapı sistemlerinden oluşan çöp yığılmaları; sağlıksız alanlar yaratarak hem insanların hem de hayvanların zehirlenmesine yol açmakta ve alanın estetik görünüşünü bozmaktadır.

Kırsal alanlar ve dağlardaki çöp yığılmaları toprağın verimini azalttığı gibi hava ve ışığı engelleyerek tarımsal etkinliği bitirmektedir. Çöp yığılmalarının özellikle kamp alanlarında ve anayolların üzerinde olduğu gözlenmiştir. Himalaya dağları ve Everest tepesi dağcılarının ve turistlerin tırmanırken kamp yaptıkları yerlere bıraktıkları çöp yığınları ile günümüzde büyük bir çevresel kirlilik tehlikesi ile karşı karşıyadır. Yetkililer, eğer önlem alınmazsa bir süre sonra dağın ve tepenin bir çöp deposu haline dönüşmesinin kaçınılmaz olduğunu belirtmektedirler.

2.2.2.4.2. Turizm Yapılarının ve Servis Alanlarının Etkileri

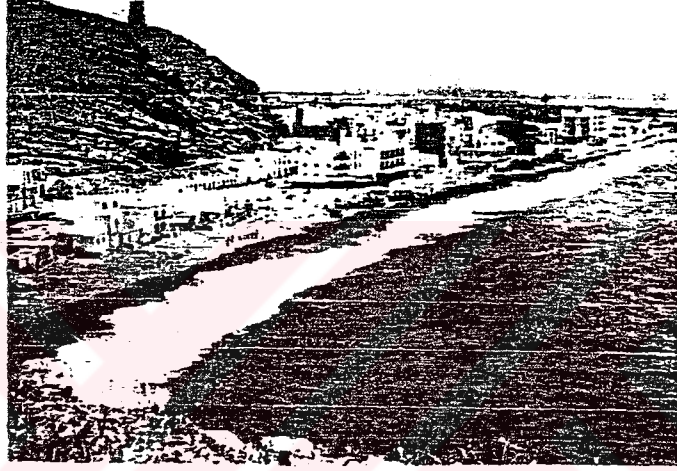
Yerel mimari ile uyum sağlamayan, doğal ve yapısal çevre ile bütünleşmeyen otel, motel gibi turizm binaları ve marina, otopark gibi yan servis alanları çevrenin estetik görünüşünü bozmakta ve imajını ortadan kaldırmaktadır. Mevcut çevreyi yansıtmayan malzemelelerin ve yapı sistemlerinin kullanılmasının da kirliliğin oluşmasında önemli etkisi vardır.

Kuşadası, Bodrum, Marmaris, Kemer ve bu kıyı kuşağındaki pekçok turizm yerleşmesi yakın yıllara kadar hem kentsel dokuları hem de mimari özellikleri yönünden kendine özgü nitelikler taşıırken, bugün artık birer büyük kent görünümüne girmişler ve geleneksel dokuları ile bağdaşmayan turizm tesislerinin çoğalmasından ötürü geleneksel karakterlerini kaybetmişlerdir. Turistler üzerinde yapılan bir araştırmada 1988'de (daha önce belirtildiği gibi, Bkz.2.2), turistlerin % 25,1'i Türkiye'deki tatil bölgelerindeki aşırı yapılaşmayı olumsuz olarak değerlendirmiştir.

Şekil 2-3. Bodrum 'daki Aşırı Yapılaşmadan Bir Görünüm. [11,s:88]

Plansız ve kendi kendini yıkıcı gelişimin sebep olduğu bu tür kirlilik problemlerine 1960'larda İspanya'da rastlanmıştır. Benidorm gibi küçük balıkçı köyleri, kötü planlı, kabaca inşa edilmiş uluslararası anonim otel blokları ile karakterize edilen beton ormanlar haline dönüştürülmüş ve ancak 20 yıl sonra bu gelişimin kabul edilemeyecek düzeyde olduğu anlaşılmıştır. İspanya'nın kıyıları günümüzde de bu tür gelişimlerin baskısı altındadır. [12,s:316]

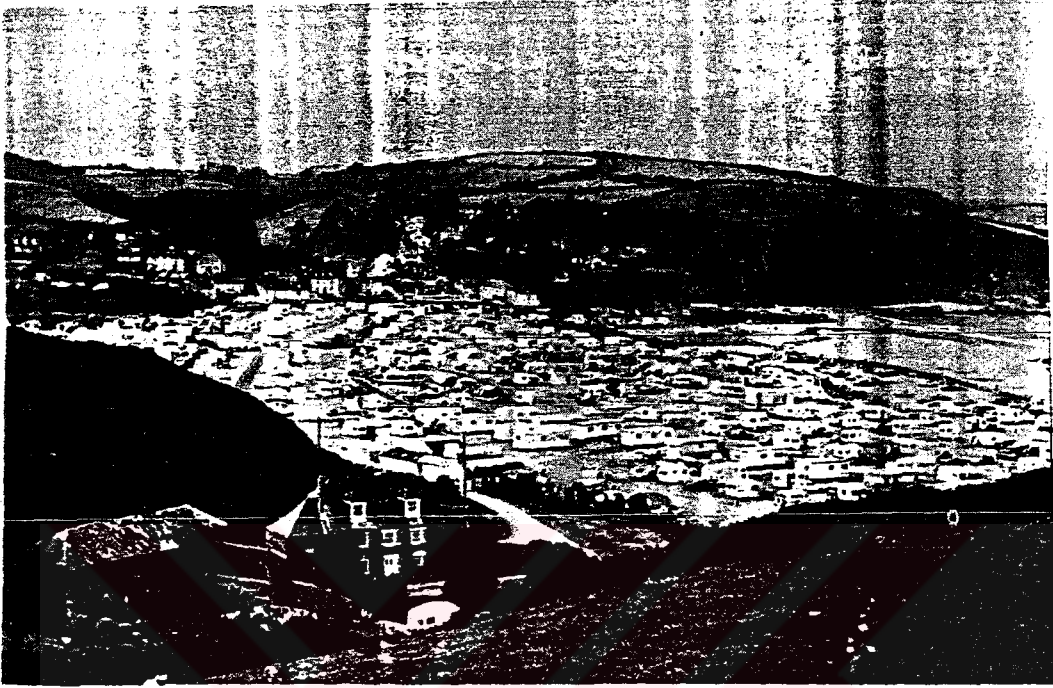

Şekil 2-4.İspanya'nın Güneydoğu Kıyı Şeridindeki Plaja de La Rabita'da Plansız Turizm Gelişimi Sonucu Yöresel Özelliklerle Uyumsuz Yapılanma. [13,s:57]

Haftasonu veya daha uzun süreli kullanımlara açık "ikinci konut" denilen tatil evleri, kontrolsüz bir iç turizm gelişiminin sonunda ortaya çıkan betonlaşmanın bir diğer örneğidir. Çınarcık ve Silivri gibi kıyı kentlerimiz yoğun bir ikinci konut gelişiminin etkisi altındadır. Britanya'da da kıyı kullanımında sıkı kontroller uygulanmadan önce kıyı alanları ikinci konutun bir türü olan "karavan kamplarının" kontrolsüz gelişimi ile estetik açıdan bozulmaya uğramıştı. [14,s:114] (Şekil 2-5)

2.2.2.5. Atık Problemleri

Turizm gelişiminin doğal ve yapısal çevredeki olumsuz etkilerinden biri de kanalizasyon ve arıtma tesislerinin olmaması veya yetersiz olması nedeniyle ortaya çıkan atık problemleridir.

Şekil 2-5. Britanya'nın Kıyı Şeridinde Kontrolsüz Gelişen Karavan Kamplarının Olumsuz Görsel Etkileri. [14,s:113]

Özellikle turizm sezonu sırasında yerleşik nüfusun 4-5 kat artması ve bu nedenle mevcut altyapının ihtiyaca cevap verememesi önemli bir kirlilik olan atık problemlerini ortaya çıkarmaktadır. Turizmin kıyılar üzerindeki çevresel sonuçlarına ilişkin olarak, Marmaris, Bodrum, Kemer, Erdek, Mudanya, Ayvalık ve Alanya gibi turizm merkezlerimizde yapılan bir anket çalışmasında karşılaşılan en büyük problemin altyapı yetersizliğinden doğan atık problemleri olduğu ortaya çıkmıştır. [15,s:50]

Nitekim, Turizm Bakanlığı'na yürütülen Balıkesir, İzmir, Aydın, Muğla ve Antalya kıyı bandında bulunan yaklaşık 1000 belediyeyi kapsayan ATA K PROJESİ'nin (Akdeniz-Ege Turizm Alt Yapısı ve Kıyı Yönetimi) mevcut durum analizi çalışmalarında da yerleşmelerin alt yapı sistemlerine ilişkin olarak şunlar tespit edilmiştir:

- Yerleşmelerin % 76'sında fosseptik çukurları bulunmaktadır. Ancak vidanjörlerin yetersiz olması nedeniyle sık sık taşmalar meydana gelmektedir.

- % 13'ünde eskimiş ve yetersiz kanalizasyon sistemi bulunmaktadır ve atıksular direkt olarak dereye deşarj edilmektedir.

- % 11'inde yeni kanalizasyon sistemi ve deniz deşarj hattı bulunmaktadır. Ancak atıksular arıtılmadan denize verilmektedir. [9,s:2]

İtalya'nın Akdeniz kıyısındaki pekçok turizm yerleşmesinde de atıksular arıtılmadan veya bir miktar arıtılarak denize verilmekte ve bu durum bir turizm kaynağı olan denizin estetik çekiciliğinde bir azalma yaratmaktadır. [12,s:316]

2.2.2.6. Ekolojik Bozulma

Turizm gelişiminin neden olduğu ekolojik etkiler şu şekilde gruplanabilir:

2.2.2.6.1. Bitki Örtüsü Üzerindeki Etkiler

Bitki toplulukları pek çok turizm bölgesinin önemli çekiciliklerinden biridir. Ancak kontrolsüz turizm gelişimi ve yoğun turist etkinliklerinden dolayı bitki örtüsü zamanla değişime uğrayabilir ve çekiciliğini kaybedebilir.

Yoğun araç trafiğinin de bitki toplulukları üzerinde direkt etkisi vardır. Etkisi; kullanım yoğunluğuna ve ekosistemin taşıma kapasitesine bağlı olarak sıkı topraklı düz alanlarda kumdakine oranla daha az olabilir. [7,s:102]

Kamping ve piknik faaliyetlerinde dikkatsiz ateş kullanımı sonucunda sık rastlanan orman yangınları, yapılaşma için ağaç kesimi ve sadece görsel açıdan değil aynı zamanda ekolojik olarak zarar verici çöp yığılmaları bitki örtüsü üzerindeki diğer önemli etkilerdir.

2.2.2.6.2. Doğal Yaşam Üzerindeki Etkiler

Turist etkinliklerinin doğal yaşam üzerindeki etkileri, gelişimin yoğunluğuna, hayvan türlerinin turistlerin varlığına dayanma kapasitesine ve ortama uyma kabiliyetine bağlıdır.

Özellikle vahşi hayvan avcılığı ve ilerleyen teknoloji ile gelişen fotoğraf ve filmciliğin doğal yaşam üzerindeki etkisi büyüktür. Bir avı yaşadığı ortam içinde görüntülerken ona zarar verecek davranışlarda bulunmak beslenme ve üreme alışkanlıklarını engelleyebilir. Galapagos Adası'ndaki pekçok kıyı kuşu türünün yavrulama başarısının fotoğraf çeken turistlerin baskısı nedeni ile azalması buna iyi bir örnek oluşturmaktadır. [7,s:107]

Kaçak olarak ve ticari amaç ile vahşi hayvanların öldürülerek bundan gelir sağlanması doğal yaşamı tehlikeye sokan bir başka faktördür. Örneğin Afrika'nın doğal yaşamını tehdit eden en büyük problemlerden biri de kaçak avlanılarak yapılan hediyelik eşya ticaretidir.

2.2.2.6.3. Özel Ekosistemler Üzerindeki Etkiler (Kıyılar, adalar ve dağlar)

Kıyılar, yoğun turist kullanımı ve plansız ve kontrolsüz turizm gelişmelerinden dolayı ekolojik bakımdan en çok zarar gören alanlardır. Turizm amaçlı yapılaşma, özellikle kıyılarda yaşayan ve üreyen canlıların (caretta caretta ve focus focus cinsi deniz kaplumbağalarında olduğu gibi) nesillerinin tükenmesine veya türlerinin değişmesine ve göç etmelerine neden olabilir. Bu değişim ve göç olaylarında yürüyüş, kamping ve golf gibi etkinlikler nedeni ile doğanın aşırı

kullanımı ve bunun sonucunda ekolojik dengenin bozulması da etkilidir.

Adalar da kıyılar gibi yoğun turizm gelişimlerinin baskısı altında kalan alanlardır. Örneğin; son 30 yıldaki hızlı turist gelişimi, zengin bitki ve hayvan türleri ve deniz yaşamından oluşan yüksek nitelikli çevresi ile uluslararası bir turist adası olan Yunanistan'ın Myconos adası, günümüzde, özellikle yaz mevsiminde etkili olan kalabalıklık, su, hava kirliliği, güvenlik gibi problemlerden dolayı büyük bir baskı altındadır. Myconos'un geleneksel 2 yerleşim bölgesi, Hora ve Ano Mera ve yanısıra yeni gelişen köyleri hali hazırda kontrolsüz ve hızlı turizm gelişmeleri nedeni ile değişime uğramıştır. [17,s:6]

Turizm gelişiminin dağlar üzerindeki etkisi de oldukça önemlidir. Otoyol yapımı erozyon ve toprak kaymasına, yabancı yaşamın kışlama ve göç dönemlerinin değişmesine ve bitki topluluklarının tahribine neden olabilir.

2.2.2.7. Çevresel Felaketler

Turizm yapıları ve turist etkinlikleri için uygun olmayan bölgelerin seçimi, alt yapının olmaması veya yetersiz olması ve buna benzer faktörler erozyon, toprak kayması ve sel gibi çevresel olaylara neden olabilir.

Çamur kayması ve sele ilişkin çevresel felaketlerden biri 1987 yılı Temmuz ayında Kuzey ve Güney Tyrol'da meydana gelmiştir. Üç hafta süresince yaşanan olaylar sonucunda 60 kişi ölmüş, 7000 kişi evsiz kalmış, 50 kasaba, köy ve tatil merkezi alt üst olmuştur. Kış turizmi olarak hizmet veren Alpler'de de bu tür felaketlerle ilgili olarak giderek artan bir endişe bulunmaktadır. [18,s:205]

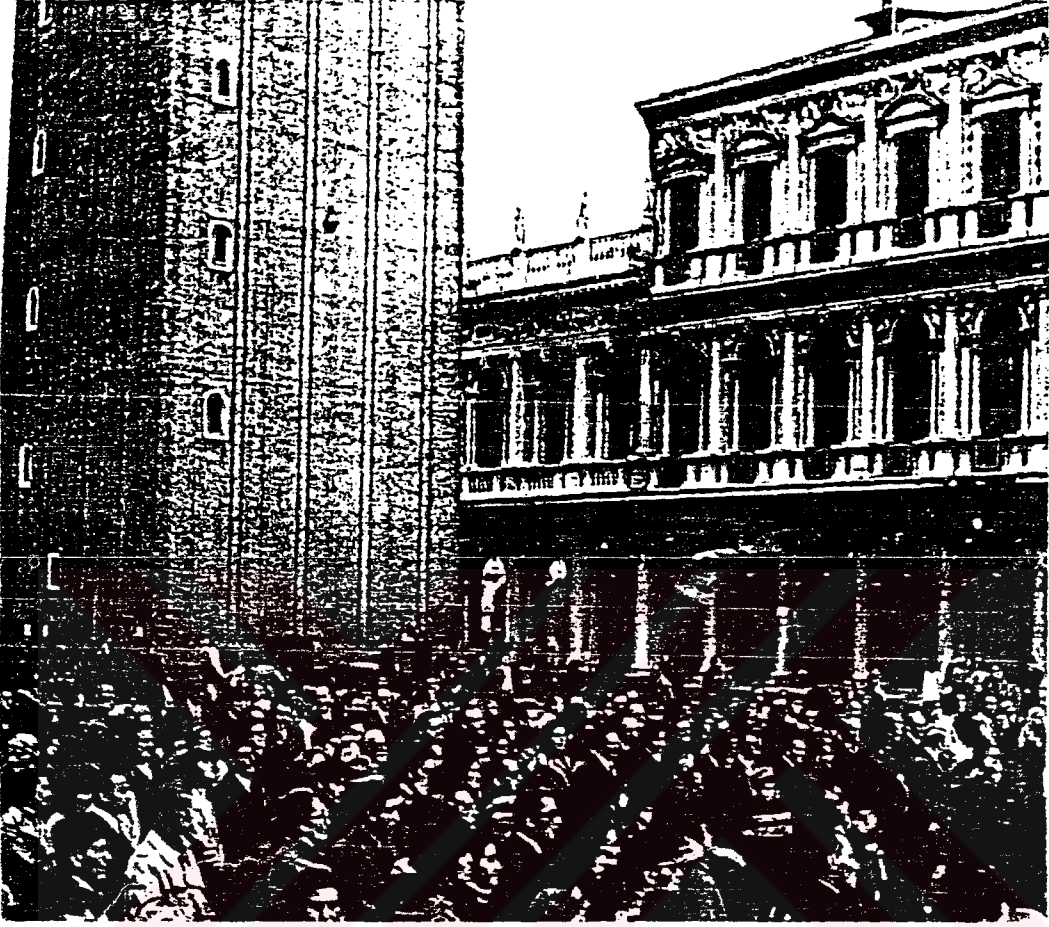
Tyrol'da yaşanan olay, Pasifik Adalarında bir başka boyutta ortaya çıkmaktadır. Kıyı çizgisine çok yakın olarak inşa edilen oteller fırtınalar sırasında yüksek dalgalardan zarar görmekte ve bazen de erozyondan sarsılmaktadır. [5,s:346]

2.2.2.8. Arkeolojik ve Tarihi Bölgelere Verilen Zarar

Arkeolojik ve tarihi bölgeler yoğun turist faaliyetleri ve turizm gelişmelerinden dolayı en fazla baskıda kalan çevresel kaynaklardan biridir.

Tarihi kentler çevresinde oluşan kalabalıklaşmalar hem binaların görsel değerini azaltmakta hem de fiziksel aşınmalara neden olmaktadır. Venedik'in San Marco Meydanı buna bir örnektir. (Şekil 2-6). Aşırı turist yoğunluğunun tarihi eserler üzerinde yazı yazılması, resim çizilmesi ya da tarihi eserin çalınması gibi olumsuzlukları da vardır. Örneğin, Fransa'nın Dardogne bölgesinde bulunan 17000 yıllık tarihi Lascaux II mağarası duvar resimlerinin alınması nedeniyle 1963'den beri ziyarete kapatılmıştır. [19,s:143]

Gerek termal su kaynağı ve bu suyla beyazlaşan travertenlerle gerekse aynı yerde kurulu antik Hieropolis kentiyle ülkemizin en fazla turist çeken bölgelerinden biri olan Pamukkale, son yıllarda, otel, motel gibi turizm yapılarının eklenmesi ve yoğun gününbirlik ziyaretçilerden dolayı büyük bir yaşama savaşı vermektedir. Ancak şu sıralar, otellerin ve benzeri yapıların başka bir yere taşınması ve travertenlere çıkan yolun araç trafiğine kapatılmasına ilişkin çalışmalar gündemdedir.

Şekil 2-6. Venedik, San Marco Meydanı'ndaki Kitle Turizminden Bir Görünüm. [13,s:53]

Arkeolojik ve tarihi bölgelerin yoğun turist faaliyetleri ve yapılaşmalarının neden olduğu bozulmalarla zarar görmesi yanında, tarihi ve mimari değeri olan eski yapıların turizm amaçlı kullanılarak korunmasında yapının yapısal ve mekansal özelliklerinin hizmet edeceği fonksiyona uygun olmaması (fonksiyon ile çelişmesi) sonucu zarar görmesi de turizmin olumsuz yönünü ortaya koymaktadır. Yapım işle- ve uydurulmak için hatalı restorasyon çalışmaları ile yapısal değişikli- ğe uğratılması yapının değerini ve ömrünü büyük ölçüde azaltabilir. Öte yandan, yapının özgün mekanların değiştirilmemesi için, fonksi- yonda değişiklik yapılması da hatalı bir uygulama olabileceğinden, hem yapının özgün kimliğinin korunması hem de işlevden en az özveri- de bulunulabilmesi için yapı seçiminin doğru yapılması ve yapının

konumunun, yapısal ve mekansal özelliklerinin dikkate alınması gereklidir.

2.2.2.9. Toprak Kullanım Problemleri

Plansız ve kontrolsüz bir turizm gelişiminin doğal ve yapısal çevredeki etkilerinden birisi de toprak kullanımında ortaya çıkan problemlerdir.

Turizm yapılarının tarımsal kullanım veya park gelişimine ayrılması daha uygun görülen alanlarda veya sıkı koruma altında olması gereken alanlarda gelişimi çevresel problemleri de beraberinde getirmektedir. Yapılar alt yapısı yetersiz olarak hizmet veren, konumu trafik kargaşası yaratan, estetik çekiciliği zayıf tek düze ticari bir gelişim formu alabilir.

Öte yandan, kumsal ve diğer turist çekici özellikteki kaynakların yakınında inşa edilen otel, motel gibi konaklama üniteleri çeşitli yollardan kaynağın değerini azaltabilir. Şöyle ki; tamamlanmamış bir toprak kullanım ve altyapı planlaması olmadan mevcut alt yapı aşırı yüklenebilir ve bunun sonucunda kirlilik problemleri ortaya çıkabilir.

2.2.3. Turizmin Sosyo-Kültürel Çevredeki Olumlu Etkileri

Turizm, turistik bölgeleri ziyaret eden binlerce turistin farklı davranış ve düşünceleri sonucu yerel halk üzerinde sosyo-kültürel etkiler yaratabilir. Yerel halkın sosyal yapısı ve turizmin gelişim düzeyine bağlı olarak değişen bu etkiler olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda turizmin olumlu etkileri şu şekilde gruplanabilir:

1. Kültürel Mirasın Korunması
2. Kültür Aışverişı

2.2.3.1. Kültürel Mirasın Korunması

Tarihi ve kültürel değerler, bir toplumun geçmişle olan bağlantısını ifade eden ve kültürel kimliğini yansıtan ve bu nedenle de korunarak gelecek kuşaklara aktarılmalıları gereken "miras kaynaklar" niteliğini taşımaktadırlar. Tarihi ve kültürel değerlerimizden biri olan arkeolojik ve tarihi bölgelerin ve özgün mimari stillerin korunmasında turizmin etkisinden yukarıda söz edilmiştir.

Turizm kültürel mirası oluşturan geleneksel sanat türlerinin (resim, el sanatları, müzik vs.), örf ve adetlerin korunmasında ve yeniden canlandırılmasında teşvik edici etkisi olabilir. Doğu Kanada'da yaşayan Eskimo'ların giderek kaybolan kültürlerinin turizmin etkisi ile yeniden canlanması bunun iyi bir örneğidir. Sanat, özellikle oymacılık, Avrupalıların gelişine kadar Eskimo'ların yaşamında önemli bir rol oynamıyordu. Ancak turizmin gelişmesiyle beraber hediyelik eşya için başlayan yoğun turist talebi oymacılığı yeniden gündeme getirdi. [7,s:167]

Turizm müze, tiyatro gibi kültür tesislerinin varlığını sürdürebilmeleri ve özel kültür festivallerinin düzenlenmesinin desteklenmesi için finansal yardım sağlayabilir. Örneğin; dünyadaki ünlü müzelerin ve tiyatroların bazılarında turistler tarafından ödenen giriş ücretleri ve alınan tiyatro biletleri kültürel etkinliklerin desteklenmesine büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. [15,s:370]

2.2.3.2. Kültür Alışverişi

Turizm, turist ile yerel halk arasında farklı değer sistemlerinin ve geleneklerinin karşılıklı anlaşılması ve saygı duyulması ile sonuçlanabilecek bir kültür alışverişi sağlayabilir. Bu nokta turist ile halk arasındaki ilişkinin yüzeysel olmasından dolayı tartışılmasına rağmen, Mings (1988) Barbados'daki turizmin uluslararası anlayışı muhtemelen geliştirdiği veya en azından uluslararası turizmin karşılıklı anlayışı engellediğine dair çok az kanıt olduğu s+4Xonucuna varmıştır.

Hindistan, Endonezya ve Yugoslavya gibi çok etnik bir ülkede veya bölgede iç turizm karşılıklı kültür alışverişini sağlamada etkin bir rol oynayabilir ve farklı grup insanlar arasında milli birlik anlayışını geliştirebilir. Yeni gelişen ve kültürel olarak farklı ülkelerde iç turizmin gelişmesinin başlıca amacı kültür alışverişini sağlamaktır. [5,s:371]

Turistlerin yerel atölyelerdeki geleneksel sanatların yapımını izlemeleri, törenlere katılmaları ve böylece o yörenin kültürünü görme ve tanıma fırsatı edinmeleri kültür alışverişinin oluşumunun bir başka yönüdür. Örneğin; Hawai'deki saat başı sunulan milli danslar, Fiji'deki ateşte yürüme gösterileri ve Tunus'taki sahte düğün törenleri, turistlerin büyük ilgisini çekmektedir. [7,s:173] Turistlerin yerel kültür ve geleneklere ilgili duymaları yerel halkın kendi kültür ve geleneklerine olan saygınlıklarını artırabilir.

2.2.4. Turizmin Sosyo-Kültürel Çevredeki Olumsuz Etkileri

Toplumlar kendi öz kültürlerini, davranış biçimlerini ve yaşam tarzlarını belirlerler ve bunlarda onların turizme ve turistlere karşı davranış biçimlerini etkiler. Özellikle küçük ve nisbeten kapalı yaşayan toplumlarda turizmin olumsuz etkileri çok belirgindir. Buna dil, din ve kültür engelleri eklendiğinde etkiler daha da belirginleşir. Bu etkiler şu şekilde gruplanabilir:

1. Refah Araçlarında Aşırı Yoğunlaşma
2. Geleneksel Sanat Değerlerinin Zayıflaması
3. Davranış ve Değerlerin Değişmesi

2.2.4.1. Refah Araçlarında Aşırı Yoğunlaşma

Turizm hareketlerindeki kalabalıklaşma yerel halkın rahatını bozabilir ve alışveriş, eğlence, ulaşım gibi imkânlardan yararlanmasını güçleştirebilir. Plajların ve benzeri alanların özel turizm kullanımları için ayrılması ve bu olanakların sadece yabancılara tanınması yerel halk üzerinde "turiste karşı düşmanlık duygusunu" uyandırabilir.

2.2.4.2. Geleneksel Sanat Değerlerinin Zayıflaması

Önemli geleneksel dansların ve müzik gösterilerinin, özellikle de dini olanlarının turistlerin zevkine ve programlarına uyması için değiştirilmeleri veya sürelerinin kısaltılması sonucu geleneksel sanat değerlerinin temelini sarsılması ve yüksek nitelikli el işçiliğinin yaratıldığı yerel atölyelerin kaybolarak yerini kitle üretimine bırakması turizmin sosyo-kültürel çevredeki olumsuz etkilerindendir.

2.2.4.3. Davranış ve Değerlerin Değişmesi

Farklı kültür ve sosyo-ekonomik geçmişten gelen turistlerin yerel halk ve özellikle de gençler üzerinde "gösteri etkisi" (demonstration effect) olabilir. Bu etki yerel halkın, turistin kültür temelini anlamadan davranış, kıyafet ve yaşam stilini gözlemleme ve taklit etme yoluyla gerçekleşebilir.

Geleneksel değerlerdeki değişimler, toplumun dini, ahlâki inançlarında da etkili olarak, kumar, alkole düşkünlük, suç gibi sorunları beraberinde getirebilir.

BÖLÜM 3. ÇEVRESEL ETKİYİ KONTROL ÖNLEMLERİ

Plansız ve kontrolsüz bir turizm gelişiminin doğal, yapısal ve kültürel çevre üzerinde yaratabileceği değişikliklerin bir alanın turist çeken özgün niteliklerini tamamen yok olabileceği düzeylere ulaştırması turizm kaynağının tamamen yok olma tehlikesini de beraberinde getirir. Turizm etkilerinin bu boyutlara ulaşmadan önlenmesi çevre değerlerinin sürdürülebilmesi ve korunması açısından kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu bağlamda önerilen turizm gelişmelerinin çevre üzerindeki potansiyel olumlu ve olumsuz etkilerinin önceden değerlendirilmesi bölge için en uygun gelişimin planlanması açısından yararlı olacaktır. Bu değerlendirme yer seçimi, mimari tasarım gibi konularda planlamayı da olumlu yönde etkileyecektir.

Turizmin bu etkilerini önleme çabası çeşitli kontrol yöntemleri uygulamalarını gündeme getirmiştir. Pekçok ülke, turizmin çevresel etkilerini önlemek veya en aza indirmek üzere çeşitli çevresel etki değerlendirme metodları ve çevre yasaları uygulamaktadır. Bunun yanında bölgelerin taşıma kapasitelerinin de belirlenmesi gereklidir. Bu uygulamalar planlama sürecinde bazı hususların dikkate alınmasını sağlayabilir. Örneğin, rekreasyon aktiviteleri açısından motorlu araçların kullanımında sınırlamalar getirilmesi; alternatif enerji kaynaklarının kullanımı; yeterli ve nitelikli su arzının, kanalizasyon ve atık boşaltım sistemlerinin sağlanması; iyi tasarlanmış yapı ve peyzaj düzenlemeleri ile doğal ve yapısal çevrede oluşan kirlenmelerin önüne geçilebilmesi ve etkilerin kontrol edilebilmesi mümkündür.

Butler ,turizmin etkilerini azaltmak için 4 tür çözüm önermektedir. Birincisi; turist sayısını azaltmaktır. Bu iki yönden ele alınabilir; turist sayısının hali hazırda çok fazla olduğu alanlarda sayıyı azaltmak veya sayı kabul edilemez seviyeye ulaşmadan önce turist sayısını sınırlandırmak. Serbest pazar ekonomisinde turist sayısını düşürmek oldukça zordur. Turist sayısının düşmesi yerel halkın işsizliği ve yaşam standardının düşmesi ile sonuçlanabilir. Kabul edilemez seviyeye ulaşmadan önce turist sayısını sınırlandırmak var olan turist sayısını düşürmekten daha kolay görünmektedir. Ancak bu eğer hükümetin bütün kademeleri ve seçmenler doların ve planlamacıların baskısına karşı dayanıklı ve fikir birliğinde olurlarsa gerçekleşebilir. İkincisi; turist tipini değiştirmektir. Uluslararası turizm pazarının çoğu kit- le turizminden diğer bir deyişle paket turlardan oluşmaktadır. Bu büyük ölçekli turizmi çevreye duyarlı ve sorumlu bir turist tipi ve turizmi haline dönüştürmek düşüncesinin, çevreye duyarlı turizmin sadece bazı türlerinin uzun vadede sürdürülebilir bir gelişim olması nedeni ile benimsenmesi zor görünmektedir. Üçüncüsü; doğal kaynakları turizmin baskısına dayanabilecek seviyeye getirmektir. Ziyaretçilerin çoğu görmeye geldikleri turistik çekiciliklerin korunması için alınan önlemleri kabul etmeye ve sınırlamalara uymaya hazırdır. Ancak, pekçok giriş noktası olan ve büyük sayıda grupların girebileceği alanlarda her zaman bu tür önlemler almak ve kullanıma sınırlamalar getirmek mümkün değildir. Dördüncüsü; eğitimidir. Butler, bu çözümler içinde uzun vadede başarılı olabilecek tek çözümün yerel halkın, turistin, yatırımcının, tasarımcının ve işletmecinin eğitilmesi olduğunu belirtmektedir. [20,s:204-207] Bu çözümler içinde turist sayısını sınırlandırma ve turist tipini değiştirme yaklaşımları "çevreye duyarlı" başka bir deyişle soft turizm kavramlarını gündeme getirmiştir. Bu kavramlar 4. bölümde kapsamlı olarak ele alınmaktadır.

3.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)

Turizm gelişim projeleri, genelde sadece ekonomik yararların belirlendiği analiz çalışmaları ile desteklenmekte ve çevresel etkileri ikinci planda kalmaktadır. Günümüze kadar, turizmin çevresel

etkilerini değerlendirecek çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Bunun nedenleri arasında teknik metodların mevcut olmaması veya uygulama-sının çok pahalı olması ve en önemlisi de evre bilincinin yeterince gelişmemiş olması gelmektedir. Ancak son zamanlarda, turizm evre üzerinde yaratabileceği değişikliklerin farkına varılması ile çevresel etkilerin değerlendirilmesine de önem verilmeye başlanmıştır.

Turizm projelerinin gelişimini doğrudan etkileyecek faktör-ler arasında çevresel etki değerlendirmesi gelmektedir. Çevresel Etki Değerlendirmesi ya da analizi çalışmaları, gerçekleştirilmesi planla-nan turizm gelişmelerinden sonuçlanabilecek potansiyel etkilerin önceden belirlenmesi, etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesinde önemli planlama araçlarından biridir.

Geleneksel ÇED analizleri, çevrenin çok ayrıntılı ve doğru olarak izlenmesini gerektirmekte ve detaylı ölçümlere dayanmaktadır. Bu analizlerde kullanılan teknikler, objektif değerlendirmeleri amaçla-makta, yanısıra sübjektif değerlendirmelerde önem taşımaktadır. Kişi-sel ve grup değerleri hem değerlendirmede hem de karar aşamasında önemli rol oynar. Bu analizler genelde, büyük ölçekli projeler (termik santral vs.) zerinde odaklaşmaktadır. Ancak elde edilmesi oldukça zor data girdilerini içerdikleri için, etkilerin değerlendirilmesi zaman ve büyük maliyetleri gerektirmektedir. Turizm gelişmeleri çevresel etki çalışmalarına tabi tutulan büyük ölçekli projelere göre evre ze-rindeki potansiyel olumsuz etkileri daha az olma eğilimindedir. Bu nedenle etkilerin zaman ve maliyet faktörlerini azaltacak bir ÇED yönteminin belirlenmesi gereklidir. Geleneksel ÇED, projelerin var olan negatif etkilerini belirlemektedir. Turizm gelişmeleri ise hem olumlu, hem de olumsuz etkileri olabilecek potansiyele sahip oldukla-rı için herhangi bir ÇED yaklaşımının bu iki etkiyi de dikkate alarak değerlendirmesi gerekir. Proje, eğer çevresel iyileştirmeyi gerektirecek bir alanda konumlanırsa pozitif etkiler (kullanılmayan binaların kullanımı, alt yapının sağlanması vs.) zellikle önemli olacaktır.

Farklı turizm faaliyetleri, farklı çevrelerde farklı etkiler yaratabileceklerinden önerilen turizm gelişmelerinin ayrı ayrı olumlu ve olumsuz yönünü değerlendirecek ve sonuçta elde edilen verileri karşılaştıracak bir yöntem gerekir. Uygulanacak ÇED analizleri ile farklı turizm faaliyet türlerinin birbirleri ile karşılaştırılmaları sözkonusudur.

Turizm projeleri için hazırlanan ÇED çalışmaları, turizm gelişmeleri ile çevre arasındaki etkileşimleri sistematik olarak ortaya koyan ve turistik kullanımların çevrede yaratacağı ekolojik, sosyal ve görsel değişiklikleri değerlendiren çalışmaları kapsamaktadır. Etkilerin değerlendirilmesi genelde 5 aşamayı içerir: [21,s:16]

1. Etkilerin belirlenmesi
2. Etkilerin ölçülmesi
3. Etkilerin yorumu
4. Etkilerin karar vericilere ve kamuya aktarılması
5. Etkilerin izlenmesi

Etkilerin tahmin edilmesi ve belirlenmesi, çevre ve sosyal bilimcilerin uzmanlığını gerektirmektedir. Karar vericiler ise önerilen etkinliklerin yarar ve zararlarının göreceli önemini değerlendirmek ve ona bağlı olarak bir etkinliğin uygulanıp, uygulanmayacağına karar vermektedir. Kamunun da yöre hakkında bilgi sahibi olması nedeni ile bu değerlendirmeye katılması gerekir.

Turizm projeleri için hazırlanan ÇED, çalışmalarında bazı problemlerle karşılaşmaktadır: [22,s:63]

- Etkilerin deneysel ölçümlerle ölçülememesi ya da bu etkilerin niceliksel ölçülerle belirtilememesi
- Bazı etkilerin boyutunun sayısal değerlerle ifade edilebilmesine rağmen, bu verilerin hali hazırda mevcut olmaması

- Farklı etkiler konusunda mevcut niceliksel değerlerin birbirleri ile karşılaştırılamaması
- Çevre elemanları arasında karmaşık ilişkilerin var olması nedeni ile birincil etkilerin yanı sıra onlar kadar önemli olabilecek ikincil ve dolaylı etkilerin var olması

Turizm projelerinin ÇED çalışmaları sürecinde karşılaşılan problemlerden bazıları bu çalışmalarda Delphi Tekniğinin kullanımı ile çözülebileceği yapılan birkaç uygulama ile ortaya konmuştur. [Green, H. ve Korça, P.'in çalışmalarında)

3.1.1. Delphi Tekniğinin Kullanımı

Delphi Tekniği, 1960'lı yıllarda ABD'de RAND şirketi tarafından "geleceği tahmin" tekniği olarak geliştirilmiştir. Bu teknik araştırılan bir konu üzerinde, uzmanların görüşlerini toplamak ve onlar arasında fikir birliğine ulaşmak amacı ile oluşturulmuş yargısal bir tekniktir. Delphi tekniğinin ÇED çalışmalarında kullanımı uzun bir geçmişe dayanır. Ancak turizm projelerinin çevresel etki değerlendirmesinde yararlanılması olanağı ilk defa Green, Hunter ve Moore tarafından araştırılmış ve kırsal ve kentsel çevrelerde turizmin potansiyel etkilerini belirleme ve değerlendirme amacı ile İngiltere ve Yunanistan'da uygulanmıştır. Delphi tekniği, başlıca 3 ögeyi içermektedir:

1. Görüşlerinin alınacağı uzmanlar grubunun veya panelinin oluşturulması,
2. Uzmanların görüşünü almak amacı ile anket formunun kullanılması (doğal ve yapısal çevredeki etkiler gözönüne alınır),
3. Bir önceki anket turu sonuçlarının, geri-besleme (feedback) yolu ile bir sonraki turda anketi yanıtlayan kişilere sağlanması.

Delphi tekniğinde çalışmalar bağımsız gruplar halinde yürütülmekte ve sonuca konu ile ilgili hazırlanmış sorulara alınan cevapların değerlendirilmesi ile ulaşılmaktadır. Genelde 20 kişiden oluşan panel üyeleri; konu ile ilgisi olan plancılar, turizm yetkilileri, ekonomistler, inşaat mühendisleri, çevre sağlığı mühendisleri gibi kişilerin yanı sıra yörede yaşayanlar arasından seçilir. Kısa sürede az maliyetle hem pozitif hem de negatif etkilerin değerlendirildiği bu teknikte uzmanların düşüncelerini birbirinden bağımsız olarak belirtmeleri birbirinden etkilenmelerini olanaksızlaştırmakta ve daha dürüst ve güvenilir bir yanıt alınmasını sağlamaktadır.

Çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarında kullanılan Delphi tekniği 3 aşamadan oluşmaktadır: [23,s:115]

1. Ön anket turu: Olası etkilerin genel bir listesini içeren bir anket formu uygulanır. Katılımcıların önerilen turizm gelişimi ile ilgili olarak doğal ve yapısal çevredeki pozitif ve negatif etkileri tanımlamaları istenir.

2. İlk anket turu: Ön anket turunun değerlendirilmesi ile kesinleştirilmiş anket formu üzerinde uzmanların her bir etkinin önemini (şiddetini) belirtmeleri istenir.

3. İkinci anket turu: Birinci turda uygulanan anket formuna birinci tur sonuçları ilave edilerek, etkinin önemi konusunda uzmanların yeniden görüşleri alınır.

Böylece, panelin her bir üyesini, diğer üyelerden alınan görüş ve bilgilerle geri-besleme yoluyla ortak bir görüşe varmak amaçlanmaktadır. Üçüncü aşamada birden fazla anket uygulanabilir. Tüm işlemler ankete katılan üyelerin çokluk olarak belirli bir görüş birliğine varmasıyla sona erer. Bu şekilde elde edilen bilginin güvenilirliği büyük ölçüde, çalışmaya katılan uzmanların konu ile yakınlık derecesine, yanıtlanan anket ve soru oranına ve sonuçların yorumuna bağlıdır.

Elde edilen potansiyel sonuçlar, planıcı ve yöntem yapımcılar tarafından negatif etkilerin önlenmesinde ve böylece uzun dönemde sürdürülebilir bir turizm gelişiminin gerçekleştirilmesinde kullanılır.

5. Bölümde, İznik'te öneri alternatif turizm gelişimi ve turizm binalarının olası çevresel etkileri değerlendirilirken kullanılan anket formu Delphi tekniğinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu teknikte kullanılan anket formundaki doğal ve yapısal çevredeki etkilere araştırmacı tarafından sosyo-kültürel çevredeki etkiler ve turizmin ekonomik etkileri de dahil edilmiştir.

3.2. Taşıma Kapasitesinin Belirlenmesi

3.2.1. Taşıma Kapasitesi Kavramı ve Sınıflandırılması

Taşıma kapasitesi farklı ekosistemlerde kaynak kullanımının olası düzeyini ölçme ve belirleme ve planlamada sürdürülebilir kaynak kullanımı sağlamak amacı ile oluşturulmuş etkin araçlardan biridir. Özellikle herhangi bir insan aktivitesinin gelişimine (turizm vs.) ilişkin olarak bölgenin optimal kullanım düzeyini kontrol etmedeki potansiyel rolü son 10 yıl içinde önemli ölçüde önem kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle turizm gelişmelerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi ve turizmin sürdürülebilirliği açısından taşıma kapasitesinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu terim ilk olarak, ekolojistler tarafından ve özel çevrelerde yetişen türlere ait bireylerin sayısını ölçmek için kullanılmıştır. Burada çevrenin kapasitesi bir türün hayatta kalabilmesi için gerekli çevresel kaynakların dikkate alınması anlamındadır. Ekolojistler artan kullanıcı (türlerle ait bireyler) sayısına ilişkin olarak kaynak miktarında ve niteliğinde meydana gelebilecek değişiklikleri de incelemişlerdir. Ekolojistlerin yanısıra biolojistler, orman bilimciler, antropolojistler taşıma kapasitesinin belirlenmesi çalışmalarına önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır.

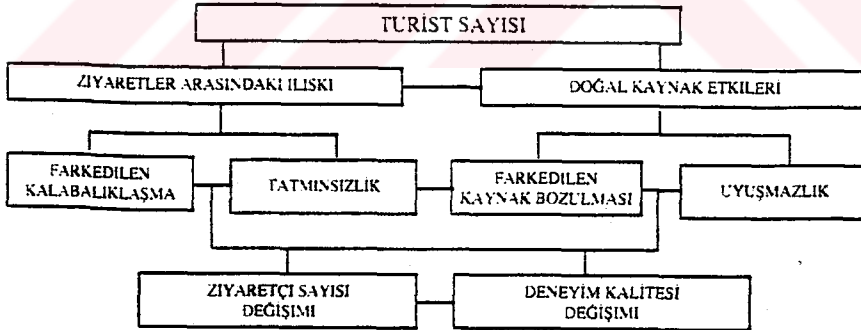
Turizm alanlarındaki taşıma kapasitesine ilişkin birçok tanım bulunmaktadır. Hovinen bu kavramı, "aşırı çevresel bozulmaya neden olmadan ve ziyaretçilerin memnunluk düzeyinde bir azalma olmadan bir turizm veya rekreasyon alanının içerebileceği maksimum ziyaretçi sayısıdır" şeklinde tanımlamaktadır. O'Relly bu terimi iki şekilde tanımlamaktadır. Birincisi; Bölgenin negatif etkiler yerel halk tarafından hissedilmeden önceki turizmi çekme kapasitesidir. Kapasite; ne kadar turist çekebilir den ziyade ne kadar turist isteniyor şeklinde ifade edilebilir. İkincisi, turistler tarafından algılanan belirli kapasitelerin aşılması ve bu nedenle bölgenin turist çekme ve memnun etme gücünün azalmasından dolayı turist akışının azalacağı düzeydir. [24,s:328] Coccossis ve Parpairis'de bu tanımlara benzer bir şekilde yaklaşarak taşıma kapasitesinin, bir rekreasyon veya turist alanının, rekreasyon ve turizmi destekleme yeteneğinde kalıcı biyolojik veya fiziksel bozulma olmadan ve rekreasyon deneyiminde kayda değer bir şekilde bozulma olmadan sağlayabildiği kullanıcının (turist veya yerel halk) birimi (ünite) kullanım aralığı olduğunu belirtmektedir. [17,s:7]

Sonuç ve içerik olarak bir tanım yapılacak olursa, taşıma kapasitesi kavramı fiziksel çevrede kabul edilemeyecek bir değişiklik olmadan ve ziyaretçilerin kazandıkları deneyimin niteliğinde kabul edilemeyecek bir azalma olmadan bir turistik veya rekreasyon alanını kullanan maksimum insan sayısıdır. Ancak herhangi bir rekreasyonel veya turistik alanla ilgili olarak tek bir taşıma kapasitesinden söz etmek mümkün değildir. Kapasite kavramı içerisinde ekonomik, fiziksel, ekolojik ve sosyal özelliklerinde ölçülmesi gereklidir. Bu bağlamda, yapılan araştırmalar sonucu 4 tür taşıma kapasitesi belirlenmiştir:

1. Ekolojik taşıma kapasitesi: Çevresel kaynakların dışarıdan gelecek olumsuz etkilere (kirlenme, kalabalıklık vs.) dayanma kabiliyetleridir. Arıtılmamış atıksuların boşaltılması ile denizlerin kirlenmesi, yoğun turist akışı ile arkeolojik ve tarihi bölgelerin zarar görmesi ekolojik taşıma kapasitesinin aşılması sonucu ortaya çıkan çevresel etkilerdir.

2. Fiziksel taşıma kapasitesi: Bir turistik bölgenin turisti veya yerel halkı barındırabilecek mekânsal kabiliyetidir. Bu kapasite turizm için seçilecek bölgelerin büyüklüğü ile ilgilidir. Teknik altyapı (kanalizasyon, atık arıtma, su temini vs.) ve konaklama kapasitesine ilişkin sınırlamaları belirler. Bir bölgenin yoğun turist akışı ile karşılaştığında mevcut altyapısının buna cevap verememesi ve bunun sonucunda çevrede olumsuz etkilerin meydana gelmesi o bölgenin fiziksel taşıma kapasitesinin aşıldığı anlamına gelmektedir.

3. Sosyal taşıma kapasitesi: Ziyaretçilerin turistik aktiviteler sonucu elde ettikleri memnuniyet ve tatmin derecesidir. Bir turizm bölgesinin aşırı kalabalıklaşması kullanıcıların tatmin düzeyini azaltır. Bu kavram algılama ile ilgili olduğu için kalabalığın algılanması ve insanların buna dayanma düzeyi psikolojik, kültürel ve bölgenin durumsal özelliklerine bağlıdır. Bir başka deyişle; dayanma düzeyi nesnel değil, öznel bir yargıdır ve kişiden kişiye değişebilir. (Şekil 3-1)

Şekil 3-1. Sosyal Taşıma Kapasitesinin Artışının Turistik Deneyime Etkileri. [25,s:12]

Sosyal taşıma kapasitesi tanımına "turistik alandaki turistlerin davranış ve tavırlarına karşı yerel halkın hoşgörü seviyesinin sınırı" şeklinde objektif ve "yöreye daha önce gelenlerin daha sonra gelenleri kabullenme derecesi" şeklinde sübjektif tanımlamalar getirilerek farklı açıdan bakmak mümkündür.

4. Ekonomik taşıma kapasitesi: Bir turistik alanın yörede arzu edilen yerel aktiviteleri zorlamadan turistik çekicilikleri sunabilme kabiliyetidir. Bu kapasite, turizm gelişmelerinin bölgedeki diğer sektörlerle verebileceği zararın seviyesini belirler. Tarımsal alanların turizm amaçlı kullanımı, endüstri ve tarımsal üretimde çalışanların turizm sektörüne yönelmeleri turizmin diğer sektörler üzerindeki olumsuz etkisidir.

Her turistik bölge farklı doğal ve kültürel değerlere sahip olduğu için taşıma kapasiteleri de farklı özellikler gösterir. Bununla birlikte, bir turistik alanın taşıma kapasitesinin bağlı olduğu faktörler şu 2 ana başlık altında toplanabilir. [7,s:22]

1. Turistlerin özellikleri

- Ziyaretçilerin sosyo ekonomik özellikleri (yaş, cinsiyet; gelir düzeyi; beklentileri; kaynak niteliğini algılamaları)
- Kullanım düzeyi (ziyaretçi sayısı, zaman ve mekân boyutunda dağılımı, ziyaretçi yoğunluğu)
 - Kalış süresi
 - Turist aktivite türü
 - Turist memnuniyet düzeyi

2. Turist bölgesinin ve nüfusunun özellikleri

- Doğal çevre özellikleri (topoğrafya; doğa, göl; vejetasyon, bitki, hayvan; erozyon ve diğer çevresel süreçler)
- Ekonomik yapı ve ekonomik gelişim (ekonomik gelişim düzeyi; yatırım modeli)

- Sosyal yapı ve organizasyon (ev sahibi nüfusun demografik yapısı; yerel kültür, sağlık ve güvenlik düzeyi; turiste karşı davranış değerleri; dil; gelenekler)
- Politik organizasyon (turistik bölgenin politik yapısı; planlama tüzükleri)
- Turist gelişim düzeyi (konaklama tipi ve niteliği; turizm endüstrisine yerel halkın katılım düzeyi; eğlence ve yemek yeme olanakları; çekiciliklerin doğası ve çeşitliliği)

3.2.2. Taşıma Kapasitesinin Ölçülmesi

Taşıma kapasitesi ölçümleri, ulaşım kanalları, yerleşim birimi ve onun çekicilikleri, turistlere sunulan hizmetler ve turistik tesislerle ilgili olabilir. Bunların herbirine ait fiziksel, sosyal ve ekolojik kapasite değerleri bulunabilir. Her bir kapasite türü ile ilgili olarak her turizm bölgesinin veya tesisinin bir kabul edilebilirlik sınırı (dayanma sınırı) vardır. Bu sınırın üzerine çıkıldığında turizmin olumsuz etkileri görülmeye başlanacaktır.

Genel olarak bir bölgenin taşıma kapasitesine ilişkin ölçümler yapabilmek oldukça güç bir planlama faaliyetidir. Taşıma kapasitesinin tek bir boyut içermeyip, değişik boyutlardan oluşması turist taşıma kapasiteleri için kesin değerlerin hesaplanmasını olanaksız kılmaktadır. Yapılan her araştırmada ziyaretçiler için kabul edilebilirlik seviyeleri farklı çıkmaktadır. Her alandaki bu değişim kullanım türü ve seviyesi, zamansal ve mekânsal değişimler, kaynak niteliğinin algılanması gibi rekreasyonel nedenlerden ve insanın flora ve fauna su ve toprak kullanımına olan etkileri gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Taşıma kapasitesinin ölçülmesi ile ilgili çalışmalar daha çok rekreasyonel alanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Rekreasyonel park ve kompleksler için kullanılan bir ölçüm metoduna göre [26,s:89]:

$$\text{Kaynak Kapasitesi (RC)} = \frac{1}{\text{Her bir kullanıcı için gerekli alan veya süre (NAD)}}$$

$$\text{NAU} = \frac{\text{Herbir ünite için gerekli alan}}{\text{Her bir üniteyi kullanıcı sayısı}}$$

Bu kapasite ölçümleri farklı zaman dönemlerinde yapıyor-
sa:

Maksimum Anlık Kapasite (MIC) = Her bir alanı birlikte
kullananların maksimum sayısı

Maksimum Günlük Kapasite (MDC) = MIC x TR

$$\text{Günlük Kullanıcıların Devir Oranı (TR)} = \frac{\text{Faaliyetin her gün için kullanım saati}}{\text{Faaliyetin her saatte kullanıcı sayısı}}$$

Maksimum Yıllık Kapasite (MYC) = MDC Her yıldaki kulla-
nım gücü x PP

PP = Katılım yüzdesi

Taşıma kapasitesi ölçümleri turizm alanlarında turistik kapasite, turistik yoğunluk, otel sıklığı, otel yoğunluğu ve alanların yüzde olarak pazar paylarının belirlenmesi çalışmalarında da görülmektedir. Bu amaçla İspanya'da turizmin bölgesel dağılım yoğunluğunu araştıran ve OECD konferansında da yer alan bir çalışmaya göre: [25,s:15]

$$\text{Turistik Kapasite} = \frac{\text{Turistik otellerin yatak sayısı}(V_i)}{\text{Yerel nüfus (D)}} \times \frac{\text{Turistik restoranların yer sayısı}}{\text{Alan arazisi (km}^2\text{)}}$$
$$\text{Turistik yoğunluk} = \frac{\frac{\text{Ticari izin sayısı}}{5V_i} \times \frac{W_i}{D}}{x} \times \frac{100}{\frac{Pe}{Pt}}$$

şeklinde belirlenmektedir. Burada;

W_i = Tüm otellerin yatak sayısı

Pe = Turistlerce yapılan geceleme sayısı

Pt = Bölgede yapılan tüm geceleme sayısı.... dir.

3.2.3. Taşıma Kapasitesine İlişkin Standartlar

Taşıma kapasitesinin ölçülmesi büyük güçlükler ortaya koymakta beraber özellikle turistik gelişmeye açık alanlarda bir fiziksel planlama aracı olarak kullanımı olabilecek bir değerlendirme aracıdır. Bu amaçla taşıma kapasitesine ilişkin olarak bazı standartların belirlenmesi gerekmektedir. Ancak her bölgenin taşıma kapasitesi farklı olduğu için bir bölge için belirlenen değerlerin birer standart gibi diğer bölgelerde de kullanılması sınırlıdır. Bu sınırlamaya neden olan bazı faktörler şunlardır:

- Kalabalığa kabul etme düzeyi bir toplumdan diğerine göre farklılık gösterebilir.

- Bazı gelişim türleri, büyüklükleri aynı olsa bile, diğerlerinden daha fazla yoğunluk gerektirebilir.

- Fiziksel, sosyal ve ekolojik taşıma kapasiteleri alanda kullanılan yönetim tekniklerinden etkilenebilirler.

Turistik tesislere, dar kullanım alanı olan plajlara, havuzlara, rekreasyonel katılıma neden olan açık ve kapalı alan aktivitelerine ilişkin standartlar planlama aşamasında birer veri olarak kullanılabilir ve doğru kararlar alınmasını sağlayabilir. Bu konuda ilk belirleyici çalışma İrlanda'nın Bristol körfezinde yapılmıştır. Bristol'deki plajın pazar günleri öğleden sonra havadan çekilen fotoğrafları ve plajı kullananlar arasında yapılan anketler sonucu kabul edilebilir yoğunluk hektar başına 1000 kişi ve kişi başına 10 m² bulunmuştur. [27,s:257]

Baud-Bovy ve Lawson'da yaptıkları araştırmalarda, fiziksel planlama çalışmalarında kullanılmak üzere plajlara ve kamp alanlarına ait kapasite standartlarını şu şekilde belirlemişlerdir:

Tablo 3-1. Plaj Taşıma Kapasiteleri İçin Kullanılan Standartlar. [26, s:74]

PLAJ MEKANLARI VE ÇEŞİTLERİ	Her kişi için m ²	Her kişi için sahilin boyu	Sahilin her m ² 'sindeki kişi	PLAJIN BOYU (Metre)					
				20	33	50	20	33	50
Yüksek Yoğunluk	3	0.15	0.10	0.5	7	11	17		
Halk Plajı (Merkeze yakın)	5	0,25	0,15	0.10	4	7	10		
Halk Plajı (Merkeze uzak)	8	0,40	0,25	0.15	3	4	6		
Sayfiye Plajı (Düşük standart)	10	0.50	0.30	0.20	2	4	5		
Sayfiye Plajı (Orta standart)	15	0,75	0,45	0.30	2	3	4		
Turistik Alan (Konforlu)	20	1,00	0.60	0.40	1	0,5	3		
Turistik Alan (Lüks)	30	1,50	0,90	0.60	0,7	1	1,5		

Tablo 3-2. Kamp Alanlarında Uygun Taşıma Kapasiteleri [26,s:38]

ÜNİTE BAŞINA DÜŞEN ALAN	AĞAÇLIK ALAN	HEKTAR BAŞINA DÜŞEN KİŞİ	DÖNÜM BAŞINA DÜŞEN KİŞİ
100 m ² / Ünite	3/4'ü	300	120
150 m ² / Ünite	3/4'ü	200	80
150 m ² / Ünite	3/8'i	100	40
800 m ² / Ünite	1/10'u	50	20
800 m ² / Ünite	1/20'si	5	1

3.3. Yasal Düzenlemeler

Plansız ve denetimsiz bir turizm gelişiminin çevre üzerindeki olası olumlu ve olumsuz etkilerini kontrol etmede bir başka önlemede yasal düzenlemelerdir. Turizme yönelik kaynakların korunması ve turistik alanlardaki çevreye zararlı kullanımların ve yapılaşmaların önlemesi açısından bu düzenlemeler büyük önem taşımaktadır. Yasal düzenlemeler aynı zamanda, turizm bölgelerinde yeni yapılacak yapıların tarihsel ve doğal çevre ile mimari ve doğal doku yönünden uyumlu olarak projelendirilip, uygulanmalarını sağlayacak planlama kararlarının alınmasını da olumlu yönde etkilerler.

3.3.1. Türkiye’de Turizmin Gelişiminde Çevrenin Korunması Öngören Yasal Düzenlemeler

3.3.1.1. Turizm Teşvik Kanunu

12 Mart 1982’de yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunun’un doğal turizm kaynaklarının korunması ve kullanılmasına ilişkin 6. Maddesi şu hükümleri taşımaktadır: "Turizm bölgelerinde ve turizm merkezlerinde devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kamu yararına korunmasına veya kamu yararına kullanılmasına katkıda bulunacak yapı ve tesisler.... yapabilir ve işletilebilir." Madde şöyle devam etmektedir: "Turizm bölgelerinde ve turizm merkezlerinde devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerde bölgenin doğal ve kültürel özelliklerini bozmamak, turizm işletmelerine zarar vermemek.... kaydıyla kamuya yararlı diğer yapı ve tesisler yapılabilir ve işletilebilir. Deniz, göl ve akarsular ile kıyılar özelliklerini bozucu ve yıpratıcı şekilde kullanılamaz".

Bu kanunda, doğal değerler turizm potansiyeli açısından önemli tutulmuş ve bu değerlerin kamu yararına kullanılmaları ve bu anlamda korunmaları öngörülmüştür. Ancak bu kanunun uygulamaya yönelik olarak yürürlüğe giren yönetmelikleri bazı yasa boşluklarının

olduğunu göstermektedir. Örneğin doğal ve kültürel çevreleri "koruma ve kamu yararına kullanma-geliştirme" düşüncesinin nasıl uygulanacağı konusu ilgili yönetmelikte ele alınmadığı için belirsiz kalmıştır. Tarihsel ve doğal çevrelerimizdeki özel ya da kamu arazilerinde gözlenen yapılaşma bu düşüncüyü yansıtmaktadır. Bugün İstanbul'da Dolmabahçe sarayının tarihsel bahçesinde yer alan Swiss Otel, Çırağan sarayının korunması gereken bahçesinde yapılan otel ve yine Güney Ege ve Akdeniz kıyılarındaki birçok sit alanında, ormanlık kıyı ve kayalarda yapılan çok yıldızlı turistik tesisler bu yasadaki belirsizliklerin bir göstergesidir.

3.3.1.2. Çevre Kanunu

Çalışma kapsamı açısından ele alınması gereken yasal düzenlemelerden biride Çevre Kanunu'dur. Ağustos 1983'de yürürlüğe giren 2872 sayılı kanunun amacı 1. Maddede'de şu şekilde belirtilmektedir: "Bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi; kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması; su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak belirli hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemektir."

Çevrenin korunması için alınacak önlem ve uygulanacak yasalara ilişkin 9. Maddede kırsal ve kentsel alanlardaki yönetmeliklerle belirlenen koruma alanlarında uygulanan koruma ve kullanım esaslarına göre aşırı ve yanlış kullanım, çöp ve atıklar nedeni ile ekolojik sistemin dengesinin bozulması, havyan ve bitki türlerinin nesillerinin tehlikeye düşürülmesi, doğal zenginliklerin bütünlüklerinin tahribinin yasak olduğu belirtilmiştir. Ekolojik önemi olan çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanların "Özel Çevre Koruma Bölgesi"

olarak ilân edilerek koruma altına alınması bu maddede yer alan başka bir önlemdir.

Çevrenin korunmasına yönelik önlemlerden biri de çevresel etki değerlendirmesidir. Gerçekte ÇED bir önlem niteliğinde olmaktan ziyade bir yerleşme için en uygun gelişime karar vermede önemli planlama araçlarından biridir. Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına neden olabilecek kurum ve işletmelerin bir "Çevresel Etki Değerlendirme Raporu" hazırlamaları gereği kanunun 10. maddesinde belirtilmiştir. Bu rapor, çevreye yapabilecek tüm etkiler gözönünde bulundurularak ortaya çıkacak olumsuz etkilerin nasıl azaltılacağı veya zararsız hale getirileceğine ilişkin önlemleri içerir.

3.3.1.3. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu:

Turizme kaynak oluşturan tarihsel ve doğal zenginliklerin korunması açısından öncelikle uyulması gereken yasalardan biri olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, işlem ve faaliyetleri düzenlemek amacını taşımaktadır. Burada belirtilen kültür varlıkları kaya mezarlıkları, hisar, sur, kervansaray, hamam, köşk, cami gibi taşınmazları içerir. Tabiat varlıkları ise tarihi mağaralar, kaya sığınakları, özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları gibi taşınmazlardır. Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespitinde tarih, sanat, bölge ve diğer özellikler dikkate alınır. Korunma alanlarının tespitine ilişkin 8. madde gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunması, görünümünün ve çevreleri ile uyumlarının korunması için yeteri kadar koruma alanına sahip olmalarının dikkate alındığını belirtmektedir.

3.3.1.4. Milli Parklar Kanunu

9.8.1983 tarihinde yürürlüğe giren 2873 sayılı kanunun korumaya ilişkin 14. maddesine göre bu kanun kapsamına giren doğal alanlarda (milli parklar, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanları) doğal ve ekolojik denge ve doğal ekosistemin değerinin bozulması, yaban hayatının tahrip edilmesi, avlanmanın yapılması yasaktır. Yine bu maddenin devamında, çevresel etkilere değinilerek, bu alanlarda toprak su ve hava kirlenmesi ve benzeri problemlere neden olacak faaliyetlerin düzenlenemeyeceği ve kamu yararı açısından vazgeçilmez ve kesin bir zorunluluk bulunmadıkça hiçbir yapı ve tesisin kurulup işletilemeyeceği belirtilmektedir.

Yukarıda sıralanan yasal düzenlemelerin yanısıra 1987'den beri Avrupa Topluluğu ülkeleri (Hollanda, Danimarka, İngiltere, Almanya, İtalya, Yunanistan vs.) tarafından başarı ile yürütülen ve deniz kıyılarının korunmasını hedefleyen bir çalışma olan "MAVİ BAYRAK KAMPANYASI" 1992 yılından beri Türkiye'de de başlatılmıştır. Kıyılarımızın hem karadan hem de açık denizden gelen atıklar ile kirlenmelerini önlemek ve kıyıların yasalara uygun bir biçimde gelişmesini sağlamak amacıyla yönelik bu çalışmada çevre düzeni ve temizliği gibi faktörler esas alınarak turistik tesislerin plaj ve marinaları mavi bayrak ile ödüllendirilmektedir. Bu anlamda ülkemizde ilk defa olarak Ataköy Yat Limanı mavi bayrağa layık görülmüştür.

3.3.1. Turizm Yönünden Gelişmiş Ülkelerde Çevrenin Korunmasını Öngören Yasal Düzenlemeler

İspanya: İspanya'da 2 Mayıs 1975'de yürürlüğe giren ekolojik alanların korunmasına ilişkin kanunun 15. maddesine göre ekolojik alanlar kapsamına giren milli parklar, ekolojik parklar, bilimsel bakımdan önem taşıyan ve bu amaçla kullanılmak üzere ayrılmış alanlar ve ulusun yararına ilişkin ekolojik alanlar korunmak zorundadır. Kanun bu tür ekolojik alanların kullanımını artırma ve geliştirme amacını koruma altındaki alanların korunması amacı ile uzlaştırmayı

hedeflemektedir. 28 Haziran 1986 tarihinde yayınlanan Kraliyet Yasa-
ma Kararnamesi "Çevresel Etkilerin Değerlendirilmesi"ne ilişkin ola-
rak çevre üzerinde olası bir etkiye sahip olabilecek herhangi bir faali-
yetin planlanması içeren herhangi bir kamu veya özel sektöre ait bir
projenin çevresel etki değerlendirmesi raporu içermesi gerektiğini
vurgulamaktadır. Bu rapor projenin genel bir tanımını ve projenin flo-
ra fauna, hava, su, iklim, peyzaj, tarihi ve arkeolojik değerler gibi
turizmin kaynağını oluşturan çevre elemanları üzerindeki olası direkt
ve dolaylı etkilerin değerlendirilmesini ve negatif etkilerin ortadan
kaldırılması veya azaltılması için önerilen önlemler gibi hususları içe-
rmelidir. [28,s:79.752]

İsviçre: Kış turizminin odak noktasını oluşturan ülkelerden
biri olan İsviçre'nin çevrenin korunmasına ilişkin 1972 tarihli Federal
Kanununun 9. maddesi çevresel etkilerin değerlendirilmesi ile ilgili
olarak herhangi bir kurum veya işletmenin bir projeyi uygulamaya
geçirmeden önce çevre üzerindeki etkilerini değerlendirecek bir
rapor hazırlamalarını öngörmektedir. Bu rapor etkilerin önlenmesi
konusunda önerileri de içerir. [28,s:88.403]

İsviçre son zamanlarda Alpler bölgesindeki yoğun turist akı-
şı nedeniyle meydana gelen çevresel bozulmaları önlemek amacı ile
bazı kayak merkezlerine araba girişini yasaklamak, oto eksozlarının
yayılmasını önlemek gibi yasal düzenlemeler getirerek çevre üzerinde-
ki etkileri kontrol altına almaya çalışmaktadır.

Maldiv Adaları: Hint Okyanusunda, Hindistan'ın güneyin-
de yer alan Maldiv Adaları, sınırlı doğal kaynağa sahip olmasına rağ-
men turizm yönünden gelişmiş, çevreye duyarlı başarılı bir planlama
ve gelişim politikası yürüten ülkelerden biridir. Bu ada turizminin
gelişmesinde devletin çevrenin korunması için aldığı önlemler büyük
önem taşımaktadır. Bu önlemler:

- Turistik tesislerin adanın doğal çevresine uyumlu olarak
ve genel silueti bozmayacak şekilde tasarlanması

- Tesislerin yerel karakteri yansıtması ve yapımında yerel inşaat malzemeleri (saman veya saz çatı örtüsü vs.) kullanılması. Yapılarda şu an mercan taşları da kullanılmaktadır; ancak mercan kayalıklarına gelebilecek çevresel zararların önlenmesi açısından kullanımları sıkı kontrol altındadır.

- Yapı yüksekliklerinin en fazla 2 kat olması ve kıyıdan minimum 5 m. çekilmesi

- Alt yapıya ilişkin pis su ve katı atık sistemlerinin zemin suyunu ve denizi kirletmeyecek şekilde düzenlenmesi şeklinde sıralanabilir. [5,s:360]

Sri Lanka: Turizm yönünden gelişmiş ülkelerden biri olan Sri Lanka'da da turistik tesislerin yapımı ile ilgili yasal düzenlemeler uygulanmaktadır. Başkentin dışındaki bütün yerleşimlerde otellerin yüksekliği en fazla 3 kattır. Yapılan genel karakteri yansıtması ve yerel malzemelerin (doğal taş, tuğla, seramik kiremit vs.) kullanımı gerekliliği de peyzaj üzerindeki görsel kirliliğin önlenmesi yönünde alınan diğer önlemlerdir.

Rekreasyon ve turizm aktiviteleri bakımından önemli turist çekiciliklerinden biri olan milli parklar, doğal rezervler Sri Lanka'nın 65.600 km²'lik toprak alanının % 10'unu oluşturmaktadır. Bu alanlarda herhangi bir otel inşaatının yapımı yasaktır. Yanısıra, parkı ziyaret eden turist araçlarının park girişinde bırakılması ve sadece park yöneticilerinin sağladığı safari tipi araçlar ve rehberlerle gezilmesi gerekliliği parkın korunmasını sağlamaktadır. [10,s:90]

Kontrolsüz ve aşırı turist kullanımlarının neden olduğu çevresel bozulmaları önlemek amacıyla Afrika ve Avustralya'daki pek çok milli parkta ekolojik yönden duyarlı alanlara araç girişinin sınırlandırılması, turistik tesislerinin yapımının yasaklanması ve zarar verici aktivitelerin azaltılması gibi önlemler uygulanmaktadır. [7,s:100]

BÖLÜM 4. ÇEVRE KORUMAYA YÖNELİK TURİZM KAVRAMLARI

4.1. Soft Turizm (Yumuşak Turizm) Kavramı ve Dünyada Gelişimi

Turizm yapılanmalarının potansiyel olumsuz etkilerini önlemek veya minimuma indirmek üzere ortaya çıkan ve soft turizm olarak isimlendirilen, içeriğinde yeşil turizm, ekoturizm, alternatif turizm, sürdürülebilir turizm ve benzeri kavramları bulunduran yaklaşım günümüzde pekçok araştırmacı ve plancının ilgi alanını oluşturmaktadır.

Butler, bu kavramı büyük ölçekli, estetik görünümü zayıf, herhangi bir yerde olabilecek aynı görünümdeki gelişimlere, çevresel ve sosyal bozulmalara, homojenliğe bir alternatif şeklinde tanımlamakta ve turizmin alternatif formlarının pozitif ekonomik etkileri azaltmadan yerleşim alanları ve nüfusu üzerinde çok daha az şiddette negatif etkiler yaratabileceği varsayımını ileri sürmektedir. [29,s:40]

Başka bir araştırmacı, Jansen-Verbeke de, soft turizmin önceki kitle turizm gelişim modeline bir reaksiyon olduğunu belirtmekte ve bu kavramı içinde ekonomik yararların korunduğu bir turizm gelişim türü olarak tanımlamaktadır. Ancak bunun için gelişimin çevresel taşıma kapasitesinin ön koşullarını bir dereceye kadar sağlayabilmesi gerekmektedir. [30,s:266]

Soft turizm, sosyal sorumluluk ve çevresel duyarlılık ile gelişen, küçük ölçekli olduğundan yerel işletmelerce düzenlenebileceği için ekonomik katkısı direkt olarak o yöreye ait olan bir turizm yaklaşımıdır. Soft turizmin çevrenin korunmasına yönelik ilkeleri;

[30,s:268]

- Her yeni turizm projesinin bir çevresel etki değerlendirilmesi ile desteklenmesi,

- Kirleten öder prensibi,

- Yeni turizm formu geliştirilmesi gereksinimi,

- Önemli alt yapı donanımı gerektirmeyen yaygın turizm formlarına öncelik tanınması,

- Doğal alanların ve özellikle de kültürel mirasın korunmasının özendirilmesi

Sosyal yönden sorumlu olma ilkelerini ise Hamel ve Zimmer şöyle belirtmektedirler: [31,s:19]

- Yerel halka öncelik verilmesi,

- Planlama ve uygulama sırasında alınacak tüm kararlara (problemleri belirleme, alternatif üretme, yönetim ve işletme) yerel halkın katılımı,

- Sosyal ve kültürel kimliğin korunması ve geliştirilmesi,

- Kültürel hayatın geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması.

Turizmin çevre üzerinde yarattığı negatif etkileri önlemek ve çevresel değerleri tahrip etmek yerine nasıl koruyabiliriz sorusuna yanıt aramak üzere ortaya çıkan bu yaklaşıma, gelişmekte olan ülkelerden bazıları turizmin sürdürülebilirliği açısından etkili olabileceği gözüyle bakmakta ve değerlendirmektedir. Örneğin; Avustralya'nın

yakın bir zamanda Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen Shark Koyu'nda yerel halkın ve turistlerin turizm gelişimine ve çevre korumaya olan eğilimlerini belirlemek için yapılan bir ankette katılanların % 78'i (yerel halk + turist) küçük ölçekli ve çevre ile uyumlu "yeşil" turizm aktivitelerini (fotoğraf turları, rüzgâr sörfü, dalma, kamping, kano vs.) desteklemiş, büyük ölçekli gelişimler çok az sayıda (% 7) tercih edilmiştir. [32,s:56]

kış turizminin önemli odak noktasını oluşturan ülkelerden biri olan İsviçre, Alpler bölgesindeki turizm ve fazla kapasitedeki gelişimin yarattığı tehlike sinyallerine bir önlem olarak son zamanlarda yeni çevre kanunları uygulamaya başladı. Örneğin; bazı kayak merkezlerine araba girişini yasakladı ve oto eksozlarının yayılmasını önleyici kurallar koydu. Bir başka uygulamada huzurlu ve sakin bölgelerden oluşan bir Alp ağı kurulması ve bu bölgelerde sadece yürüyüş ve kross kayağı gibi soft aktivitelere izin verilmesi şeklindedir. [33,s:45]

Doğal yaşamının tehlikeye girmesine neden olan avcılığın yasaklanmasından sonra alternatif turizm türleri arayışı içine giren ve ekoturizme yönelen Kenya'nın çeşitli büyüklükteki milli parkları ve doğal rezervleri binlerce doğa meraklısı tarafından ziyaret edilmektedir. Ancak, parklardaki safari turlarının zaman zaman açık hava sirkinе dönüşmesi, yanı sıra kaçak avlanmalar nedeni ile turizm tehlikeye girmekte, dolayısıyla turizmin dayanağı olan doğal yaşam şiddetli derecede zarar görmektedir. [34,s:143] Bu durum yanlış biçimde algılanan soft turizmin potansiyel tehlikesine işaret etmektedir.

4.2. Soft Turizmin Prensipleri ve Geleneksel Turizm (Kitle Turizmi) İle Karşılaştırılması

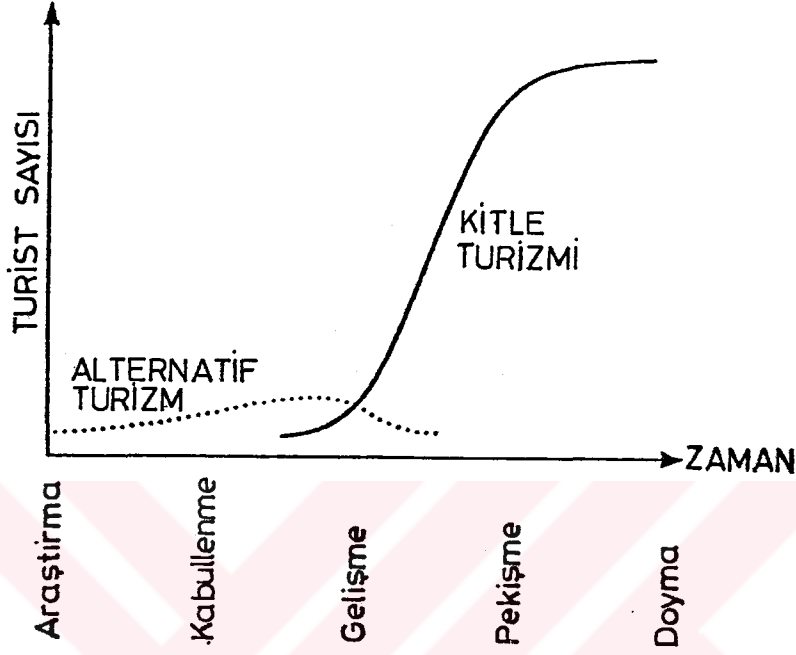
Fiziksel çevre; turizm için önemli bir çekicilik kaynağıdır ve turizm ürünlerinin niteliğini ve bölgedeki turizm talebini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle turizm yerleşmelerinin planlanmasında yerleşmelerin çevresinde bulunan doğal ve insan yapısı faktörlerin

korunması büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla ortaya çıkan ve kontrollü ve yavaş yavaş ilerleyen bir gelişimi hedefleyen soft turizm yaklaşımının temel prensipleri Dewailly'nin karşılaştırma tablosunda da görüleceği gibi (Bkz. 4.2.1) şu şekilde gruplanabilir:

1. Doğal ve kültürel çevre değerlerini korumak
2. Belirli mevsimlerde ve bölgelerde odaklaşmak yerine ülkenin bütününde yıl boyunca yayılarak devam etmek
3. Bölgenin çevresel, sosyal ve ekonomik taşıma kapasitelerine bağlı kalmak
4. Doğada yayılmış yeni yapılanmaların yerine var olan binalardan yararlanmak
5. Geleneksel (yerel) mimari ve organik gelişimi korumak ve sürdürmek
6. Bireysel tatil anlayışını içeren, dinamik ve aktif bir turizm stratejisinden yararlanmak
7. Yerel kontrol ve yerel iş gücünden yararlanmak
8. Maksimum yarar yerine optimum yarar elde etmeyi amaçlayan bir gelişim stratejisi kurmak

Butler, alternatif turizm ve bir turizm alanının gelişimini kuramsal olarak 7 aşama ile tanımlamaktadır. Bunlar sırasıyla; araştırma, kabullenme, gelişme, pekişme, doyma, azalma ve yeniden iyileştirme aşamalarıdır.

Alternatif ve kitlesel turizm türlerinin bu aşamalar içinde değerlendirilmesi turist sayısı ve zamana bağlı olarak Şekil 4-1'de gösterilmiştir.

Şekil 4-1. Alternatif Turizm ve Bir Turizm Alanının Gelişim Aşamaları. [35,s:119]

1. Araştırma aşaması (Exploration): Bu aşama turizm alanının macerayı seven küçük bir turist grubu tarafından ziyaret edilmesi ile nitelendirilir.

2. Kabullenme aşaması (Involvement): Bu aşamada yerel halk kafeterya, alışveriş mağazası, otel gibi gereksinimler sağlayarak turistlere cevap vermeye başlar.

3. Gelişme aşaması (Development): Bölge tanındıkça gelen turist sayısında hızlı bir artma olur. Dış organizasyonlar ve girişimciler yerel halkın katılımını azaltır ve gelişimi kontrol etmeye başlar. Bu aşamada alternatif turizm türleri azalırken, kitlesel turizm türleri artmaya başlar.

4. Pekişme aşaması (Consolidation): Ziyaretçi sayısı kabul edilebilirlik düzeyine ulaştığında artışta bir azalma başlar, ancak toplam sayı hala artabilir. Alternatif turist yerini kitle turistine bırakır.

5. Doyma aşaması (Stagnation): Bu aşamaya girildiğinde, ziyaretçi sayısı maksimuma ulaştığından dolayısıyla da kapasite aşılmış olduğundan bölge çevresel, sosyal ve ekonomik problemlerle karşı karşıya kalabilir.

6. Azalma aşaması (Decline): Çevre üzerindeki yoğun baskıdan dolayı turizm kaynaklarının önemli ölçüde zarar görmesi ve bu bozulmanın maksimum kabul edilebilirlik düzeyine ulaşması turist sayısının azalmasına neden olur. Bu da turizm kaynağının çekiciliğini kaybetmesi demektir.

7. Yeniden iyileştirme aşaması (Rejuvenation): Çevresel kaynakların bozulmalarının önlenmesi ve yeniden eski haline getirilmesi için yapılan iyileştirme çalışmaları bazı olumlu yanıtlar verse de, bu çalışmaların mali yönü, turizmin getirdiği ekonomik yararların üstünde olduğu için bu aşamanın gerçekleşmesi pek mümkün değildir.

4.2.1. Soft Turizm ve Kitlesele Turizmin Planlama İlkeleri Yönünden Karşılaştırılması

Planlama aşamasında, soft turizm ve kitle turizmi gelişim modellerinin amaçları, araçları ve özelliklerinin belirlenmesi gereklidir. Dewailly, prensipler ve kavramlar, strateji ve planlama, politik görüşler ve turistlerin davranış ve özellikleri açısından bu iki modeli şu şekilde karşılaştırmaktadır. [30,s:265]

KİTLE TURİZMİ

Prensip ve Kavramlar

Düşüncesiz Eylem

Yıkıcı

Hızlı gelişme

Kontrolsüz

Maksimum karlılık

Kısa vadeli programlar

Uzaktan kontrol

Büyüme

SOFT TURİZM

İyi düşünülmüş eylem

Koruyucu

Yavaş ve adım adım gelişme

Kontrollü

Optimum kârlılık

Uzun vadeli programlar

Yerel kontrol

Gelişme

Strateji ve Planlama

Plansız mekansal organizasyon

Projeler üzerinde odaklaşma

Dağılmış yapılanma

Yeni binalar

Talebi karşılama

Her yerde turizm

Dış iş gücü

Özel araç ağırlıklı ulaşım

Uluslararası mimari

Planlı mekansal organizasyon

Kavramlar üzerinde odaklaşma

Seçilen bölgelerde yapılanma

Eski binaların yenilenmesi

Talebi sınırlama

Turizmi bölgeleme

Yerel işgücü

Toplu ulaşım

Yerel mimari

Politik Görüşler

Talebin en yüksek olduğu

noktaya göre kapasite tespiti

Standart paket programlar

Talebin ortalamasına göre

kapasite tespiti

Bireysel tatil programları

Turistlerin Davranış ve Özellikleri

Kitle turisti

Hızlı

ulaşım

Yönetilen davranış

Pasif turizm

Bölge hakkında çok az ön bilgi

Standart konaklama

Bireysel turist

Mümkün olduğu kadar yavaş

ulaşım

Serbest seçim

Dinamizm ve aktiflik

Bölge alanının incelenmesi

Yerel olanaklarla yaşama

4.2.2. Soft Turizm ve Kitle Turizmin Mimari Kriterler Yönünden Karşılaştırılması

Soft turizm yaklaşımı farklı bir turizm kavramını ortaya çıkardığı gibi farklı bir mimarlık anlayışını da gündeme getirmektedir. Wiesner, bu turizmin beklentilerini karşılayacak mimariye çevreye uyumlu, yeni bir atmosfer yaratacak tarzda yeni bir boyut kazandırmak gereğini vurgulamaktadır. Bu duyarlı atmosferin çevreye çok özenli bir yaklaşım ve yerel malzemenin ve detayların kullanılması ile gerçekleşeceğini belirtmektedir. [36,s:72]

Soft turizmde temel amaç "çevrenin estetik niteliklerini" bozmayan bir tasarımı gerçekleştirmektir. Manning, bu nitelikleri çevrenin karakteri, atmosferi, ambiansı ve imaj terimleri ile belirlemektedir. Bu çevrede yer alacak yapılar için temel kriterler ise bir yandan çevrenin doğal özelliklerinin, imaj kalitesinin korunması, diğer yandan da yerel kültür ve geleneklerin belirlediği ölçülerdir. Örneğin yerel malzemeler, renk ve doku paleti, oranlar, gölge - ışık etkileri bunlardan bazılarıdır. [36,s:72]

Bu bağlamda soft turizm ve kitle turizmi ihtiyaç programları, yerleşme, biçim ve peyzaj yönünden şu şekilde karşılaştırılabilir: [37,s:19]

KİTLE TURİZMİ

İhtiyaç Programları

Dinlenme, animasyon gibi aktiviteler

Yatak kapasitesine göre konaklama

Denize, güneşe yönelen aktiviteler

Sınırlı içe dönük aktivite

SOFT TURİZM

Tırmanma, yürüyüş, balık avlama gibi aktiviteler

Yüzlerce, binlerce kapasitede konaklama

Yayla, dağa yönelen aktiviteler

Sınırsız dış aktivite

Yerleşme

Başlıca dar kıyıda bölgelerde

Küçük alanlarda odaklaşma

Yüksek yoğunluk

Her yerde

Doğada yayılma

Düşük yoğunluk

Biçim

İthal

Karmaşık

Uluslararası çizgiler

Mevcut yapıların terk edilmesi

Endüstrileşmiş yapım teknikleri

Yüksek teknoloji

Karmaşık dekorasyon

Prefabrike malzeme

Karmaşık tasarım

Yerel

Basit mütevazı

Yerel mimari

Mecut yapıların kullanılması

Yerel yapım teknikleri

Yerel işçilik

Sade mobilya

Yerel malzeme

Sade çözümler

Peyzaj

Planlı peyzaj

Sert oyun

alanları

İthal bitkiler

Doğal peyzaj

Yumuşak alanlar, doğal yürüyüş yolları

Yerel bitkiler

Soft turizm, tek başına kitle turizminin yerini alamayabilir, ancak farklı insan ihtiyaçlarını ve çevre değerlerini dikkate alacak bir turizm planlaması yaklaşımı ile kitle turizmini tamamlayabilir ve onun yarattığı negatif etkileri azaltılabilir. Günümüzde geleneksel turizmin (yüksek yıldızlı oteller vs.) talebini karşılamak ile ülkenin kıyılarını, ormanlarını ve doğal yaşam rezervlerini korumak arasında başarılı bir denge kurmaya çalışan ülkeler vardır. Costa Rica da bunlardan biridir. [38,s:20]

Soft turizm, turistlere bölgedeki doğal alanlar ve zengin tarihi kültürden hoşlanma imkanını tanıyan hizmetler sunarak, çekiciliği ve otantikliği artırmak yoluyla kitle turizmi ile bütünleşebilir. [29,s:44]

4.3. Soft Turizm Türleri ve Ülkemizdeki Potansiyelin Değerlendirilmesi

Soft turizm türleri, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunarak sürdürülmesi yaklaşımına dayalı olarak, küçük ölçekli, yoğun kapasitede alt ve üst yapı gelişimini gerektirmeyen aktiviteleri içerirler. Çevre üzerinde tamamıyla etki yaratmayan hiçbir turizm aktivitesi yoktur. En duyarlı turist bile çevre üzerinde etki yaratabilir. Soft turizm aktivitelerinin esas amacı bu etkileri minimuma indirmektedir.

Soft turizm ülkemiz için yeni bir kavramdır. Zengin doğal ve kültürel kaynaklara sahip olmamıza rağmen planlama ve alt ve üst yapıdaki yetersizlikler nedeni ile bu potansiyel yeteri kadar kullanılamamaktadır. Seyahat şirketleri açısından bakıldığında, bugün soft turizmle ilgilenen seyahat şirketlerinin sayısının, diğer turizm türleri ile ilgilenenlere oranla çok düşük olduğu görülmektedir. Turizm şirketlerinin sadece % 28.7'si macera turizmi ile % 19.2'si de mağara turizmi ile ilgilenmektedir. [34,s:144] Bu yeni turizm kavramlarının varlığı ve niteliği hakkında yetersiz bilgilenme, uzman rehberlerin eksikliği gibi etmenler turizm şirketlerinin bu tür aktivitelere yönelmelerine engel olmaktadır. Gelecekte, özellikle, kısa zamanda hızlı

gelişim, standart konaklama, sabit programa dayalı, "deniz, güneş ve kum" parolasını içeren kitle turizminin yanında, hem turistlerin hem de turizm bölgesindeki yerli halkın sosyal ve kültürel deneyimlerini zenginleştirmek amacına yönelik soft turizmin geliştirilmesi turizmin sürdürülebilirliği açısından yararlı olabilir.

Soft turizm prensipleri içinde ülkemizde de geliştirilebilecek turizm türleri şu şekilde gruplanabilir:

1. Rekreasyon Turizmi
2. Dağ Turizmi
3. Kamping ve Karavan Turizmi
4. Yayla Turizmi
5. Av Turizmi
6. Yat Turizmi
7. Gençlik Turizmi

4.3.1. Rekreasyon Turizmi

Doğaya dayalı dış rekreasyon aktiviteleri ile doğayı kullanma ve koruma arasında daha iyi ve bilinçli bir dengenin kurulabilmesini amaçlayan bu turizm dağ, av, kamping ve yayla gibi turizm türleri ile birleşebilir. Bireysel olarak veya organize edilmiş küçük gruplarla yapılan bu aktiviteler turistlerin aktif katılımını sağlar.

Rekreasyon aktivitelerinin gerçekleşmesinde doğal veya çevresel kaynağın özellikleri büyük önem taşımaktadır. Doğal bölgenin nasıl kullanılacağını belirleyen bu özellikler direkt olarak bölgenin morfolojik yapısı (dağ, vadi, mağara, kanyon vs.), bölgedeki suyun türü (deniz, göl, nehir vs.) ve bölgenin bitki ve hayvan türleri (kuş, balık vs.) ile ilgilidir. Doğaya yönelen dış rekreasyon aktivitelerinin çevre üzerindeki etkilerine göre sınıflandırılmaları Tablo 4-1'de gösterilmiştir. Buna göre rekreasyon aktiviteleri soft turizm prensipleri içinde 3 grupta toplanabilir:

1. Yumuşak Etkili Aktiviteler
2. Az Etkili Aktiviteler
3. Sert Etkili Aktiviteler

Tablo 4-1. Doğaya Dayalı Rekreasyon Aktivitelerinin Çevre Üzerindeki Etkilerine Göre Sınıflandırılması [39,s:137]

	Yumuşak Etkili Aktiviteler	Az Etkili Aktiviteler	Sert Etkili Aktiviteler
Toprağa Dayalı Rekreasyon Aktiviteleri	• Trekking • Dağ Bisikleti • Tur kayağı • Ata Binme	• Çim Kayağı • Tennis (çim zemin) • Dağcılık • Mağaracılık • Kamping • Karavan	• Kayak • Av • Golf
Suya Dayalı Rekreasyon Aktiviteleri	• Kano • Kanyon • Rafting • Sörf • Yüzme	• Yelken • Yat • Dalma	• Sualtı Avcılığı • Su kayağı
Doğal Yaşam	• Kuş Gözlemciliği • Doğal Yaşam Fotoğrafçılığı		

4.3.3.1. Yumuşak Etkili Aktiviteler

Trekking: Dağlarda, ormanlarda ve yaylalarda belirli mesafeyi kapsayan günlük doğa yürüyüşleridir. Trekking, sınırlı sayıda insan ile (bireysel veya küçük gruplar halinde) yapıldığı için çevre üzerinde yaratacağı bitki örtüsünün aşınması, kirlilik (çöp vs.) gibi problemlerin etkisi yumuşak boyuttadır.

Trekkingde amaç en tepeye ulaşmak değildir. Uzak mesafeler uzun ve zorlu bir yürüyüş olan hiking ile alınır. Hiçbir teknik malzemenin gerekli olmadığı bu aktivitede de yürüyüş süresi 1-3 gün arasında değişebilir. Konaklama ihtiyacı yürüyüş alanı içinde yer alan birkaç köyde kurulabilecek kampinglerle sağlanabilir. [39,s:131]

Ülkemizde özellikle bazı tatil köylerinde rekreasyon eylemi olarak doğada yürüyüş adı altında kısa gezintiler düzenlemektedir. Ancak turizm açısından bakıldığında yeterince gelişmemekle beraber son zamanlarda bu aktiviteye yönelik olarak yakın çevre gezileri düzenleyen turizm şirketleri bulunmaktadır.

Dağ Bisikleti: Bir dağ bisikleti ile doğanın keşfini içeren ve 3-4 gün bir aktivitedir. Konaklama gereksinimi kamping ile karşılanabilir. Grup olarak yapılabildiği gibi bireysel olarak da yapılan bu aktivite, doğal çevre üzerinde toprak ve patika erozyonuna neden olsa da etkisi yumuşak boyuttadır.

Ülkemizde genellikle hafta sonlarında ve şehir hayatından uzaklaşarak, "doğaya kaçış" adı altında düzenlenen ancak yeni yeni gelişen bir rekreasyon aktivitesidir.

Tur Kayağı: Bu aktivite 30 cm veya daha fazla kalınlıktaki kar üzerinde herhangi bir kural olmadan yürüyüşü içerir. Bireysel veya birkaç kişiden oluşan bir grupta yapılan bu aktivite çevre üzerinde yumuşak boyutta bir etki yaratır. Başlama ve bitiş noktaları önceden belirlenen bu aktivitede konaklama ihtiyacı dağ köylerinde ve dağ klübelerinde karşılanabilir. [39,s:133]

Ülkemiz bu aktivite için yeterli potansiyele sahiptir ve tur kayağı yapmaya elverişli birçok dağ bulunmaktadır. Melendiz Dağı, Hasandağı, Ilgaz Dağları, Köroğlu Dağları bunlardan bazılarıdır.

Ata binme: Bir rekreasyon aktivitesi olarak ata binme özellikle kırsal alanlarda gelişmektedir. 3-5 kişilik gruplar halinde yapılabilen bu aktivitenin doğal çevredeki bitki örtüsü üzerinde yapacağı değişiklikler yumuşak etkilidir. Birkaç gün ile 15 gün arasında değişen aktivite süresince dağlardaki köylerde konaklanabilir. Ata binme turları kuş gözlemciliği, kamping, doğa fotoğrafçılığı gibi aktiviteler ile birleşebilir. [39,s:133]

Ülkemizde, özellikle, bazı tatil köylerinde diğer spor aktivitelerinin yanında golf, yürüyüş, tenis vs.) ata binme aktivitesi de gerçekleştirilmektedir. Bu rekreasyon aktivitesinin soft turizm prensipleri içinde tüm bölgelere yayılması ve geliştirilmesi sağlanabilir.

Kano: Bu suya dayalı rekreasyon aktivitesi, alüminyum ve fibreglassdan yapılan 1,2,4 ve 6 kişiyi taşıyabilecek büyüklükteki özel botlar içinde, yüksek akış hızına sahip (% 2'den fazla) dar ve tehlikeli nehirler boyunca, pedal kullanılarak yapılır. [39,s:134] Kamping, trekking, rafting gibi aktivitelerle birleşebilen bu aktivitenin çevre üzerindeki etkisi yumuşaktır.

Kano, ülkemizde geliştirilmesi mümkün olan aktivitelerden biridir.

Kanyon: Doğaya yönelik bu spor aktivitesinin amacı doğal şartlarla uyumlu olarak nehri bir uçtan diğerine geçmektir. Özel giyilen su geçirmez kıyafetler sporcunun kanyon boyunca giden nehrin akıntısında taşınmasını sağlar. Yüzme, tırmanma (halatlar yardımıyla şelalerden aşağı) gibi aktivitelerle birleşebilen ve çevre üzerinde yumuşak etki yaratan bu aktivite de konaklama, kano ve raftingde olduğu gibi nehir kenarlarında kurulabilecek kamplarla sağlanabilir. [39,s:134]

Rafting: Rafting; % 2 akış hızına sahip geniş nehirlerde şişme botlar kullanılarak ve 4-12 kişiden oluşan gruplarla yapılır. Bu

aktivite diğerk su sporlarında olduğu gibi (yelken, yat, su kayağı) mototize edilmiş araçlarla yapılmadığı için su kirlenmesine neden olma olasılığı çok azdır, bu nedenle çevre üzerindeki etkisi yumuşaktır.

İnsanın beden gücünün doğaya uyum sağlamada aklının ve karar alma yeteneğinin sınandığı rafting (akarsu krosu) sporu için Türkiye’de sonsuz imkan vardır. İlk defa 1992 yılında Çoruh nehri üzerinde gerçekleştirilen bu sporda raftçılar için işin en heyecanlı yanı daha önce bilmedikleri bir rotada yeni yerleri keşfetmektir.

Sörf ve rüzgar sörfü: Deniz ve rüzgarın mükemmel uyumu içinde gerçekleştirilen bir su sporudur. Bireysel olarak yapıldığı gibi grup olarak yapılabilen bu aktivitenin çevre üzerindeki etkisi yumuşaktır.

Yüzme: Yüzme, bütün rekreasyonel aktiviteler içinde en popüler olan yumuşak etkili rekreasyon aktivitesidir.

Yüzme, ülkemizde en gelişmiş suya dayalı aktivitelerden biridir. Bu aktivitenin uluslararası düzeyde geliştirilmesi (küçük gruplar halinde düzenlenen yarışmalar şeklinde) rekreasyon turizmi açısından yararlı olabilir.

Kuş gözlemciliği: Ülkemizde pek fazla bilinmeyen, ancak Avrupa ve Kuzey Amerika’da oldukça yaygın olan bu aktivitede amaç göçmen kuşların izlediği yollar boyunca yürüyerek onları gözlemek ve bu yolla doğayı tanımaktır. Kuşları tanımlayan rehber kitaplar, dürbün, kamp ve yürüyüş malzemeleri bu aktivitenin gereksinimini karşılayabilir. Bireysel veya az sayıda kişiden oluşan gruplarla gerçekleştirilen bu aktivitede önemli olan kuşların yaşadığı ortama zarar vermeden gözlem yapmaktır. Aksi halde çevre üzerindeki yumuşak etkisi sert boyutlara ulaşabilir.

Doğal Yaşam fotoğrafçılığı, tırmanma gibi aktivitelerle birleşebilen kuş gözlemciliği için ülkemizdeki Manyas Milli Parkı (Kuş Cenneti) sahip olduğu binlerce kuş türü ile doğa meraklıları için önemli bir potansiyele sahiptir.

Doğal Yaşam Fotoğrafçılığı: doğadaki çok çeşitli hayvan türlerinin filme alınarak gözlenmesi ve bu yolla doğanın keşfedilmesine yönelik yumuşak etkili bir aktivitedir. Bu aktivitede bilinçli ve sınırlı kapasite de yapıldığı sürece soft turizm aktivitesi olarak geliştirilebilir.

4.3.1.2. Az Etkili Aktiviteler

Çim Kayağı: Kar kayağının çim üzerinde yapılan şeklidir. Ancak kar kayağından farklı olarak çevre üzerindeki etkisi az boyuttadır. Bitki örtüsü üzerinde meydana getireceği değişiklikler, küçük ölçekli hizmet binaları ve sınırlı sayıda gruplarla gerçekleştirildiğinde minimum düzeyde kalır.

Çim kayağı ülkemizde pek fazla gelişmiş bir aktivite değildir.

Tenis: Çim zemin üzerinde oynanan bir rekreasyon aktivitesidir. Tek çiftle oynandığı gibi iki çiftlede oynanabilen bu aktivite doğal çevreye alanın çimle kaplanması gibi yapısal bir değişiklik getirirse de az boyutlu bir etki yaratır.

Tenis, günümüzde tatil yörelerinin çoğunda spor aktivitelerinin yanında yer almaktadır.

Dağcılık: Doğaya yönelik bu rekreasyon aktivitesi bireysel olarak veya küçük gruplar halinde yapılabilir ve kamping tırmanma, trekking gibi aktivitelerle birleşebilir. Dağcılık, doğal çevre üzerinde toprak aşınması, görsel kirlilik (kamp alanlarındaki çöp birikimi) gibi

olumsuz etkiler yaratabilir. Ancak belirli ölçüler içinde tutulduğunda yani bölgenin taşıma kapasitesi aşılmadıkça çevre üzerindeki etkisi az boyuttadır.

Bu aktivite, ilerideki bölümlerde yer alan dağ turizminde kapsamlı olarak ele alınmaktadır.

Mağaracılık: Genellikle jeolojik özellikleri yönünden büyük ilgi gören mağaracılık kamping, trekking, dağcılık gibi aktivitelerin yanı sıra suya dayalı aktivitelerle de (bot, dalma, yüzme) birleşerek yapılabilir. Mağaraların yapısal özelliklerinin incelenmesi doğal çevrenin kültürel yönünü de ortaya çıkarır. Küçük gruplar halinde yapılan bu aktivite çevre üzerinde az boyutlu bir etki yaratır.

Mağaracılık ülkemizde gelişmekte olan bir aktivitedir.

Kamping ve Karavan: Küçük ölçekli ve bölgenin taşıma kapasitesine bağlı olarak yapıldığı sürece çevre üzerinde yaratacağı görsel kirlilik (çöp vs.) problemleri minimum düzeyde tutulabilir. Bu aktivite kamping ve karavan turizminde detaylı olarak ele alınmaktadır.

Bu aktivite yat turizminde kapsamlı olarak ele alınmaktadır.

Dalma: Büyük genişlikteki ve derin sularda gerçekleştirilen ve özellikle su altı fotoğrafçılığı ile bütünleşebilen çevre üzerinde az etkili rekreasyon aktivitesidir.

Ülkemizde özellikle Ege ve Akdeniz'de suyun kısmen temiz olması ve balık türlerinin gösterdiği çeşitlilik dalma ve sualtı fotoğrafçılığı için ideal bir ortam yaratmaktadır.

4.3.1.3. Sert Etkili Aktiviteler

Kayak: Farklı yükseklik, uzunluk ve eğimde karlı yamaçlar veya yüzeylere sahip ortamlarda, farklı özellikte kayaklar, kayak araç ve gereçleri kullanılarak yapılan bir spor aktivitesidir. [41,s:12]

Kış turizminin önemli aktivitelerinden biri olan kayak, büyük ölçekli yapılaşmalar getirmesi (kayak merkezleri) ve büyük kapasiteli gruplara yönelik olması nedeni ile çevre üzerinde sert etkiler yaratabilir. Bu nedenle de çoğu zaman kitle turizmi aktivitesi olarak görülmektedir. Bununla birlikte kayak sporu, sınırlı ölçüler içinde tutulduğunda ve konaklama gibi temel ihtiyaçların mevcut yapılardan veya küçük ölçekli planlanan tesislerden sağlanması halinde soft turizm aktivitesi olarak geliştirilebilir.

Ülkemiz kayak sporuna uygun dağları ile önemli bir potansiyele sahiptir. Kayak sporunun halen yapılmakta olduğu 13 dağ bulunmaktadır. Uludağ (Bursa), Saklıkent (Antalya), Kartalkaya (Bolu), Erciyes (Kayseri) bunlardan bazılarıdır.

Avlanma: Doğada var olan yaban av hayvanlarının kaçak olarak ve bilinçsizce öldürülmesi bu hayvanların sayısının azalmasına ve dolayısıyla da soylarının tükenmesine neden olmaktadır. Av bu yönüyle sert etkili aktiviteler grubuna girebilir. Avın çevre üzerindeki bu sert etkisi koruma önlemleri ve uygulamada kontroller sağlanarak azaltılabilir.

Bu aktivite ilerideki bölümlerde yer alan av turizminde kapsamlı olarak ele alınmaktadır.

Golf: 3 cm çapındaki bir topun 75 cm kadar uzunluktaki bir sopa yardımı ile bir deliğe doğru hareket ettirilmesi ilkesi ile oynanan 18 oyun pistinden ibaret bir çim sporudur. [42,s:4]

Golf sahasının hazırlanması sırasında yapılan işlemler (inşaat alanındaki bitki, çalı ve ağaçların temizlenmesi, kazılarak düzeltme

ve son olarak çimlendirme) ve hizmet binalarının inşaaası (klüp, vs.) doğal çevre üzerinde sert etkili bir değişiklik getirir. Bu nedenle golf kayak gibi çoğu zaman bir kitle turizm aktivitesi olarak görölmektedir. Bununla birlikte, genelde iki çiftten oluşan iki takım halinde oynandığı için küçük kapasiteli gruplar halinde tutulması mümkündür ve tesislerin de küçük ölçekli olarak inşa edilmesi halinde soft turizm aktivitesi olarak geliştirilebilir. Golf'ün aşırı şehirleşmenin sonuçlarından biri olan hava kirliliğini yeşil alan yaratması nedeni ile temizlenmesi doğal çevredeki olumlu etkisidir.

Golf, turizmin çeşitlendirilmesi amacıyla Türk turizminin gündemine gelmiş ve bu amaçla Turizm Bakanlığı'nca Ege ve Akdeniz kıyılarında 11 adet uluslararası standartta golf alanı planlanmış ve 10 adet golf alanı için yatırımcılara ön izin verilmiştir.

Su altı avcılığı: Aşırı avlanma deniz altındaki canlıların nesillerinin tükenmesine veya türlerinin değişmesine ve göç etmelerine neden olmaktadır. Bu yönüyle su altı avcılığı çevre üzerinde sert etkili bir aktivite olsa da küçük sayıda gruplarla ve kontrollü olarak yapıldığı takdirde çevreye verebileceği zarar en aza indirgenebilir.

Dalma ve su altı fotoğrafçılığı gibi aktivitelerle birleşebilen su altı avcılığı ülkemizde gelişmekte olan bir spor aktivitesidir.

Su kayağı: Motorlu rekreasyon aktivitelerinden biri olan su kayağı gürültü, kirlilik gibi problemler yaratabileceği için çevre üzerindeki etkisi sert boyuttadır. Ancak kontrollü olarak yapıldığı sürece çevreyi büyük ölçüde bozacak bir değişim yaratmayabilir.

Ülkemizde, tatil yörelerinde en çok yapılan su sporlarından biridir.

4.3.2. Dağ Turizmi

Dağ turizmi, dağ ikliminde rekreasyon, spor ve tatil aktivitelerini içeren bir turizm türüdür. Soft turizm yaklaşımında dağ turizmi, trekking, dağcılık ve kamping gibi yoğun alt ve üst yapı donanımı

gerektirmeyen doğal ve kültürel değerleri keşfederek o yöreyi tanımayı hedefleyen aktivitelerle birleşebilir. [34,s:142]

Bu tür turizmde bölgelerin taşıma kapasitesinin aşılmaması için aktivitelere katılan grupların sayısı sınırlanmalıdır. Ayrıca tırmanma sırasında, önde giden veya arkadan gelen bir grupla karşılaşmak düşüncesi insanın doğayla iç içe ve yalnız kalma duygusunu hissetmesini engelleyeceği için grupların aktiviteye katılım aralıklarının da belirli düzeyde tutulması gerekmektedir.

Dağ turizminde konaklama ihtiyacı genelde geçici kamplardan yararlanılarak karşılanabilir. Büyük konaklama tesislerine gerek olmadığı için dağ turizmini soft turizm prensipleri içinde geliştirmek mümkündür.

Ülkemizin % 45'i dağlarda çevrilidir ve ortalama 1000 metre yüksekliğe sahiptir. Bu özellikleri ile dağ turizmi için uygun bir konumdadır. Dağ turizminin gelişebileceği yerleşimler öncelik sırasına göre şöyledir: [43,s:150]

Ağrı	: Büyük Ararat (5137 m)
Hakkari	: Cilo, Sat Dağı (4136 m)
Rize	: Kaçkar Dağı (3932 m)
Niğde	: Taurus Aladağlar (3756 m)
Kayseri	: Erciyes Dağı (3916 m)
Bitlis	: Süphan Dağı (4158 m)
Erzincan	: Munzur Dağı (3462 m)
Mersin	: Bolkar Dağı (3585 m)
Antalya	: Bey Dağı (3386 m)

Günümüzde, yabancı turist talebini karşılamak amacıyla Ağrı, Kaçkar, Erciyes ve Cilo dağlarına tur düzenleyen çok az sayıda seyahat acentası bulunmaktadır. Trekking, paraşüt, dağ bisikleti ve kano gibi aktivitelerin gerçekleştirildiği bu turların diğer yerleşim bölgelerine de yayılması sağlanabilir.

4.3.3. Kamping ve Karavan Turizmi

Kamping, bireysel tatil anlayışını en ekonomik yoldan yerine getiren ve trekking, dağcılık gibi aktivitelerle desteklenebilen bir turizm türüdür. Bugün Avrupa'da kış kampingi, dağ kampingi veya yayla kampingi için büyük ölçüde bungalow, çadır, karavan ve motorlu karavan kullanılmaktadır. Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, İspanya ve İskandinav ülkeleri büyük kamp olanaklarına sahip önde gelen ülkelerdendir. [34,s:143]

Ülkemiz, doğası, iklimi ve tarihi değerleri ile kamping ve karavan turizmi için ideal bir yer olmasına rağmen, bu turizmin sadece kıyısız alanlarda odaklaştığı ve diğer bölgelere yeterince yayılmadığı gözlenmektedir. 1960 yılından beri faaliyet gösteren kampingler, 1970-80 yılları arasında ülkedeki tüm turizm aktiviteleri içinde % 10'luk bir pay alırken bugün bu rakam % 35'e ulaşmıştır. Ülkemizde şu an yaklaşık 120 kamp alanı mevcuttur. Ancak bunların sadece % 10'u Avrupa standartlarındadır. Diğer bir problemde kamp bölgelerinin otel veya tatil köyüne dönüştürülmesi amacı ile kullanılmasıdır. [44,s:32]

Bununla birlikte, ülkemizde kamp turizminin geliştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir. 1989 yılında kurulan ve uçakla gelen turistlere kamp ve motor karavanı kiralayarak tatillerini geçirme imkanı sunan Fly ve Drive Sistemi bu yönde atılmış önemli bir adımdır. [34,s:143]

4.3.4. Yayla Turizmi

Rekreasyonel amaçlardan ziyade genellikle hayvan çiftçiliği için kullanılan yaylalar, özel iklim koşulları ve eşsiz doğal güzellikleri ile turizm için kaynak niteliği taşıyan ve bu bağlamda soft turizm prensipleri içinde geliştirilebilecek alternatif alanlardır.

Ülkemizdeki yaylalar, uygun iklim koşulları, bitki örtüsü ve topoğrafik özellikleri ile sadece mevsimsel değil aynı zamanda yıl

boyunca sürebilecek bir kullanıma açtılar. İyi korunmuş, sivil mimari örnekleri, Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı dönemlerine ait tarihi binaları ve bozulmamış doğası ile Doğu Karadeniz bu turizme yönelik olarak geliştirilmesi hedeflenen bölgelerden biridir. Bu bölgede yayla turizmine uygun olanlar aşağıda sıralanmıştır: [45,s:47]

Ordu	: Keyfalan, Çambaşı-Turnalık, Perşembe, Arğın, Boztepe
Giresun	: Bektaş, Kümbet, Melikli, Evliya Düzü-Üçtepe, Anastos
Trabzon	: Kirazlı, Lapozan, Şolma, Mavura, Çakırgöl, Livayda, Erikbeli, Kadirga, Kuruçam, Uzungöl, Pazarcık
Rize	: Ayder, Aşağı ve Yukarı Kavran, Anzer, Rüzgarlı
Artvin	: Şavşat-Karagöl, Karanlık Meşe, Kaçkar, Bilbilan
Gümüşhane	: Zigana, Sazalanı, Kadirga, Çakırgöl, Altıntaşlar, Çam piknik, Şiran-Tamara
Bayburt	: Kop, Sultanmurat, Soğanlı

Yayla turizmi trekking, dağcılık, avlanma ve binicilik gibi aktivitelerle desteklenerek daha sürekli bir turizm aktivitesi haline getirilebilir.

4.3.5. Av Turizmi

Av turizmi av, rekreasyon, yanı sıra o bölgenin doğal ve kültürel değerlerini keşfetmeye yönelik çevre gezilerini içeren bir turizm aktivitesidir.

Genellikle, yüksek gelir düzeyindeki turistler tarafından ilgi gören bu turizm; yayla turizmi, trekking, fotosafari, dağ turları ile birlikte gerçekleştirilebilir. Av için düzenlenen konaklama olanakları, av mevsimi süresince veya av mevsimi dışında farklı turizm türlerinin de ihtiyacına yönelik uygunlukta tasarlanmalıdır. Bu yolla bölge için

daha sürekli bir turizm aktivitesi oluşturulabilir ve çekicilik faktörü sezon dışı dönemlerde de korunabilir. [34,s:146]

Ülkemiz çok sayıda farklı türü içeren hayvanların varlığı ile av turizmi için önemli bir potansiyele sahiptir. Avla ilgili olarak yaklaşık 1000 kuruluş vardır ve av turizmi günümüzde pekçok bölgemizde gözlenmektedir. Bu turizm türünün, sürdürülebilir hayvan nüfusunu azaltmayacak şekilde geliştirilebilmesi için öncelikle avlanma dönemleri ve avlanılacak türlere ilişkin mevcut yasal düzenlemelerin yetkisinin artırılması ve böylece bölgelerin kontrolünün sağlanması gerekmektedir.

4.3.6. Yat Turizmi

Yat turizmi, denizde rekreasyon ve seyahat etme arzusu ve yanı sıra macera duygusu ile birleşen bir turizm aktivitesidir. Genelde yüksek gelir düzeyindeki turist gruplarını hedefleyen bu turizmin çeşitli temel ihtiyaçların (Teknik hizmetler, alışveriş, yemek yeme vs.) ve konaklama gereksiniminin karşılandığı marinaların (yat limanı) küçük ölçekli yapılar olarak tasarlanması halinde soft turizm kapsamı içinde değerlendirilmesi mümkündür.

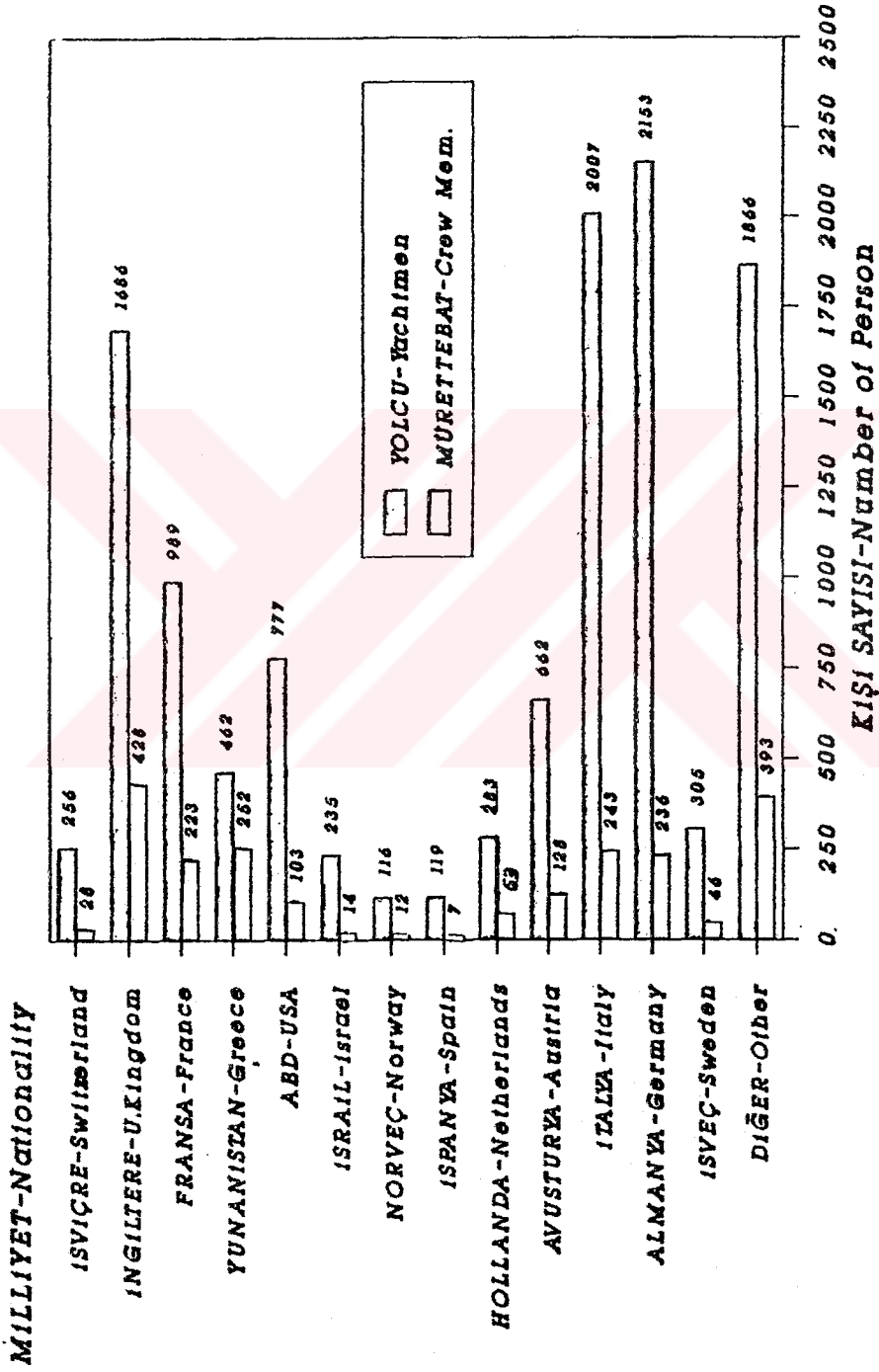
Yat turizmi, özellikle Akdeniz'de çok gelişmiş bir endüstri koludur. Fransa, İtalya, İspanya ve Yunanistan bu sektörde önde gelen ülkelerdendir. Ancak son zamanlarda Batı Akdeniz'deki deniz kirlenmesi ve fiyatlardaki hızlı artışlar nedeni ile yatçılar için Doğu Akdeniz cazip hale gelmekte ve Türkiye, Yugoslavya gibi ülkelere olan talep giderek artmaktadır.

Türkiye yat turizmi için önemli bir potansiyele sahiptir. Bunun başlıca nedenleri arasında mutedil rüzgarlara, korunaklı tabii koylara sahip olması, koyların sıklığı nedeni ile limanlar arası seyir mesafesinin kısa olması ve seyir mevsiminin uygunluğu gibi etmenler yer almaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Akdeniz kıyısındaki ülkelerin yakınında yer alması, farklı ülkeleri görme arayışında olan seyahatçiler için onu daha cazip hale getirmektedir.

Türkiye’de 1980 yılından beri diğer turizm türlerinin yanın-
da geliştirilmeye çalışılan bu turizm sektöründeki Turizm BakanlığıIn-
dan belgeli yerli ve yabancı yat işletme, yat ve yatak sayısının yıllara
göre dağılımı Tablo 4-2. ve yatların taşıdığı yolcu sayılarının milliyet-
lerine göre dağılımı Şekil 4-2’de gösterilmiştir.

Tablo 4-2. Belgeli Yat İşletmelerinin 1986-1992 Yılları Arasındaki
İşletme,Yat ve Yatak Sayısı. [46,s:20]

YILLAR Years	İŞLETME SAYISI No of Companies			YAT SAYISI No of Yachts			YATAK SAYISI No of Beds		
	YERLİ Domestic	YABANCI Foreign	TOPLAM Total	YERLİ Domestic	YABANCI Foreign	TOPLAM Total	YERLİ Domestic	YABANCI Foreign	TOPLAM Total
1986	36	21	57	226	378	604	2 402	2 515	4 917
1987	52	19	71	360	375	735	3 360	2 769	6 129
1988	73	20	93	473	527	1 000	4 431	3 816	8 247
1989	83	24	107	544	623	1 167	4 964	4 394	9 358
1990	84	24	108	441	583	1 024	4 365	4 102	8 467
1991	88	19	107	460	403	863	4 559	2 846	7 405
1992	93	18	111	481	525	1 006	4 971	3 609	8 580

Şekil 4-2. Yatların Taşıdığı Yolcu Sayısının Milliyetlerine Göre Dağılımı [46, s:61]

Ülkemizdeki marinalar bağlı oldukları kuruluşa göre 3 gruba ayrılmaktadır: [47,s:388]

a) Devlet tarafından işletilen marinalar: Turban Turizm A.Ş. Genel Müdürlüğü'nce işletilen Turban Kuşadası, Turban Bodrum, Turban Kemer, Turban Antalya Kaleiçi Marinaları.

b) Özel sektör tarafından işletilen marinalar: İstanbul-Kalamış, Fenerbahçe, Ataköy, Çeşme-Altinyunus vs.

c) Belediyeler tarafından işletilen marinalar: Fethiye, Bodrum, Marmaris vs.

Türkiye genelinde yat limanlarının çekek ve yanaşma yerlerine göre dağılımı Şekil 4-3 gösterilmiştir. [46,s:21]

Bu marinalarda yeterli olmamakla beraber teknik hizmetler (tekne bakım-onarım, elektrik-su, yakıt, telefon vs.), duş-wc, alışveriş gibi imkânlar sağlanmaktadır.

Yat turizmini geliştirmek için, öncelikle finans ve yönetimi daha kolay olan küçük marinalar, iskeleler ve balıkçı barınakları kurulmalıdır. Bölgesel mimarlıkta küçük ölçekli yapılar inşa edilmeli ve turistlerin yatlarını kışında burada bırakabilecekleri olanaklar yaratılmalıdır.

4.3.7. Gençlik Turizmi

15 ile 25 yaş arasındaki gençlerin, kamu ve özel organizasyonların sağladığı destek ve teşviklerden yararlanarak, bireysel veya grup halinde gerçekleştirdikleri eğitim, kültür ve spor amaçlı aktiviteleri içeren bir turizmdir.

Turizm aktivitelerine katılma düzeyine ilişkin araştırmalar, yaş arttıkça aktivitelere katılma eğiliminin azaldığını ve genç yaşlarda daha yüksek olduğunu göstermektedir. Almanya'da yapılan bir araştırmada en çok seyahat eden yaş grubunun 14-18 yaş arasındaki gençler olduğu saptanmıştır. Japonya'dan Avrupa'ya giden turistlerin % 39'unun 20-29 yaş, % 22'sinin 30-39 yaş, % 18'inin 40-49 yaş arasında olduğu görülmüştür. [48,s:7]

Gençler, önceki yaş gruplarından yalnız turizme katılma yoğunlukları yönünden değil, katıldıkları turistik etkinliklerin biçimi yönünden de ayrılıklar gösterirler. Bu etkinlikler, rekreasyon amaçlı (doğal güzelliği olan yerlere, köylere, göllere, dağlara giderek dinlenme yürüme bisiklete binme vs), kültürel amaçlı (tarihi yerleri görme, sosyal hayatı ve farklı kültürleri tanıma), sosyal amaçlı (farklı ülkelerdeki insan ve gençlerle karşılaşmak, birlikte birşeyler üretmek vs.) eğitim amaçlı (yabancı dil öğrenme, farklı hobi ve becerileri geliştirme vs.), sportif amaçlı (çeşitli spor aktivite ve yarışmalara katılmak vs.) gibi pasif turizmden aktif turizme yönelen farklı türleri içine almaktadır. [49,s:3]

Ülkemiz, okul tatillerinin diğer ülkelere oranla daha uzun olması, öğrencilerin birçok kamu ulaştırma aracının indirimli tarifelelerinden yararlanabilmesi ve sahip olduğu tarihi ve doğal zenginlikler, uygun iklim koşulları, deniz ve güneşten yararlanma süresinin uzunluğu gibi olumlu faktörlerle gençlik turizminin geliştirilmesi için ideal bir konumdadır. Ancak, bugün Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde gençlik turizminin temelini teşkil eden gençlik hostelleri ve gençlik oberjlerinin (konaklamaya yönelik) çok az sayıda hatta gerçek anlamda hiç olmaması gençlik turizmi açısından en büyük eksikliklerdir.

Gençlik turizmine yönelik olarak ülkemizde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Kızılay ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel yaz kampı tesisleri ve bazı üniversitelerin öğrenci gençlik ve dinlenme tesisleri bulunmaktadır. Bu tesislerin küçük ölçekli üniteler halinde tüm bölgelere yayılması gençlik turizmini geliştirebilir ve daha çok gencin tatilini geçirebileceği ve kültürel iletişim kurabileceği ortamlar sağlayabilir.

Yukarıda sıralanan turizm türleri dışında bugün daha çok Avrupa'da geliştirilmekte olan turistlerin geleneksel ve çoğunlukla da az gelişmiş köylerde kalarak, köy yaşamı ve yerel çevreyi tanımlarına yönelik gerçekleştirdikleri köy turizmi ve çiftçi aileleri ile birlikte kalarak, çiftçilik aktivitelerini öğrenmek amacı ile gerçekleştirdikleri çiftlik veya kırsal turizm soft turizm kapsamında ele alınmaktadır. [5,s:166]

4.4. Soft Turizmde Konaklama Olanakları

Soft turizmin planlama prensiplerinde biri de konaklama ihtiyacının yeni yapılanmalar yerine var olan binalardan yararlanılarak karşılanmasıdır. Yeni yapılanmaların gelişiminden mümkün olduğu kadar uzaklaşmak, ancak bu gereksinimin kaçınılmaz olduğu durumlarda da gelişimi seçilen bölgelerdeki (soft turizm için öngörülen) doğal ve kültürel değerleri korumak amacıyla minimum düzeyde tutmak gerekmektedir. Yapılar, geçici olarak ve basit şekilde düzenlenmeli, renk, doku, malzeme ve yerel yapım tekniklerini yansıtmaları açısından doğal çevre ile uyumlu olmalıdır. Tasarım ilkeleri, form, bina boyutları ve yapım tekniklerinin belirlenmesinde yerel mimarlık gerekli verileri sağlayacaktır. [50,s:42]

Kiralık ev, pansiyon, kamping, gezer konaklamalar, okul, yurt, otel (genç turistler için) gibi mevcut yapı grupları soft turizm prensipleri içinde konaklama türü olarak kullanılabilir.

4.4.1. Kiralık Evler

Soft turizmin gelişimi için seçilecek bölgelerdeki yerel halka ait evler, gerçek sahipleri tarafından kullanılmadığı zamanlarda turistler tarafından kiralanarak kullanılabilir. Bir başka alternatifte yine o bölgedeki yazlık evlerin (ikinci konutlar) durgun sezonlarda veya sahiplerinin kullanmadığı zamanlarda kiralanmasıdır. Bu yolla hem yerel halk ekonomik gelir sağlayabilir, hem de turistler yapay bir otel atmosferini yaşamaktansa çevre bilinçli bir yaklaşımı sağlayan ortamlarda kalma şansına sahip olabilirler. [34,s:151]

4.4.2. Pansiyon

Bu konaklama türü, yatak ve yemek hizmet sunuşu prensibi-ne dayanan ve yerel halkın evlerindeki boş odalarını sezon süresince kiraya vererek değerlendirmesini ve aynı zamanda ekonomik gelir sağlamasını öngören bir sistemdir. Ülkemizde, özellikle Akdeniz ve Ege'deki pekçok turizm merkezinde yoğun bir şekilde tercih edilen bu sistem soft turizmin gelişmesi için planlanan bölgelerde de alternatif bir çözüm olarak yaygınlaştırılabilir.

Travis, bu konaklama türünü benimseyen ülkelerden örnek-ler vermektedir. Polonya ve Yugoslavya'daki küçük balıkçı köylerinde-ki oda kiralama geleneği, kırsal Avusturya'daki küçük otel, pansiyon geleneği gibi. [51,s:27]

Bu konaklama türünün yaygınlaşması, turist ve yerli halk arasında kültürel iletişimin sağlanması ve turistin yerel kültürü tanı- ma fırsatı elde etme açısından yararlı olabilir.

4.4.3. Kamping (Çadır)

Bu konaklama türünün esas amacı, soft turizm için seçilen bölgelerde konaklama tesislerinin yapımını sınırlamak ve bu tesislerin

neden olacağı kirliliği azaltmaktır. Kamping diğer konaklama türleri içinde en ucuz ve fazla altyapı gereksinimi gerektirmeyen bir konaklama türüdür. Deniz, göl, dağ gibi doğal güzelliği olan yerlerde düzenlenen çadırlı kamp alanlarında, turistler kendi imkanları ile yatma, yeme-içme, eğlenme dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılama ve doğayı daha yakından keşfetme olanağı bulabilirler.

4.4.4. Gezer Konaklamalar

Yürüyüş, dağcılık gibi turizm aktivitelerinin konaklama ihtiyacı soft turizm bölgelerine yakın olan turizm merkezlerindeki tesisler ile sağlanabilir. Bununla birlikte soft turizm bölgelerinde konaklamanın çok gerektiği durumlarda doğada kirlenme yaratma olasılığı az gezer konaklama araçlarından (Karavan vs.) yararlanılabilir. Ancak bu tip belli bir ölçüde otopark ihtiyacı gerektirir.

Başka bir yaklaşımda gemi, tren gibi araçların konaklama olanakları ile donatılarak, soft turizm bölgelerine ulaşılması amacı ile kullanılmasıdır. Bu tip konaklama, Mısır'da Nil nehrindeki gemi turlarında görülmektedir. [34,s:152] Ülkemizde de zaman zaman Akdeniz'de bu tür gemi seyahatleri düzenlenmektedir. 1-2 hafta süren bu gezilerde belirli limanlarda demirlenerek, o yöredeki tarihi ve kültürel eserler ziyaret edilmektedir.

4.4.5. Okullar, yurtlar

Okullar ve yurtlar turizm sezonu sırasında kullanılmadıkları için soft turizmin konaklama ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Bu yolla elde edilecek gelir, yurtların kapasitesinin artırılması ve konfor standartlarının iyileştirilmesi çalışmalarında kullanılabilir. Aynı zamanda binaların daha iyi korunması ve yenilenmesi mümkün olabilir. Bu tip konaklama belirli yaş grubundaki insanlara yönelik olduğundan özellikle gençlik turizmi için alternatif bir çözüm olabilir.

BÖLÜM 5. İZNİK'TE ÖNERİ ALTERNATİF TURİZM GELİŞİMİNİN VE TURİZM BİNALARININ OLASI ÇEVRESEL ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Bölgenin Coğrafi Konumu ve Ulaşımı

İznik, Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesi'nin güney doğusunda, Bursa iline bağlı, adını verdiği gölün doğu yakasında yer alan yaklaşık 2300 yıllık kentsel tarihi ve bu tarihi mirası çevreleyen doğal peyzaj özellikleri ile önemli yerleşim alanlarından biridir. (Şekil 5-1)

Yüzölçümü 610.470m², nüfusu 17.240 (köyler hariç)'dir. İlçeye bağlı 41 köy bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Boyalıca, Çakırca, Elbeyli ve Balarım'dır. (Şekil 5-2)

İznik coğrafi bakımdan kuzey yarımkürede 40.30-40.58 enlemleri ile 29.20-29.85 boylam dereceleri arasında yer alır.

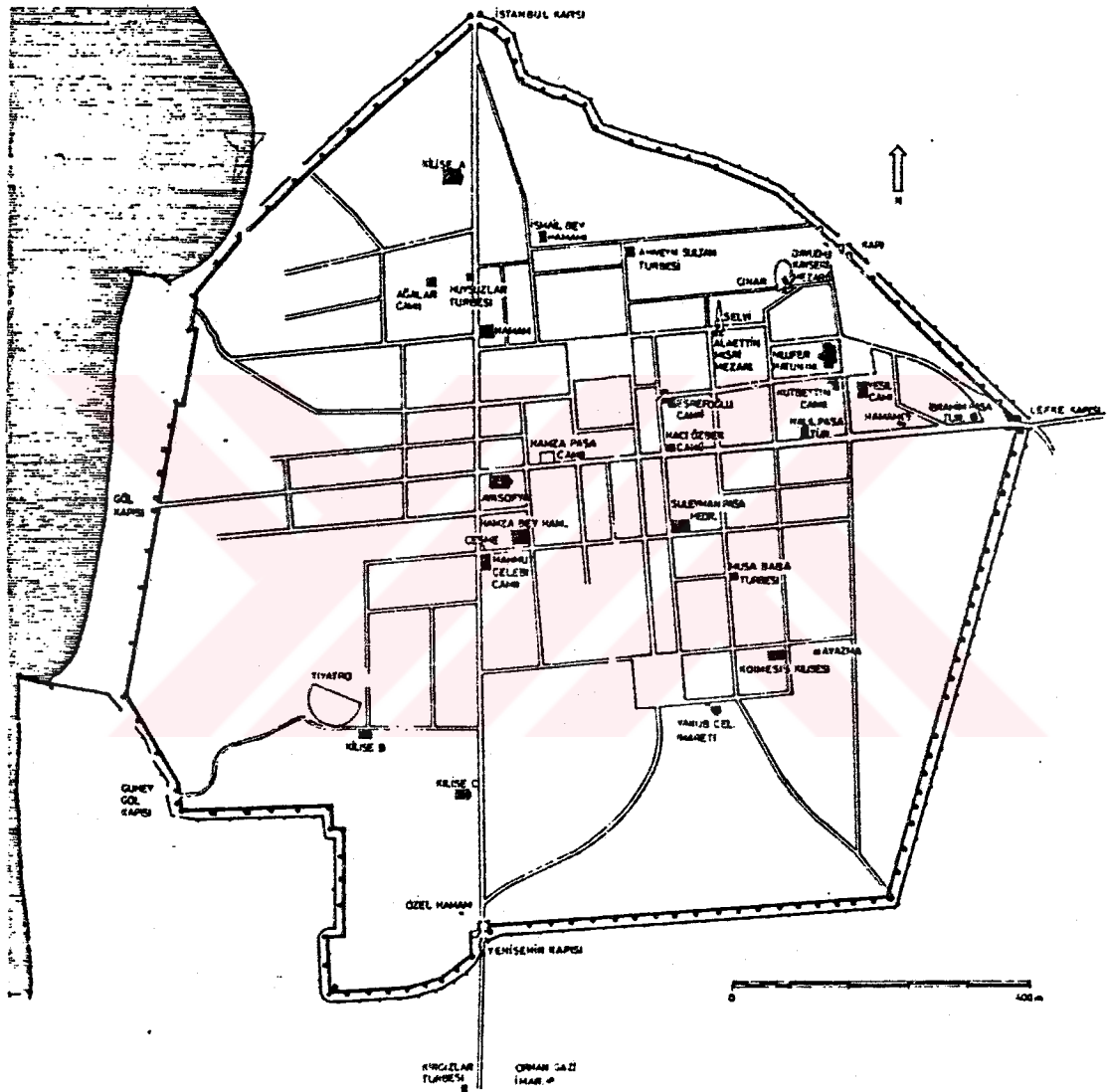
İznik Gölü: Görünümü bir elipsi andıran ve güney Marmara Bölgesi içinde yer alan İznik Gölü, Bursa iline bağlı Orhangazi ve İznik sınırları içinde kalan ve yer kabuğunun çökmesi sonucu ortaya çıkan çukurlardan birinin suyla dolması sonucu oluşan tipik bir OLIGOTROF (dağ arasında kalmış) göldür.

Marmara Bölgesi'nin en büyük ve Türkiye'nde 6'ncı büyük göllerinden biri olan İznik Gölü'nün tüm çevresi yollar ile

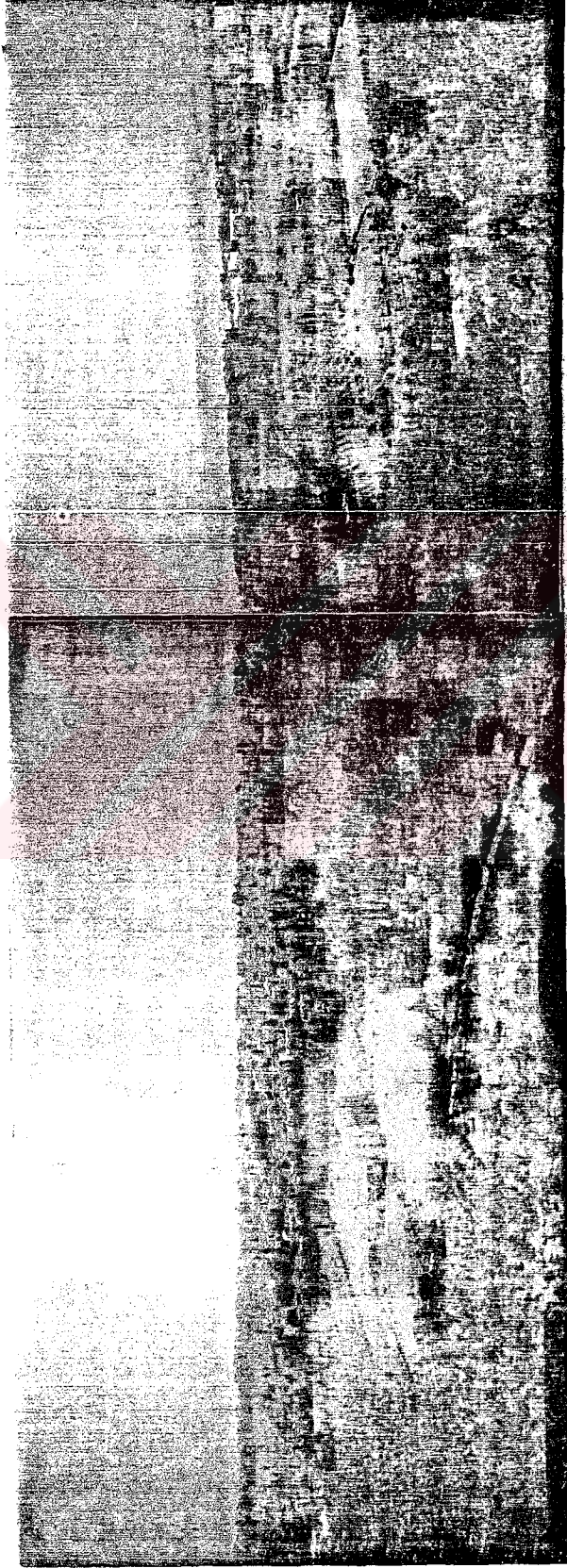
kaplıdır. Yüzölçümü 300 km², genişliği 12 km.dir. En derin yeri son ölçümlere göre 73,5 m ortalama derinliği 35 metredir. Suları çok az sodalı ve tatlı olan gölün en önemli besleyici kaynakları İznik Karasu deresi, boyalıca deresi, Orhangazi deresi, Sölöz deresi olmakla beraber kışın akan, yazın kuruyan birçok derede mevcuttur. Deniz yüzeyinden 85 m. yüksekliğinde olan gölün batı kesiminden sızan suların oluşturduğu Karsak suyu, Gemlik körfezine dökülür. Bu nedenle, göl içerisinde ikliminde etkisiyle devamlı bir akıntı mevcuttur. [53,s:1]

Bölgede morfolojik yapının sağladığı kolaylıkların, tarihi devirlerde olduğu gibi günümüzde de ulaşım ağının kuruluş ve gelişiminde etken olduğu görülmektedir. Kentin kara ile bağlantılı 3 kapısı yolların 3 ayrı yöne dağılımını yapar. Doğudaki Lefke kapısı, Anadolu'ya giden yolların çıkış yeridir. Doğuya giden yollardan biri Ankara diğeri Eskişehir yönüner. Kuzeydeki İstanbul kapısından bağlayan yol, gölün kuzey kıyılarını izleyerek batıya uzanır, buradan Orhangazi, Yalova, İzmit yoluyla İstanbul'a bağlanır. Güneydeki Yenişehir kapısından bağlayan yol ise güneye doğru giderken gölün güneydoğu köşesinde ikiye ayrılır. Güneye devam eden yol Bursa'ya, diğeri de Gemlik'e ulaşır. [54,s:32]

Bölgelerin denizyolu bağlantısı şehir hatları vapuru veya deniz otobüsleri ile Yalova-İstanbul üzerinden sağlanmaktadır. Yalova-İznik arası 62 km.'dir ve bu arada saat başı sefer yapan minibüsler mevcuttur.

Şekil 5-1. İznik Kenti Planı. [52, s:33]

Şekil 5-2. İznik'in Genel Görünüşü.

5.2. Tarihsel Gelişimi

M.Ö. 316 yılında Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos tarafından kurulan kent, önceleri Antigoneia adıyla anılmış, daha sonra başa geçen hükümdar şehrin adını Nikaia olarak değiştirmiştir.

M.Ö.IV. yüzyılda, İznik, Hellenistik çağın bütün kentleri gibi karelere bölünmüş düzenli bir plana sahipti. Bu sistem ana çizgileri ile bugünkü yerleşimde de gözlenmektedir. Özellikle sokak dokusunun karakteri bu dönemin izlerini taşımaktadır. İlkçağın ünlü coğrafyacısı Strabon kentten söz ederken, kentin bir düzlükte kurulduğunu, etrafındaki surlarla eşkenar bir dörtgene benzediğini ve ünlü dört kapısıyla kent caddelerinin birbiriyle kesiştiği merkezi bölüme (şimdiki Ayasofya'nın önündeki dört yola) konacak bir taşın dört kapıdan da görülebildiğini belirtmiştir. [55,s:1]

Kent, Roma döneminde şehircilik aşamasının doruğuna varmış, eski sınırların dışına çıkılarak daha da büyütülmüş ve yeni sur kapıları eklenmiştir. Bu dönem, Hristiyanlığın devlet tarafından serbest bir inanç olarak resmen kabul edildiği Birinci Konsil'in toplanması açısından da önem taşımaktadır.

Bizans'ın ilk dönemlerinde kent, resim düşman döneminde (ikonolasma) döneminde İmparatoriçe Eirene tarafından yeniden resimseverliğe dönülmeyi sağlayan kararların alındığı önemli bir olaya sahne oldu. Bu olay tarihe İkinci İznik Konsili olarak geçmektedir.

Sonraları meydana gelen depremlerle büyük zarara gören kent bir süre Selçukluların elinde kalmış, ardından tekrar Bizanslılar'ın eline geçmiştir. Bizanslılar en parlak yıllarını 1204-1261 yılları arasında yaşamışlardır. Bu dönemde kent bir sanat ve kültür merkezi olmuştur.

Kentin politik tarihinde asıl dönüşüm 1331 yılında Orhan Gazi tarafından ele geçirilmesi ile Osmanlı hakimiyetine girmesidir. Bir süre Osmanlı Devletinin başkentliğini yapan kent, İstanbul'un fet-hedilmesi ve imparatorluğun merkezinin buraya taşınması ile giderek önemini kaybetmeye başladı. Bununla birlikte, İstanbul'dan Anado-lu'ya uzanan sefer ve kervan yolunun üzerinde önemli bir durak ve konaklama yeri olmuştur.

16.yy.'da çini üretimi yapan atölye ve fırınların büyük bir alana yayılması, kenti ülke içine hatta dışarıya bile çini ve seramik eşya üretip yollayabilen bir merkez konumuna getirmiş ve ekonomik düzeyi yükseltmiştir. Ne var ki bu canlılık, 17. yy.'da gerilemeye başla-mış ve 18.y.y. başında 1716'da son çini fırınları da kapanmıştır. Eko-nomisinin gerilemesi ile nüfus kaybına uğramış ve kent olarak adeta çökmüştür. [52,s:29]

Kurtuluş savaşı sırasında dört defa el değiştiren ve tama-men yanan ve sonraki yıllarda da uzun süre boş bir köy halinde kalan kent, ancak 1960'lı yılların sonundan itibaren gelişmeye başlamış ve özellikle tarımın rol oynadığı ve yanısıra 1965'lerden sonra keşfedil-meye başlanan turizm potansiyeline dayalı bir kalkınma sürecine gir-miştir.

5.3. İklim ve Bitki Örtüsü

İznik gölü ve çevresi Akdeniz ikliminden etkilenen Marma-ra Bölgesel iklim tipinin etki alanında, karasal etkilerden korunmuş iç kısmında yer alır. Doğusu az yağışlı yazları sıcak, güneyi ılık ve yağışlı, kuzeyi sıcak ve kurak, batısı yağışlı ve yazları ılıktır.

Bitki örtüsü, ormanlarda, maki toplulukları içinde, çayır ve meralarda yetişen bitkiler ile kültürü yapılan zeytinlikler, bağlar ve tarla bitkileridir. Orman örtüsü, kuzey ve güneydeki yükseltilerdir. Meşe, kayın, kavak bu örtünün temel kaynaklarıdır.

Gölün kıyıları genellikle kum ve çakıl ile kaplı olup, bazı bölgeler kayalıktır. Derin olması nedeni ile flora yönünden oldukça fakir olan gölde kıyı şeridi boyunca genişliği yer yer değişen kamışlıklar 10-30 m. eninde kesikli bir bant halinde uzanır. Güney kıyı şeridinde çok seyrek olan bu yapı kuzeyde sık ve kesintisiz olarak devam eder. [54,s:13]

5.4. Tarihi ve Kültürel Değerler

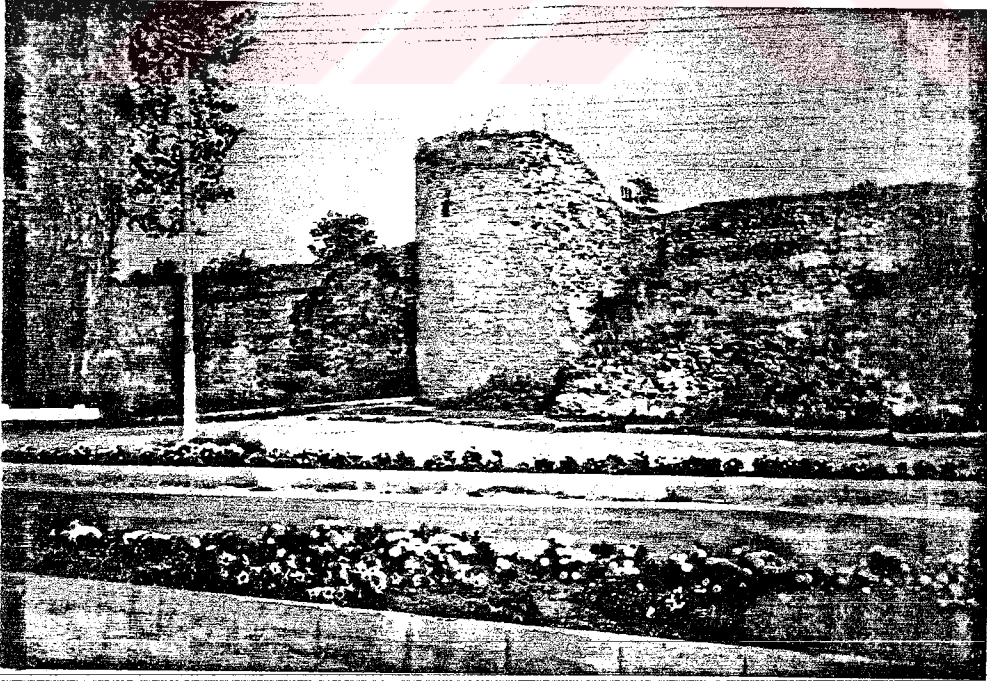
Küçük bir kent olmasına karşılık 2300 yıllık kentsel tarihi İznik'e zengin bir tarihi miras bırakmıştır. Savaşlar ve depremler nedeniyle tarihte 7 defa toprak altında kalan ve esas şehrinde halen toprak altında olduğu belirtilen kent, Antik Roma, Bizans ve Osmanlı devirlerine ait yapıtları içinde bulunduran ancak önemi yeterince kavranamamış bir müze şehir olarak yaşamını sürdürmektedir.

Kenti çevreleyen surların Roma dönemine ait İstanbul Kapısı, kentin kuzeyinde yer almakta ve üzerindeki oymacılığın gelişmişliğini gösteren insan başlı figürlerle ayrı bir özellik taşımaktadır. (Şekil 5-3) Kentin doğu bölümünde Lefke Kapısı, güneyinde yer alan ve büyük ölçüde yıkılmış olan Yenişehir Kapısı ve tamamen yıkıldığı için günümüzde mevcut olmayan Göl Kapısı diğer sur kapılarından. Surların uzunluğu 4970 m. yükseklikleri 10-13 metredir. (Şekil 5-4) Roma Devrinde şehir içme suyu gereksinimi karşılayan su kanalları Lefke kapısının bitişiğindedir.

Bu döneme ait bir başka yapı tiyatrodur. M.S. 98-117 yıllarında yapılan ve günümüzde büyük ölçüde yıkım halinde olan tiyatrodaki tekrar eski özelliğini kazanabilmesi amacıyla kazı çalışmaları devam etmektedir. Surların dışında yer alan, Obelisk biçiminde dikilen Beştaş veya Dikilitaş diye adlandırılan mezar anıtı, yaklaşık 15,5 m. yüksekliğindedir; dikdörtgen bir kaide üzerinde, üçgen biçimli beş adet taşın üst üste konulmasıyla meydana getirilmiştir. [52,s:6]

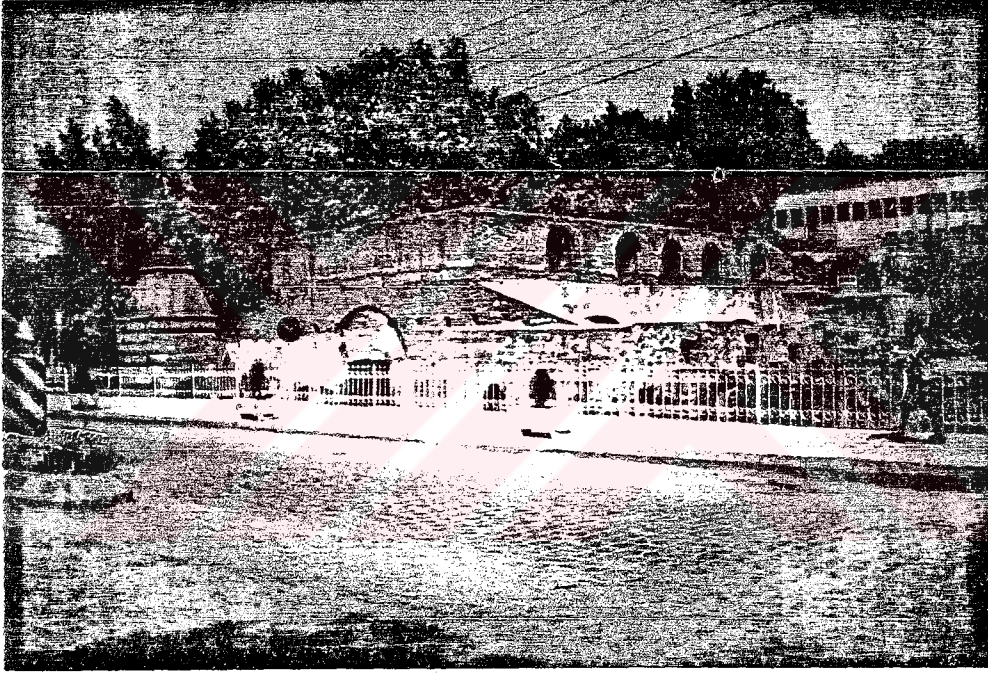

Şekil 5-3. İstanbul Kapısından Bir Görünüş.

Şekil 5-4. Kenti Çevreleyen Surlardan Bir Görünüş.

Ayasofya Kilisesi, Bizans dönemine ait bir bazilikadır. II. İznik Konsil'inin toplantı yeri olan kilise, kentin Osmanlılar'ın eline geçmesiyle camiye çevrilmiş ve bugünde müze olarak kullanılmaktadır. Bir başka yapı, günümüzde sadece temelleri ve mermer döşemele-ri ile ayakta kalabilmiş Koimesis Kilisesi'dir. Bizanslılar tarafından 8.y.y.'da yapılan ve "Meryem'in göğe çıkışına" adanmış bu kilise İznik'in ikinci büyük kiliselerinden biridir.

Şekil 5-5. Ayasofya Müzesi.

İznik Erken Osmanlı Dönemi, Türk yapı sanatının en önem-
li merkezidir. Kurtuluş savaşı sonrasında buradaki yapılardan bazıları
büyük ölçüde zarar görmüşse de onarılarak ayakta kalan ve günümüz-
de de mevcut yapılar bulunmaktadır. 1960 yılında İznik Müzesi olarak
kullanılmaya başlanan ve Osmanlı yapıları içinde ilk kez ters T planlı
yapı olması nedeni ile dikkat çeken Nilüfer Hatun İmaret-i savaşı son-
rasında büyük hasar görmesine rağmen orijinallığı bozulmadan yeni-
den onarılmıştır. [55,s:5]

Şekil 5-6. İznik Müzesi.

Yeşil Cami, iki sütunun taşıdığı tek kubbesi ve minaresinde boydan boya giden sırlı tuğlaları ve çini kaplamaları ile Osmanlı yapılarının içinde en görkemli olanlarından biridir. Günümüzde halen hamam olarak kullanılan Osmanlı dönemine ait Hacı Hamza Hamamı ve bunun dışında son zamanlarda koruma altına alınan ve yeniden onarılmayı bekleyen özgün şeması, kubbe yükselmeleri ile kendi türü içinde farklı bir yere sahip İsmail Bey Hamamı diğer önemli yapılardır.

Mimari alanda olduğu gibi süsleme alanında da büyük başarılar gösteren Osmanlıların 16. y.y.'da daha da gelişen çini sanatının en güzel örneklerini İstanbul - Topkapı Sarayı, Rüstempaşa Camisi, Süleymaniye ve Sokullu Mehmet Paşa camilerinde görmek mümkündür. [55,s:8] Savaşlar ve isyanlar nedeniyle 18. y.y.'da tamamen ortadan kalkan bu sanatın, bugün aynı kalite ve güzellikte imal edilmesi mümkün olmamasına rağmen geleneği sürdürmek amacıyla üretim yapan birkaç çini atölyesi bulunmaktadır. 18.y.y.'a kadar Türk çini

sanatının en güzel çinilerini yaratan fırınlardan birçoğu, ilk defa 1964'de yapılan kazılarla araştırılmaya başlanmıştır ve günümüzde de halen devam etmektedir. [52, s:50]

Şekil 5-7. Yeşil Cami.

5.5. KENTİN YERLEŞİM PLANI VE GELİŞİMİ

İzmir kentinin 1/5000 ölçekli ilk imar planı 1976 yılında hazırlanmıştır. Bu plan 1980 yılında revizyondan geçirilmiş olmasına rağmen temelde önceki imar planında alınan kararlar onaylanmıştır. (Bkz. Ek A)

Kent, sahip olduğu tarihi değerlerin ve doğal güzelliklerin korunması amacı ile Bursa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 12.10.1988 gün ve Tabiat Varlıklarıyla "Tarihi Kentsel Sit Alanı" ilan edildikten sonra, 1990 yılında Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nce hazırlanmış olan 1/1000  l ekli "İznik Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Uygulama Planı" yürürlüğe girmiştir. (Bkz. Ek B) Bu planda öncelikle;

- Kentin ulaşım ağının temelini oluşturan ve her biri kentin kuzey-güney ve doğu-batı yönünde kapılarını birbirine bağlayan iki önemli arter üzerinde yoğunlaşan transit trafiğin sur dışına alınması,

- Kentin anıtsal değerlerinin ve sağlıklı bir yerleşme özelliğinin korunması amacı ile sınırlı tutulan yapılaşmanın uzun vadede yeterli olamayacağı gözönüne alınarak konut stoğunun geliştirilmesi, ancak kentin kimliğini belirleyen sivil mimari örneklerinin ve kent dokusunun korunması açısından yeni yapılaşmanın "Kentsel Sit Alanı" içinde değerlendirilmesi,

- Tarım alanlarının yapılaşma tehlikesine karşı korunarak, tarım gelirinin artırılması çalışmalarının yapılması,

- Mecut turizm potansiyelinin değerlendirilmesi sonuçları-na varılmıştır.

1990 tarihli koruma amaçlı imar planında yerleşim şemasında görülen dama sistemindeki yol ağının, kentin tarihi değerlerinin ve oldukça dar en kesitleri yola bitişik mevcut konut dokusunun ( n bahçesiz ve bitişik düzen) korunması amacı ile 1980 tarihli imar planında uygulanan maksimum 4 kat yükseklik sınırı genelde 2 kat olarak sınırlandırılmıştır. Çok küçük parsellerden oluşan mülkiyet deseni ve yola bitişik mevcut dokuya uygun olarak görülen yeni yapılaşma düzeni ile bir yandan arka bahçelerin tarımsal yapının öngördüğü amaçlara uygun olarak kullanılması gerçekleşirken, diğer yandan da açık alan

gereksinimini sağlama olanağı yaratılmıştır. Yerleşim alanlarında mevcut mülkiyet bölüntüleri dikkate alınarak ya kütleli imar düzenlemesi yapılmış (Daha önce ayırık veya bitişik düzendi) ya da ön imar hatları belirlenerek katsayıya bağlanmıştır. Kütleli imar düzenlemesine göre verilen kütle imar durumunu oluşturur ve tabanda oturduğu alanın boyutları planda belirlenmiştir.

1980 tarihli imar planında sur içinde ayrılmış olan 0.42 hektarlık yeşil alanın kentte yaşayanlar için yeterli olmaması gözönüne alınarak, sur içinde 2.23 hektarlık bir alanın yeşil alan olarak düzenlenmesi ve ayrıca sur kenarlarında oluşturulan sur koruma alanları (11.3 ha) ve arkeolojik kazı alanları (8.3 ha) ile yeşil alan ihtiyacının karşılanması ilkesi benimsenmiştir. Sur dışında da 50.33 hektarlık sur koruma alanı ve göl kenarındaki kıyı bandında günöbirlik tesis (1.8 ha) ile rekreasyon alanları (1.8 ha) oluşturulması önerilmiştir.

İznik tarihi için önem taşıyan yer üstündeki kalıntı ve anıtların yoğunluk kazandığı "korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak" alanlar 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu alanlarda yapılaşmaya kesinlikle izin verilmemesi, yeni tarımsal alanların açılmaması, ağaçlandırma yapılmaması ve yalnızca sınırlı mevsimlik tarımsal faaliyetlerin devam edebileceği kararları alınmıştır.

Kentin bütününün eski yerleşim yeri olduğu gözönüne alınarak, yeni konut alanlarında çıkabilecek arkeolojik değerlerin korunması açısından kentin tamamının ve Yenişehir kapı güneyindeki ilk Osmanlı yerleşiminin izlerini taşıyan alanlar 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu alanlarda planda önerilen fonksiyon ve yapılaşma koşullarına uygun yapılar yer alabilir.

Göl surlarının ve sahilin ve yeşil dokunun korunması amacı ile "doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı gözönüne alınarak kullanıma açılacak" alanlar 2. Derece Doğal Sit

Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu alanlarda konut yapılmaması ancak turizme yönelik tesislerin yapılması öngörülmüştür.

İki sur arasında kalan alanlar ile surların iki tarafında bu kültür varlığının algılanmasını sağlamak ve tahribini önlemek amacı ile ayrılmış alanlar sur koruma alanlarıdır. Bu alanlarda I. Derece Arkeolojik alanlar için belirlenen koşullar geçerlidir.

İznik gölünün Bayındırlık Bakanlığı tarafından hazırlanan 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 11.2.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Bkz. Ek C) Planlamada, İznik tarihi kent dokusunun ve göl çevresinin tarihi ve doğal değerlerinin korunması, göl çevresinde yer alan tarım topraklarının ve gölün su ürünleri potansiyeli açısından korunması ve gölün kirlenmesini önlemek için mevcut yerleşmelerin ve gelişme alanlarının atıksu arıtma sistemlerinin kurulması ve sanayi kuruluşlarına kesinlikle izin verilmemesi hedef alınmıştır. Kentsel yerleşme alanlarında onaylı imar planları (İznik için 1990 tarihli plan) ile getirilen hükümler geçerlidir. Kırsal yerleşme alanlarında ise sınırlar ilgili belediye tarafından belirlenir. Bu alanlarda yükseklikler genelde 2 kat olarak sınırlandırılmıştır.

Çevre Düzeni Planında, gelecekte içme ve kullanma suyu kaynağı olarak kullanılması öngörülen İznik Gölü'nün mevcut su kalitesinin korunmasına ilişkin planlama esasları belirtilmiştir. Buna göre, sahilden 300 m. genişlikteki şerit mutlak koruma alanıdır. Bu alan içinde mevcut yapıların kanalizasyon sistemlerinin iyileştirilmesine ait teknik tesisler dışında hiçbir yapı yapılamaz. Bu alandaki mevcut yapılar korunur. Mutlak koruma alanı sınırından itibaren 700 m. genişlikteki şerit kısa mesafeli koruma alanıdır. Bu alanlarda mevcut yapılar korunur, yeni konut ve sanayi gelişimleri yer alamaz. Kısa mesafeli koruma alanı sınırından itibaren 1 km. genişlikteki şerit orta mesafeli koruma alanıdır. Bu alanda kirletici nitelik taşıyan sıvı, gaz ve katı atıklar üreten yeni sanayi kuruluşları yer almaz. Konut yapımı ise ancak parsel büyüklüğünün % 5'inden fazla yer işgal etmemek ve

yapı yüksekliği 6.50 m.'yi (2 kat) aşmamak koşulu ile gerçekleştirilebilir. Orta mesafeli koruma alanı sınırının yukarısındaki tüm alan uzun mesafeli koruma alanıdır. Yeni yapılaşma için orta mesafeli koruma alanında belirtilen yapılaşma kuralları geçerlidir.

5.6. Turizmin Gelişimi

Uzun ve hareketli bir tarih geçmişine sahip, Osmanlı Türk sanatının bir bakıma doğduğu yer olan İznik, sahip olduğu tarihi ve kültürel değerleri ve göl ve yeşilliklerin çevrelediği doğal yapısı ile turizmin gelişmesi için önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen bu konumunu yeterince değerlendirememiştir.

1990 tarihli koruma amaçlı imar planında, turizmin gelişmesine yönelik olarak daha önceki imar planında (1980) turistik tesisler için ayrılmış alanların günübirlik tesis olarak düzenlenmesi önerilmiştir. Bu alanlar, aynı zamanda çevre düzeni planında belirtilen mutlak ve kısa mesafeli koruma alanlarıdır. Günübirlik turizm alanlarında sökülüp, takılabilir elemanlardan meydana gelen geçici nitelikteki restoran, kır kahvesi, dinlenme alanları gibi tesisler yapılabilir. Yapılaşma hakkı kaks: 0.05, maksimum yükseklik 3.50 m. ve 1 kat'dır. Kentin güneyindeki Yenişehir sur kapısı dışında yer alan 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda açık hava tiyatrosu, açık müzeler gibi kültürel tesisler ile çini, hediyelik eşya, kitap satış yerleri, kafe gibi üniteler ve kültür turizmine yönelik konaklama tesisleri yer alabilir. Gölün belediye sınırları içinde kalan güney doğusunda 1980 tarihli imar planı kararları uygulanmaktadır. Bu alanlar tatil sitelerinin gelişimine açık alanlardır.

1965'lerden itibaren gelişmeye başlayan turizm sektörünün kentin ekonomisine katkısı son derece azdır. Bunun başlıca nedeni, halkın neredeyse % 95'inin tarımla uğraşması ve gelir düzeyinin oldukça yüksek olmasıdır. Dolayısıyla, turizm ekonomik gelir sağlayıcı bir endüstri olarak görülmemekte ve bu nedenle bu konuda herhangi bir yatırıma teşebbüs edilememektedir. Turizm sektöründe çalışanlar nüfusun ancak % 2'sini oluşturmaktadır.

Turizmin yeterince gelişmemesinde bir başka faktörde, kent içinde ve göl çevresinde mevcut olan konaklama tesislerinin (otel, motel vs.) yatma ve yeme eylemine yönelik hizmetlerinin yeterli kalitede olmamasıdır. Aynı zamanda, hem bu birimler hem de kent gelen turistin eğlenme, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayacak olanaklara sahip değildirler. Bu durum turistlerin kalış sürelerini sınırlandırmakta veya günübirlik seyahatler haline dönüştürmektedir ve gelen turist tarihi ve kültürel eserleri ziyaret ettikten sonra kentten ayrılmaktadır.

Akdeniz ve Ege Bölgesinde 6-7 ay süren turizm sezonunun burada 2-3 ay gibi (Haziran - Ağustos) bir süre ile sınırlı olması ve turizm pazarında önemli bir yer teşkil eden seyahat şirketleri ile bağlantısının olmaması az gelişen turizmin bir başka yönüdür. Genelde, turistler turlar halinde gelmektedirler, ancak bu turların otellerle bağlantısı olmaması ve tesislerin turistlerin beklentilerini karşılayamaması nedeni ile Bursa (Uludağ) gibi büyük kentlerde konaklanmaktadır.

İzmit'e gelen yabancı turistlerin ülkelere göre dağılımı incelendiğinde yoğunluk Alman, Hollanda ve Belçika ülkeleri üzerinde toplanmaktadır. Yabancı turistlerin yanında yerli turistlerde önemli bir yer oluşturmaktadır. Özellikle hafta sonları ve tatillerde büyük kentlerden ve yanısıra tatil dönüşlerinde ziyaret edilen kentte, en önemli turistik çekiciliği tarihi ve kültürel değerler oluşturmaktadır. Kente gelen yerli ve yabancı turist sayısının yıllara ve gelirlerine göre dağılımı Tablo 5-1'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde turist sayısının 1990 yılına kadar belirli bir oranda artış göstermediği, inişli ve çıkışlı bir grafik çizdiği görülmektedir.

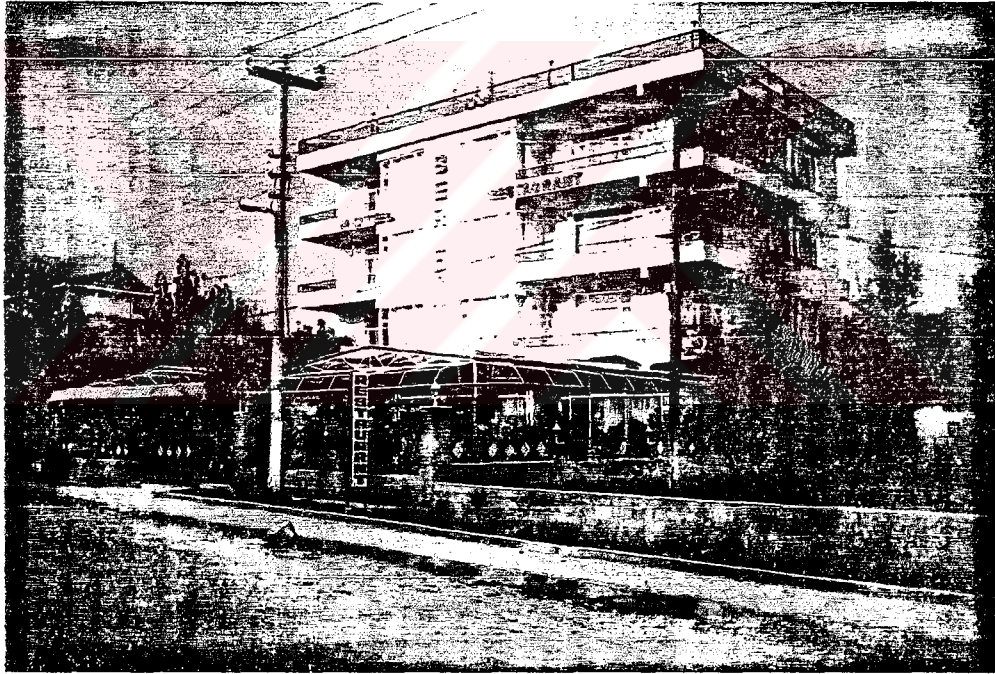
Tablo 5-1. İznik'e Gelen Yerli ve Yabancı Turist Sayısının Yıllara ve Gelirlerine Göre Dağılımı.

<u>YIL</u>	<u>GELEN TURİST SAYISI</u>	<u>GELİR</u>
1971	24.952	27.300
1972	10.026	20.247
1973	10.294	30.632
1974	9333	37.684
1975	22.346	33.081
1976	28.243	37.829
1977	23.658	33.784
1978	22.666	40.092
1979	16.965	53.360
1980	22.157	72.508
1981	26.215	83.635
1982	31.764	120.305
1983	26.515	267.720
1984	21.674	444.910
1985	28.858	526.148
1986	33.440	1.779.868
1987	26.043	3.383.750
1988	29.356	6.646.600
1989	10.716	15.595.500
1990	41.190	28.677.500
1991	34.581	19.155.00
1992	41.450	53.133.000
1993	44.441	108.663.000

KAYNAK: Müze Müdürlüğü

Konaklama Tesisleri ve Tatil Siteleri

İznik'te turizme yönelik günümüzde mevcut kent içinde 8 otel ve 1 pansiyon bulunmaktadır. Kentin doğusunda, göl çevresinde 4 motel ve 2 pansiyon mevcuttur. Bu konaklama tesisleri daha öncede belirtildiği gibi turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek konfora sahip değildirler. Aynı zamanda yatak kapasitesi yönünden de yetersizdirler.

Şekil 5-8. Göl Çevresindeki Motellerden Bir Görünüş.

Kentin doğusunda, göl çevresinde serbest kıyı kullanımını mümkün kılan çevre düzenlemesi içinde rekreasyon ve plaj alanları, restoranlar yeterli kapasitede olmamakla beraber hizmet vermektedirler.

Şekil 5-9. Plaj Alanından Bir Görünüş.

Gölün güney doğusu yoğun bir şekilde gelişen tatil sitelerinin etkisi altındadır. Genelde 3 katlı olan bu yapılar, kent yaşamının getirdiği aşırı kalabalık, gürültü gibi olumsuzluklardan uzaklaşarak, hafta sonu veya tatillerin değerlendirilmesi amacı ile artan iç turizm hareketinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadırlar. Kentin, özellikle Bursa ve İstanbul gibi büyük kentlere yakın olması nedeni ile kolay ulaşılabilirliği, ikinci konutlara olan talebi artırmıştır. (Şekil 5-10,11)

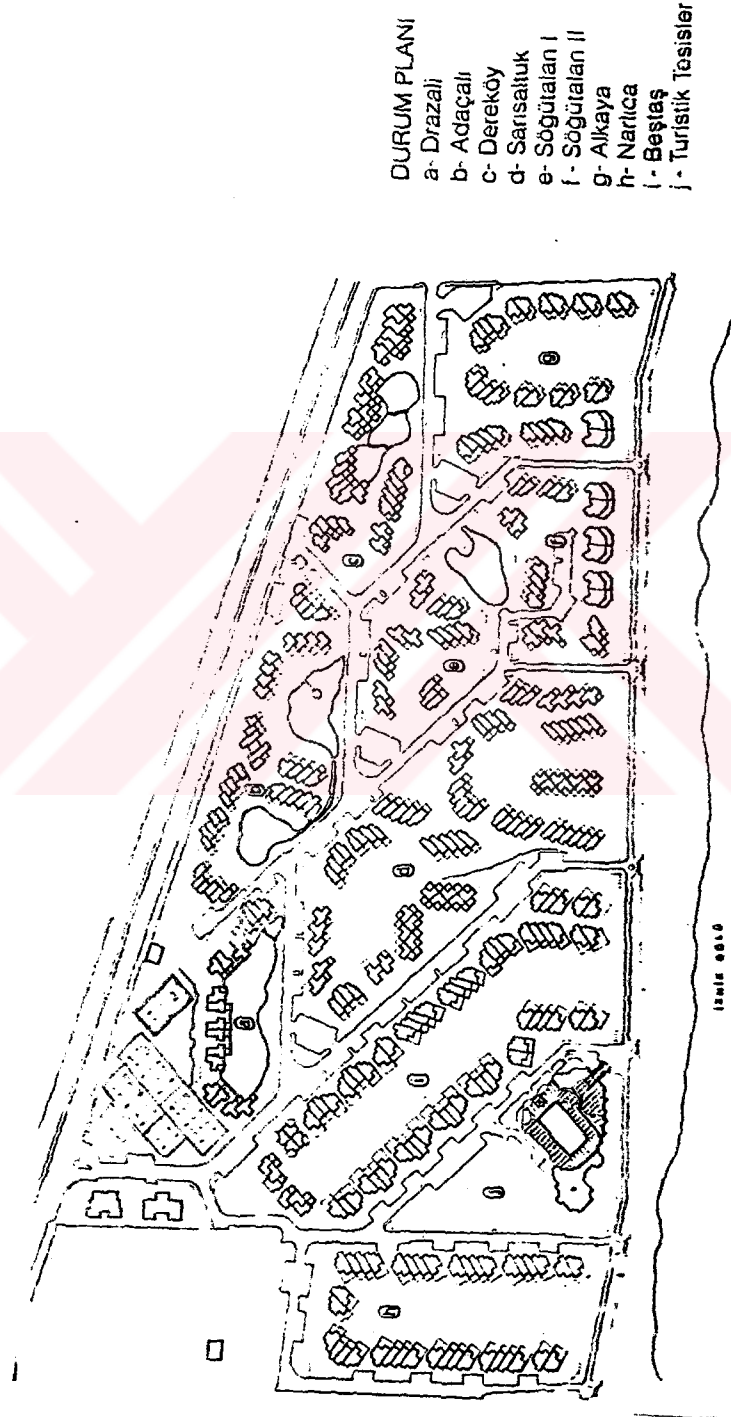
Bu tatil sitelerinin gelişimine öncülük eden Darka tatil sitesinin planlamasında mevcut yeşilin korunarak ve ağaçlandırma ile yeni yeşil kazandırılarak, bu korunan alan içinde oluşturulan gölet ve kanallarla su ögesinin iç mekanda hissedilmesi ve bu yolla mekânların birbirleri ile daha güçlü bir şekilde bağlantısı sağlanmıştır. Sitenin yerleşim planında yer alan sosyal tesislerden (restorant + yüzme havuzu + diskotek) yerel halkta faydalanmaktadır. (Şekil 5-12,13,14)

Şekil 5-10. Tatil Sitelerinden Görünüşler.

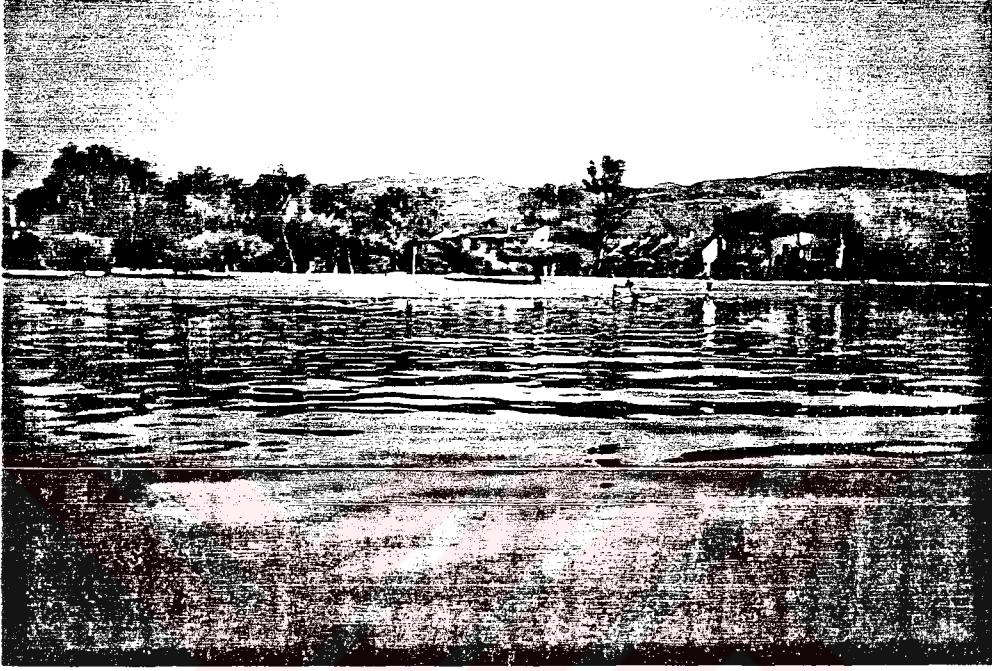

Şekil 5-11. Tatil Sitelerinden Görünüşler.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şekil 5-12. Darka'nın Vaziyet Planı. [56, s:50]

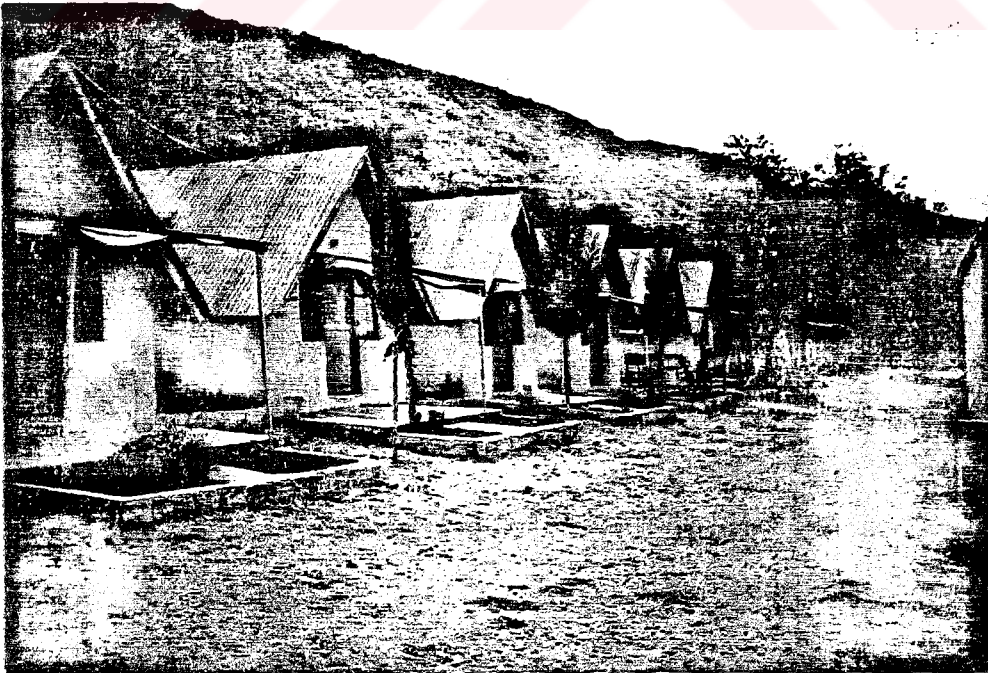

Şekil 5-13. Darka'nın Gölde Görünüşü.

Şekil 5-14. İç Mekanda Oluşturulan Göletlerden Bir görünüş. [56, s:50]

Gölün güney ve güneydoğusunda bungalov, çadır ve karavanlardan oluşan konaklama tesislerinin yer aldığı kamp alanları bulunmaktadır.

Şekil 5-15. Kamp Alanlarından Görünüşler.

5.7. Öneri Alternatif Turizm Gelişimi ve Turizm Binalarının Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi

5.7.1. Çalışmanın Amacı

Turizmin çevre üzerinde yaratabileceği olumlu ve olumsuz etkilerin değerlendirilmesi, olumsuz etkilerin önlenmesi veya minimuma indirgenmesi açısından turizm gelişmelerinin önceden çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarının yapılması, o yerleşim için en uygun gelişime karar verilmesini sağlayabilir. Bu noktadan hareketle, çalışma alanı için seçilen, tarihi ve doğal değerleri ile turizm için önemli bir potansiyele sahip İznik Bölgesi'nde kent ve göl çevresinde öneri alternatif turizm gelişimi ve turizm binalarının potansiyelinin ve bu turizm gelişiminin olası çevresel etkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

5.7.2 Öneri Alternatif Turizm Gelişimi ve Turizm Binaları

Bu çalışmada yerleşim bölgesi içinde ve yakınında ve göl çevresinde otel, motel, apart otel, pansiyon gibi tesislerin ve kamping alanlarının gelişme potansiyeli ve bunların çevre üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir.

Yerleşim bölgesi içinde ve yakınında ve göl çevresinde önerilen turizm türleri soft (yumuşak) aktivitelere yöneliktir. Kent içinde veya yakınında rekreasyon turizmine yönelik yürüyüş, bisiklet, av gibi aktiviteler, kültür turizmine yönelik arkeolojik kazı ve gençlik turizmine yönelik gençlik kampları önerilmektedir. Göl çevresinde de bu aktivitelere ek olarak yüzme, yelken, kürek, kuş gözlemciliği (su kuşları) gibi aktiviteler önerilerek, çevresel etkileri değerlendirilmektedir.

5.7.3. Çalışmada İzlenen Yol

Bu çalışmada daha öncede belirtilen çevresel etki değerlendirme yöntemlerinden biri olan Delphi tekniğinde kullanılan anket formundan yararlanılmıştır. (Bkz. Ek D). Anket formunda yer alan

doğal çevre ve yapısal çevre başlıkları altında toplanmış çevresel etkilere ek olarak sosyo-kültürel çevredeki etkiler ve turizm gelişiminin ekonomik boyutu da dahil edilmiştir. Doğal çevredeki etkiler, bitki ve hayvan türlerinde değişiklikler, erozyon, doğal kaynakların jeolojik yapısı, ekolojik denge, görsel etkiler (Turistik tesislere ait otopark, bina vs. ve çöp yığılmaları); yapısal çevredeki etkiler altyapı, tarımsal alanların kullanımı, yapılaşma alanının görsel etkileri, arkeolojik alanların korunması konularını içermektedir. Sosyo-kültürel çevredeki etkiler, yerel halkın sosyal ve aile yapısında değişiklikler, kültürel aktivitelerin gelişmesi, kültür alışverişi konularını, ekonomik etkiler ise gelir getirmesi, iş alanı sağlaması konularını içerir.

Karşılıklı görüşme şeklinde yapılan ankete katılanlar, bölge hakkında bilgisi olan, bölgeyi tanıyan kişiler arasından seçilmişlerdir. 12 kişilik anket grubu; inşaat mühendisi (1) (belediye), makine teknik ressamı (1) (belediye), turizm danışma müdürü (1), orman bölge şefi (1), muhtar (1), serbest meslek sahibi (1), arkeolog (1), otel işletmecisi (1), motel işletmecisi (1), tatil sitelerinde oturanlar (3) (Mimar)'dan oluşturulmuştur.

Ankete katılanların öneri alternatif turizm gelişiminin belirtilen çevre elemanları üzerinde etkili olup olmayacağı konusunda evet/hayır şeklinde yanıt vermeleri istenmiştir. Evet yanıtı alındığı durumlarda etkinin niteliği olumlu/olumsuz şeklinde belirtilerek 1'den 7'ye kadar işaretlenmiş bir skala üzerinden etkinin tahmini şiddeti işaretlenmiştir.

Anket 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, genel olarak öneri alternatif turizm gelişimi ve turizm binalarının doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki olası çevresel etkileri ve ekonomik boyutu değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde, kent içinde veya yakınında konaklama tesislerinin gelişiminin önce potansiyeli değerlendirilmiş, daha sonra potansiyeli görülen tesislerin olası çevresel etkileri değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, konaklama tesislerinin potansiyeli ve çevresel etkileri göl çevresi için değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde, kent içinde veya yakınında önerilen turizm türlerinin potansiyeli ve potansiyeli görülen turizm türlerinin doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki etkileri ve ekonomik boyutu değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde aynı değerlendirme göl çevresi için yapılmıştır.

5.7.4. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

5.7.4.1. Kent İçinde Veya Yakında ve Göl Çevresinde Genel Olarak Öneri Alternatif Turizm Gelişimi ve Turizm Binalarının Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları

Alınan yanıtların değerlendirilmesi sonucu genel olarak öneri alternatif turizm gelişimi ve turizm binalarının çevre üzerindeki olumlu etkilerinin olumsuz etkilerden daha çok olduğu görülmektedir. (Tablo 5-2)

Bu olumlu etkilerin çoğunluğunu sosyo-kültürel çevredeki etkiler ve ekonomik etkiler oluşturmaktadır. Bu etkiler sırasıyla, turizm gelişiminin insanlar arasında (turist ve yerli halk) kültür alışverişi sağlaması; yerel halkın kültürel aktivitelerle uğraşması üzerindeki etkisi; ekonomik gelir sağlaması; işsizlik üzerindeki etkisi ve yerel halkın sosyal ve aile yapısı üzerindeki değişikliklerdir. Turizmin işsizlik konusunda etkili olması (iş alanı sağlaması) ve ekonomik gelir sağlaması, yönündeki etkilerini katılanların büyük bir bölümü olumlu görmekle beraber, yerel halkın gelir düzeyinin yüksek olması ve işsizlik oranının az olmasını gözönüne alarak bu faktörlerin İznik için pek geçerli olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 5.2. Kent İçinde ve Göl Çevresinde Genel Olarak Öneri Alternatif Turizm Gelişimi ve Turizm Binalarının Olası ve Çevresel Faktörlerinin Değerlendirilmesi.

ÇEVRE ELEMENLARI VE EKONOMİK BOYUT	Soruyu yanıtlayan kişi sayısı	ETKİNİN NİTELİĞİ			
		Olumlu	Olumsuz	Hem ol. Hem olz.	Hiçbir etkisi yok
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler	12		6	3	3
Doğal Kaynakların ekolojik yapısında değişiklikler	12		2	1	9
Toprak kayma (Erozyon) riskinde değişiklikler	12		3		9
Peyzaj üzerinde görsel etkiler (çöp yığılmaları, bina, otopark)	12		5	6	1
Ekolojik denge	12		8	1	3
Alt Yapı (Kanalizasyon, atıksu arıtma)	12	6	3	3	
Tarımsal alanların kullanımında değişiklikler	12	1	10		1
Yapısal çevre üzerindeki görsel etkiler (yapılaşma alanının fazl.)	12	3	3	6	
Arkeolojik alanların ve tarihi eserlerin korunması ve bak.	12	8	2	2	
Yerel halkın kültürel aktivite- lerle ilgilenmesi üzerindeki etk.	12	12			
Yerel halkın sosyal ve aile yapısında değişiklikler	12	8	1	3	
Kültür Alışverişi	12	12			
Ekonomik Gelir	12	11			1
İşsizlik (iş alanı sağlama)	12	10			2

Turizmin gelişiminin diğer olumlu etkileri (yapısal çevredeki) sırasıyla arkeolojik alanların korunması ve bakımı ve alt yapı üzerinde neden olacağı gelişmelerdir. Katılanların bir bölümü, mevcut alt yapı yetersiz olduğu için (kanalizasyon sisteminin olmaması ve içme suyunun yetersiz olması) turizmin bu çevre elemanı üzerindeki etkisini olumsuz olarak değerlendirirken, diğer bölümde hem olumlu hem de olumsuz olarak (mevcut alt yapının aşırı yükleneceği düşünülerek olumsuz, mevcut alt yapının iyileştirilmesi yönünden olumlu) değerlendirmişlerdir.

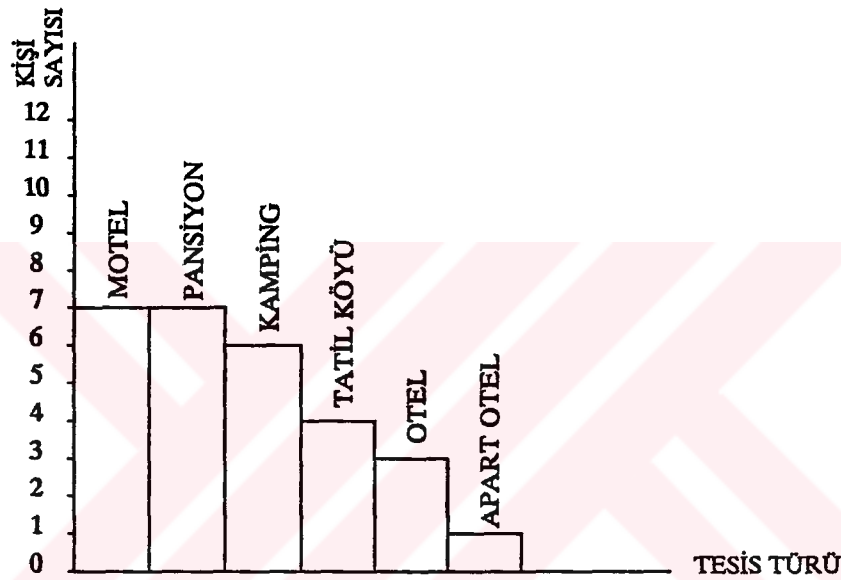
Ankete katılanlar, turizm binalarının ve öneri alternatif turizm gelişiminin bu bölgedeki en büyük olumsuz etkisinin tarımsal alanların kullanımında meydana gelecek değişiklikler olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Bu görüş, turizm tesislerinin tarımsal alanlarda yapılanmalarından kaynaklanmaktadır. Diğer olası olumsuz etkiler ekolojik dengenin bozulması ve bitki ve hayvan toplulukları üzerindeki değişikliklerdir. Ankete katılanların bir bölümü turizmin bu çevre elemanı üzerindeki etkisinin şiddetini, gelişiminin ölçek ve yoğunluğuna bağlı olarak hem olumlu hemde olumsuz olarak değerlendirmişlerdir.

Ankete katılanların bir bölümü peyzaj üzerindeki görsel etkileri (çöp yığılmaları, bina, otopark) olumsuz olarak değerlendirirken, diğer bölümde turizm gelişiminin yoğunluğuna ve tesisin mimari tasarımına bağlı olarak hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Yapısal çevredeki görsel etkilerde (yeni mimari stiller, yapılaşma alanının fazlalığı) ankete katılanların büyük bir bölümü tarafından hem olumlu hemde olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Turizm binalarının ve öneri alternatif turizm gelişiminin bölgedeki doğal kaynakların jeolojik yapısında yaratacağı değişiklik ve toprak erozyonuna neden olabilirliği konusunda katılanların büyük bir bölümü "hiç etkisi yok" şeklinde yanıtlanırken, tesislerin ancak yamaçlarda yapılması durumunda erozyonun meydana gelebileceğini belirtmişlerdir.

5.7.4.2. Kent İçinde Veya Yakınında Turizm Binalarının Potansiyelinin ve Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları

Alınan yanıtların genel değerlendirmesi sonucunda potansiyeli belirlenen konaklama tesisleri şu şekilde sıralanmaktadır: Motel, pansiyon, kamping, tatil köyü otel ve apart otel.

Şekil 5-16. Kişi Sayısına Bağlı Olarak Kent İçi Konaklama Tesisi Potansiyeli.

Şekilde görüldüğü gibi, kent içinde veya yakınında konaklama tesisleri içinde gelişime en uygun olarak görülen tesisler motel, pansiyon ve kampingdir. Otelin değerlendirmede son sıralarda yer alması, ankete katılanların kent içinde yeteri kadar otelin var olduğu görüşünde birleşmelerinden kaynaklanmaktadır.

Konaklama tesislerinin doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki olası etkileri ve ekonomik boyutu herbirinin potansiyelini belirleyen kişiler arasında değerlendirilmiştir. (Tablo 5-3)

Tablo 5-3. Kent İçinde Konaklama Tesislerinin Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi.

ÇEVRE ELEMANLARI ve EKONOMİK BOYUT	MOTEL			PANSİYON			KAMPİNG																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
	ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem olumlu Hem Olumsuz	Hem olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem olumlu Hem Olumsuz	Hiç Etkisi Yok																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
Potansiyelini	Belir. kişi sayısı	7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								

Bu değerlendirme sonucu:

MOTEL: Motelin potansiyelini belirleyen kişilerden alınan yanıtlar değerlendirildiğinde, motelin bitki ve hayvan toplulukları üzerindeki etkisini katılanların büyük bir bölümünün "hiç etkisi yok" şeklinde yanıtladığı ve bazı çevre elemanları üzerinde görüş birliğine varamadıkları görölmektedir. Motelin potansiyelini belirleyen kişilerin bir bölümü alt yapı üzerindeki ve arkeolojik alanların korunmasındaki etkisini olumlu ve olumsuz olarak değerlendirirken, diğer bölümde etkilemez, şeklinde ifade etmektedir. Sosyo-kültürel çevredeki etkisi, ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması konularında ankete katılanların büyük bir bölümü olumlu olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

PANSİYON: Pansiyonun potansiyelini belirleyen kişilerden alınan yanıtlarda olumlu etkilerin çoğunluğunun sosyo-kültürel çevre ve ekonomik yönü üzerinde toplandığı görölmektedir. Pansiyonun alt yapı üzerindeki etkisini bazı kişiler olumlu olarak değerlendirirken, bazıları da hem olumlu, hem de olumsuz ve hiç etkisi yok şeklinde yanıtlamışlardır. Arkeolojik alanların korunmasında pansiyonun etkisi genelde olumlu olarak ifade edilmiştir. Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde ise olası herhangi bir değişiklik yaratmayacağı belirtilmiştir.

KAMPİNG: Kampingin doğal çevredeki bitki ve hayvan toplulukları üzerindeki etkisi konusunda katılanların büyük bir bölümü hem olumlu hem de olumsuz şeklinde yanıt verirken, diğer bölümde etki yaratmayabilir şeklinde değerlendirmiştir. Kampingin arkeolojik alanların korunması ve bakımındaki etkisini ankete katılanların bir bölümü olumlu ve olumsuz olarak değerlendirirken, diğer bölümde hiç etkisi yok şeklinde yanıtlamıştır. Tablodan da göröldüğü gibi katılanların büyük bir bölümü bu konaklama tesisinin alt yapı üzerinde herhangi bir etki yaratmayacağı yönünde ortak bir görüşe varmışlardır. Bu tesisin olumlu etkileri sırasıyla toplumun kültürü üzerinde neden olacağı gelişmeler, ekonomik gelir getirmesi ve iş alanı sağlamasıdır.

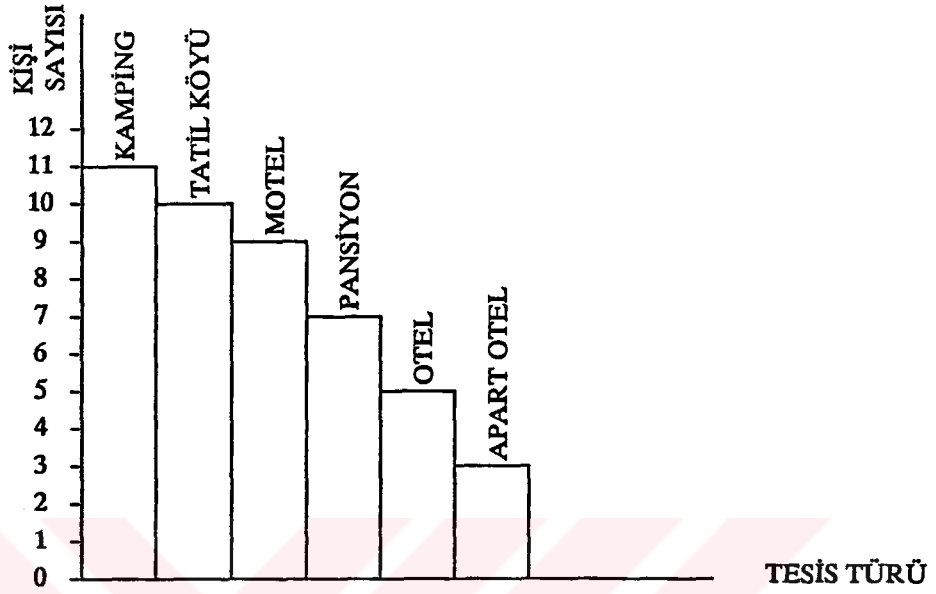
TATİL KÖYÜ: Tatil köyünün potansiyelini belirleyen kişi sayısının az olması belirli çevre elemanları üzerindeki etkisi hakkında bir görüş belirlemeyi de oldukça zorlaştırmıştır. Bununla birlikte, sosyo-kültürel çevredeki etkiler ve ekonomik boyutu üzerinde ortak bir görüşe varılmıştır.

OTEL: Otelin potansiyelini belirleyen kişilerden alınan yanıtların değerlendirilmesi sonucu, bitki ve hayvan toplulukları üzerinde herhangi bir etkisi olmayacağı yönünde bir görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır. Altyapı gelişiminde ve arkeolojik alanların korunmasındaki etkisi kişilerin farklı görüş belirtmelerinden dolayı değerlendirilememiştir. Ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması yönündeki etkisini katılanlar olumlu olarak yanıtlarken, toplumun kültürü üzerindeki etkisini ise katılanların bir bölümü olumlu olarak değerlendirmiştir.

APART OTEL: Apart otelin potansiyelini gören kişi sayısı 1'dir. Bu nedenle, çevre üzerindeki etkisi üzerine yapılacak bir değerlendirme bir görüş ortaya koymamakla beraber, alınan yanıt sonucu bu tesisin bitki ve hayvan toplulukları üzerinde herhangi bir değişikliğe neden olmayabileceği, altyapı üzerinde ve arkeolojik alanların korunmasında olumlu bir etki yaratabileceği ve yanısıra sosyo-kültürel çevredeki etkilerinin ve ekonomik boyutun olumlu olabileceği ortaya çıkmıştır.

5.7.4.3. Göl Çevresinde Turizm Binalarının Potansiyelinin ve Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları

Göl çevresinde potansiyeli belirlenen konaklama tesisleri Şekil 5-17'de gösterilmiştir.

Şekil 5-17. Kişi Sayısına Bağlı Olarak Göl Çevresi Konaklama Tesis Potansiyeli

Tabloda görüldüğü gibi göl çevresinde konaklama tesislerinin gelişimine en uygun olarak görülen tesisler kamping, tatil köyü, motel ve pansiyondur.

Konaklama tesislerinin herbirinin potansiyelini belirleyen kişilerden alınan yanıtların değerlendirilmesi sonucu, tesislerin doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki olası etkileri şu şekilde değerlendirilmiştir. (Tablo 5-4)

Tablo 5-4. Göl Çevresinde Konaklama Tesislerinin Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi.

ÇEVRE ELEMANLARI VE EKONOMİK BOYUT	KAMPİNG			TATİL KÖYÜ			MOTEL		
	ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ		
	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz
	Belir. kişi sayısı	Polansiyelini	Hic Etkisi Yok	Belir. kişi sayısı	Polansiyelini	Hic Etkisi Yok	Belir. kişi sayısı	Polansiyelini	Hic Etkisi Yok
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler	11		3	3	5	1	5	2	2
Alt yapı			3	3	1	4	2	5	1
Arkeolojik Alanların korunması			4	1	6	4	2	3	3
Yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi			9		2	10		6	2
Ekonomik Gelir			11			10		9	
İş Alanı Sağlaması			11			10		9	
ÇEVRE ELEMANLARI VE EKONOMİK BOYUT	PANSİYON			OTEL			APART OTEL		
	ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ		
	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz
	Belir. kişi sayısı	Polansiyelini	Hic Etkisi Yok	Belir. kişi sayısı	Polansiyelini	Hic Etkisi Yok	Belir. kişi sayısı	Polansiyelini	Hic Etkisi Yok
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler	7		1	1	5	3	1	1	1
Alt yapı			2	2	3	2	1	1	1
Arkeolojik Alanların korunması			3	1	3	2	1	2	1
Yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi			7			5		3	
Ekonomik Gelir			7			5		3	
İş Alanı Sağlaması			7			5		3	

KAMPİNG: Değerlendirilen çevresel etkilerden sadece 3 etki olumlu nitelik göstermektedir. Bunlar, toplumun kültürü üzerindeki etkisi, ekonomik gelir getirmesi ve iş alanı sağlamasıdır. Katılanların bir bölümü tesisin arkeolojik alanların koruma ve bakım girişimlerini teşvik edeceği ve hızlandıracağını düşünürken, diğer bölüm korumaya herhangi bir etkisi olmayabilir şeklinde yanıtlamıştır. Niteliği konusunda ortak bir değerlendirmeye varılamayan diğer çevresel etkiler, bitki ve hayvan topluluklarında değişiklikler ve altyapı üzerindeki etkilerdir. Bu durum, uzmanlık alanı farklı olan kişilerin konuyu değişik açılardan değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır.

TATİL KÖYÜ: Tatil köyünün göl çevresindeki bitki ve hayvan toplulukları üzerinde neden olacağı gelişmeleri ve altyapı üzerindeki etkisini potansiyelini belirleyen kişilerin büyük bir bölümü olumsuz olarak değerlendirmiştir. Alt yapının olumsuz olarak değerlendirilmesinde, ilçede kanalizasyon sisteminin olmaması ve fosseptik çukurlarının da göle sızıntı yapması nedeni ile gölün sürekli bir kirlenme içerisinde olması düşüncesi önemli bir yer teşkil etmektedir. Ankete katılanların bir bölümü tatil köyünün arkeolojik alanların korunmasında olumlu etki yaratabileceğini belirten, diğer bölüm korunmasında etkili değildir şeklinde yanıtlamıştır. Sosyo-kültürel çevredeki etkiler ve ekonomik yönü bütün yanıtlarda olumlu değerlendirilmiştir.

MOTEL: Motelin olumlu çevresel etkileri toplumun kültürü üzerinde neden olacağı gelişmeler, ekonomik gelir getirmesi ve iş alanı sağlaması yönleridir. Alt yapı, arkeolojik alanların korunması ve bakımı, bitki örtüsü üzerindeki değişiklikler konusunda katılanların ortak bir görüşe varamadıkları ortaya çıkmıştır.

PANSİYON: Pansiyonun bitki örtüsü üzerinde herhangi bir değişikliğe neden olmayabileceği alınan yanıtlar sonucu değerlendirilmiştir. Alt yapı ve arkeolojik alanların korunmasındaki etkisi üzerine bir sonuca varılamamıştır. Sosyo-kültürel çevredeki etkiler ve ekonomik yönü katılanların tamamı tarafından olumlu bulunmuştur.

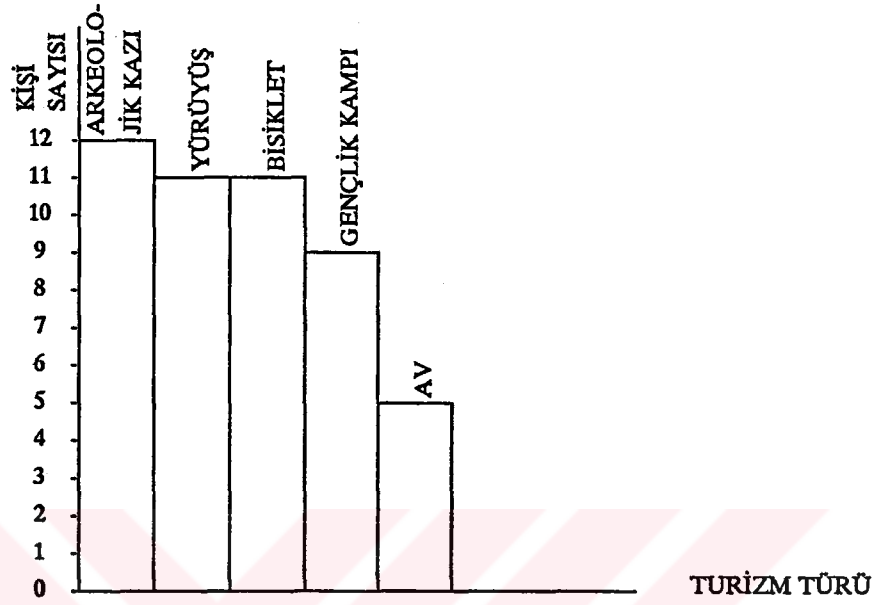
OTEL: Otelin potansiyelini değerlendiren kişilerin alt yapı, bitki örtüsü üzerindeki değişiklikler ve arkeolojik alanların korunmasında otelin etkisinin niteliği konusunda bir görüşe varamadıkları görülmüştür. Olumlu etkiler ise sosyo-kültürel çevre ve ekonomik yönü üzerinde toplanmaktadır.

APART OTEL: Apart otelin arkeolojik alanların korunmasındaki etkisinin boyutunu ankete katılanların (potansiyelini belirleyenlerin) bir bölümü olumlu olarak değerlendirmiştir. Bitki örtüsü ve alt yapı üzerindeki etkisi ortak bir görüş birliğine varılamadığı için değerlendirilmemiştir. Olumlu etkileri ise toplumun kültürü üzerindeki etkisi, ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması yönündedir.

Konaklama tesislerinin çevresel etkileri, tesislerin potansiyelini belirleyen kişilerden alınan yanıtlara göre değerlendirilmiştir. Bu nedenle, bazı çevre elemanları üzerinde herhangi bir sonuca varılamaması, o tesisin potansiyelini belirleyen kişi sayısının az olması veya en önemlisi de uzmanlık alanı farklı olan kişilerin aynı konuyu değişik açılardan değerlendirmelerinden ileri gelmektedir.

5.7.4.4. Kent İçinde Veya Yakınında Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin Potansiyelinin ve Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi

Alınan yanıtların genel değerlendirmesi sonucu kent içinde potansiyeli belirlenen turizm türleri şu şekilde sıralanmaktadır: Arkeolojik kazı, yürüyüş, bisiklet, gençlik kampı ve av. (Şekil 5-18)

Şekil 5-18. Kişi Sayısına Bağlı Olarak Kent İçi Turizm Türü Potansiyeli

Şekil’de görüldüğü gibi kent içinde veya yakınında gelişime en uygun görülen turizm türleri, arkeolojik kazı, yürüyüş, bisiklet ve gençlik kampıdır.

Öneri alternatif turizm türlerinin çevresel etkileri, her birinin potansiyelini belirleyen kişilerden alınan yanıtlara göre değerlendirilmiştir. (Tablo 5-5)

Tablo 5-5. Kent İçinde Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi.

ÇEVRE ELEMANLARI VE EKONOMİK BOYUT	Polansiyelini Belir. kişi sayısı	KAZI				Polansiyelini Belir. kişi sayısı	YÜRÜYÜŞ				Polansiyelini Belir. kişi sayısı	BİSİKLET			
		ETKİNİN NİTELİĞİ					ETKİNİN NİTELİĞİ					ETKİNİN NİTELİĞİ			
		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Hiç Etkisi Yok		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Hiç Etkisi Yok		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Hiç Etkisi Yok
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler	12	2	1		9		2			9		2			9
Alt yapı		5	1		6		3			8		3			8
Arkeolojik Alanların korunması		12					4			7		3			8
Yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi		12					4		1	6		5		1	5
Ekonomik Gelir		7	1		4		5			6		11			
İş Alanı Sağlaması		9	1		2		3			8		8			3
ÇEVRE ELEMANLARI VE EKONOMİK BOYUT	Polansiyelini Belir. kişi sayısı	GENÇLİK KAMPI				Polansiyelini Belir. kişi sayısı	AV				Polansiyelini Belir. kişi sayısı	ETKİNİN NİTELİĞİ			
		ETKİNİN NİTELİĞİ					ETKİNİN NİTELİĞİ					ETKİNİN NİTELİĞİ			
		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Hiç Etkisi Yok		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Hiç Etkisi Yok		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Hiç Etkisi Yok
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler		1		2	6				4						1
Alt yapı		3		2	4		1	1		3					
Arkeolojik Alanların korunması		2		2	5		1	1		3					
Yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi		8			1		1	1	1	2					
Ekonomik Gelir		8			1		3			2					
İş Alanı Sağlaması		6			3		3			2					

Bu değerlendirme sonucu:

ARKEOLOJİK KAZI: Arkeolojik kazının potansiyelini belirleyen kişiler arasında yapılan değerlendirme sonucu olumlu etkiler şu şekilde sıralanmıştır: Arkeolojik alanların korunması ve bakımı, toplumun kültürü ve iş alanı sağlaması. Ekonomik gelir getirmesi yönünü katılanların büyük bir bölümü olumlu olarak yanıtlarken, diğer bölüm hiç etkisi yok (ekonomik gelir sağlamaz) şeklinde yanıtlamıştır. Tablo'da görüldüğü gibi kazının bitki ve hayvan toplulukları üzerindeki etkisinin niteliği hiç etkisi yok (değişiklik yaratmayabilir) olarak değerlendirilmiştir. Altyapı üzerinde neden olacağı gelişmeleri ise bir bölüm olumlu olarak yanıtlarken diğer bölüm hiç etkisi yok şeklinde yanıtlamıştır.

YÜRÜYÜŞ: Değerlendirme sonucu, yürüşün doğal çevredeki bitki ve hayvan toplulukları üzerinde, alt yapının gelişiminde, arkeolojik alanların korunması ve iş alanı sağlamasında herhangi bir etki yaratmayabileceği ortaya çıkmıştır. Sosyo-kültürel çevredeki etkisi ve ekonomik yönünü katılanların bir bölümü olumlu olarak değerlendirirken, diğer bölüm hiç etkisi yok olarak yanıtlamıştır.

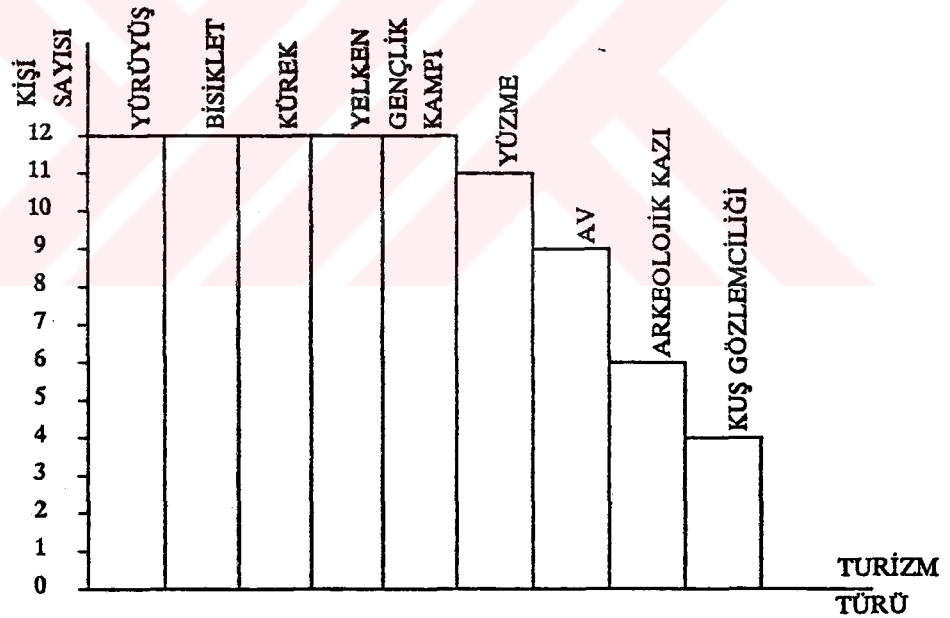
BİSİKLET: Bisikletin olumlu çevresel etkileri sırasıyla, gelir getirmesi ve iş alanı sağlaması yönündedir (Bisiklet kiralama ve bakım yerlerinin açılması vs.). Bitki toplulukları, alt yapı ve arkeolojik alanların korunmasındaki etkisi hiç etkisi yok şeklinde yanıtlanmıştır. Toplumun kültürü üzerindeki etkisini ise bir bölüm olumlu olarak değerlendirirken, diğer bölüm herhangi bir etkisi olmayabilir şeklinde değerlendirmiştir.

GENÇLİK KAMPI: Gençlik kampının olumlu çevresel etkileri sırasıyla toplumun kültürü üzerindeki etkisi, ekonomik gelir getirmesi ve iş alanı sağlamasıdır. Alt yapı üzerinde ve arkeolojik alanların korunmasındaki etkisi konusunda ankete katılanlar ortak bitki örtüsü bir görüşe yaramamışlardır. Ankete katılanın büyük bir bölümü bitki örtüsü üzerinde herhangi bir değişikliğin meydana gelmeyeceğini düşünmektedir.

AV: Kent içi ve yakınında önerilen alternatif turizm türleri içinde bitki ve hayvan toplulukları üzerindeki etkisi olumsuz olarak değerlendirilen tek turizm türü avdır. Ankete katılanlar, bazı çevre elemanları üzerinde görüşbirliğine varamamışlardır. Bunlar, altyapı arkeolojik alanların korunması, kültür üzerindeki etkisi, ekonomik gelir getirmesi ve iş alanı sağlamasıdır.

5.7.4.5. Göl Çevresinde Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin Çevresel Etkilerinin Değerlendirme Sonuçları

Göl çevresinde potansiyeli belirlenen turizm türleri kişi sayısına bağlı olarak Şekil 5-19'da gösterilmiştir.

Şekil 5-19. Göl Çevresi Turizm Türü Potansiyeli

Tabloda da görüldüğü gibi göl çevresinde gelişebilecek turizm türleri içinde yürüyüş, bisiklet, kürek, yelken, gençlik kampı, yüzme ve av ön sıralarda yer almaktadır.

Öneri alternatif turizm türleri, her birinin potansiyelini belirleyen kişilerden alınan yanıtlara göre değerlendirilmiştir.

Tablo 5-6. Göl Çevresinde Öneri Alternatif Turizm Gelişiminin Olası Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi.

ÇEVRE ELEMANLARI VE EKONOMİK BOYUT	YÜRÜYÜŞ			BİSKİLET			Potansiyelini	KÜREK		
	ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ				ETKİNİN NİTELİĞİ		
	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler	12	2	1		9	1	1		10	11
Alt yapı		2			10	3			9	10
Arkeolojik Alanların korunması		3			9	3			9	10
Yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi		6			6	7			5	4
Ekonomik Gelir		7			5	11			1	2
İş Alanı Sağlaması		5			7	9			3	4
ÇEVRE ELEMANLARI VE EKONOMİK BOYUT	YELKEN			GENÇLİK KAMPİ			Potansiyelini	YÜZME		
	ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ				ETKİNİN NİTELİĞİ		
	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler	12	1			11		1	2	9	10
Alt yapı		2			10	4	1	1	6	9
Arkeolojik Alanların korunması		2			10	6	1	1	4	9
Yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi		8			4	11			1	3
Ekonomik Gelir		10			2	11			1	2
İş Alanı Sağlaması		8			4		7		5	4
ÇEVRE ELEMANLARI VE EKONOMİK BOYUT	AV			KAZI			Potansiyelini	KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ		
	ETKİNİN NİTELİĞİ			ETKİNİN NİTELİĞİ				ETKİNİN NİTELİĞİ		
	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz		Olumlu	Olumsuz	Hem Olumlu Hem Olumsuz
Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişiklikler	9		8		1		1	1		1
Alt yapı		2	1		6	2				3
Arkeolojik Alanların korunması		1	1		7	6				3
Yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi		4			5	6				
Ekonomik Gelir		5			4	3	1		2	3
İş Alanı Sağlaması		4			5	4	1		1	3

Bu değerlendirme sonucu:

YÜRÜYÜŞ: Alınan yanıtların değerlendirilmesi sonucu yürüyüşün ve hayvan toplulukları üzerinde, altyapı ve arkeolojik alanların korunması ve bakımında herhangi bir değişiklik yaratmayabileceği ortaya çıkmıştır. Toplumun kültürü üzerinde neden olacağı gelişmeler, ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması yönünden katılanların bir bölümü etkinin olumlu nitelik gösterdiğini belirtirken diğer bölüm etki yaratmayabilir şeklinde yanıtlamıştır.

BİSİKLET: Olumlu etkileri, ekonomik gelir getirmesi ve iş alanı sağlamasıdır. Bitki örtüsü üzerinde, alt yapının gelişiminde ve arkeolojik alanların korunmasında etkisinin niteliği konusunda katılanların büyük bir bölümü hiç etkisi yok şeklinde yanıtlamıştır. Sosyo-kültürel çevredeki etkisini ankete katılanların bir bölümü olumlu değerlendirirken diğer bölüm etkilemeyebilir şeklinde değerlendirmiştir.

KÜREK: Etkisinin şiddeti az olmakla beraber (2-3) olumlu etkileri kültür alışverişi (kürek yarışlarının yapılması vs.), ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması yönündedir. Bitki örtüsü, altyapı ve arkeolojik alanların korunması ve gelişimindeki etkileri hiç etkisi yok olarak değerlendirilmiştir.

YELKEN: Bitki ve hayvan toplulukları altyapı ve arkeolojik alanların korunmasındaki etkisi hiç etkisi yok olarak değerlendirilmiştir. Olumlu etkileri sosyo-kültürel çevrede ve ekonomik yönü üzerinde görülmektedir.

GENÇLİK KAMPI: Olumlu etkileri yerel halkın kültürü üzerindeki etkisi, ekonomik gelir getirmesidir. Ankete katılanların bir bölümü iş alanı sağlaması yönündeki etkisini olumlu olarak değerlendirirken diğer bölüm hiç etkisi yok (iş alanı sağlamayabilir) şeklinde yanıtlamıştır. Bitki ve hayvan toplulukları üzerinde olası herhangi bir değişikliğe neden olmayacağı belirtilirken, alt yapı ve arkeolojik alanların korunmasındaki etkisi ankete katılanların farklı görüş belirtmelerinden dolayı değerlendirilememiştir.

YÜZME: Bitki ve hayvan toplulukları, alt yapı üzerindeki ve arkeolojik alanların korunması ve bakımındaki etkisi hiç etkisi yok olarak değerlendirilmiştir. Alınan yanıtların değerlendirilmesi sonucu olumlu etkiler şu şekilde sıralanmaktadır: Toplumun kültürü üzerindeki etkisi, ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması.

AV: Göl çevresindeki bitki ve hayvan toplulukları üzerinde olumsuz etki yaratabileceği sonucuna varılmıştır. Altyapı ve arkeolojik alanların korunmasında herhangi bir etkisinin olmayacağı belirtilirken, sosyo-kültürel çevredeki etkiler ve ekonomik boyutu konusunda ortak bir görüşe varılamamıştır.

KAZI: Kazının bitki ve hayvan toplulukları ve alt yapı üzerinde herhangi bir olası etkiye neden olmayacağı belirtilmiştir. Arkeolojik alanların korunması, yerel halkın kültürü ve iş alanı sağlaması yönünden olumlu olarak değerlendirilirken, ekonomik gelir sağlaması kısmen olumlu görülmüştür.

KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ: Kuş gözlemciliğinin kuşları tanıma açısından yerel halkın ve turistlerin kültürüne aynı zamanda karşılıklı kültür alışverişine etkisi olabileceği düşünülerek, ankete katılanların tamamı olumlu etki yaratabilir şeklinde yanıtlamışlardır. Bitki örtüsü üzerinde neden olacağı gelişmeler hakkında ortak bir sonuca varılamamıştır. Alt yapı gelişimi ve arkeolojik alanların korunmasında herhangi bir değişiklik yaratmayacağı belirtilirken, katılanların büyük bir bölümü ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması yönündeki etkisini hiç etkisi yok olarak değerlendirmiştir.

Kuş gözlemciliğinin potansiyelinin düşük olması, katılanların büyük bir bölümünün su kuşlarında azalma meydana geldiğini ve değerli bir kuş türü bulunmadığını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır.

Yapılan değerlendirme sonucu kent içinde ve göl çevresinde öneri alternatif turizm gelişiminin çevre üzerinde genelde herhangi bir olası değişikliğe neden olmayacağı, sosyo-kültürel çevre ve ekonomik yönden olumlu etkiler yaratabileceği görüşüne varılmıştır.

BÖLÜM 6. SONUÇLAR

Turizmin çevresel etkileri, turizm gelişim projeleri kapsamında gözönüne alınması gereken önemli bir konudur. Yapılan araştırmalar, turizmin doğal ve yapısal çevre üzerinde olumlu etkilerinin yanında önemli ölçüde olumsuz etkilerinin de olduğunu ortaya koymuştur. Turizmin bu olumsuz etkilerini önlemek veya azaltmak çabası araştırmacıları yeni alternatif turizm türleri aramaya yönlendirmiş ve bunun sonucunda küçük ölçekli, az yoğunluklu bir tasarım anlayışı ile çevre korumayı hedefleyen soft turizm kavramları ortaya çıkmıştır. Gerçekte soft turizm, çok yıldızlı otel, motel gibi büyük ölçekli turizm anlayışını benimseyen geleneksel (kitle turizmi) turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak için ortaya çıkmış olsa da her ikisinin de turist beklentileri olacağı için, önemli olan her iki turizm türünün çevre ile uyumlu bir şekilde gelişmesini sağlamaktır.

Turizmin çevresel etkileri içinde en fazla gözlenen kontrolsüz bir planlama sürecinde ortaya çıkan yapılanmaların doğal ve yapısal çevredeki görsel etkileri ve bunun sonucunda çevrede meydana gelen değişikliklerdir. Aşırı turist faaliyetlerinin neden olduğu görsel etkilerde aynı derecede önemlidir.

Turizm yapılarının çevre ile uyumlu olarak gelişmesinde bina cephe özellikleri, yoğunluk ve gabari gibi faktörler büyük önem taşımaktadır. Bu faktörler aynı zamanda, çevre değerinin arttırılmasını da olumlu yönde etkiler.

Tezin kapsamında, tarihi ve doğal değerleri ile turizm yönünden önemli bir potansiyele sahip İznik kentinde yerleşme bölgesi içinde ve göl çevresinde turizm binalarının ve öneri alternatif

turizm türlerinin gelişme potansiyeli ve bunların doğal, yapısal ve sosyo-kültürel çevredeki olası olumlu ve olumsuz etkileri ve ekonomik boyutu değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede, yerleşme bölgesinde öncelikli olarak motel, pansiyon ve kamping tesislerinin potansiyeli görülürken, göl çevresinde sırasıyla tatil köyü, kamping, motel ve pansiyonun gelişimin değerlendirildiği görülmektedir. Bu tesislerin doğal ve yapısal çevre elemanları üzerindeki etkilerinin gelişiminin ölçek ve yoğunluğuna, mimarisine bağlı olarak olumlu ve olumsuz olabileceği ortaya çıkmıştır. Özellikle görsel etkiler açısından binaların yükseklik, ölçek, yoğunluk ve cephe düzenlemelerinin çevreleri ile uyum içinde olmasının olumlu bir etki yaratabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Kent içinde ve göl çevresinde mevcut otel, motel ve pansiyonlar görsel etkileri açısından değerlendirildiğinde, çevre üzerinde olumsuz bir etki yarattığı gözlenmektedir. Binalar hem cephedeki mimari özellikler, hem de gabarileri ile yerleşim dokusu ile uyumsuz bir görüntü sergiledikleri gibi çevre değerinin arttırılmasına da hiçbir katkıda bulunmamaktadır. Bununla birlikte, eğer iyi bir mimari çözüm getirilirse bu binaların kalitesi yüksek olabilir ve daha iyi bir kullanımla turizme kazandırılabilir. Bunun yanında, göl çevresinde mevcut ve planlanacak tatil siteleri de yılın büyük bir bölümü kullanılmadığı için, bu zamanlarda turizme yönelik kullanılarak değerlendirilebilir. İkinci konutların bir türü olan tatil sitelerinin turizm amaçlı kullanılabileceği konusunda pekçok araştırma yapılmaktadır.

Göl çevresinde yer alan tatil sitelerinden biri olan Darka, bu bölgedeki mevcut ve gelişecek turizm binalarının çevre ile daha uyumlu bir şekilde gelişmelerine öncülük edebilecek iyi bir yerleşim örneğidir. Genel planlama kararlarının doğru olması yanında yoğunluğun az olması, yapısal ve çevre düzenlemeleri ve mimari ve estetik değerleri yüksek nitelikli bina çözümleri sunması bu yerleşimin çevre üzerindeki olumlu etkisinin bir göstergesidir.

Yerleşim bölgesinde öneri alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak kazı, yürüyüş, bisiklet ve gençlik kampının potansiyeli görülürken, göl çevresinde yürüyüş, bisiklet, kürek, yelken, gençlik

kampı, yüzme ve avın gelişme potansiyeli görülmüştür. Az yoğunlukta ve sayıda turist faaliyetlerini ve turizm yapılaşmasını hedefleyen bu turizm yaklaşımının çevre üzerinde en az boyutta değişiklik yaratma etkisi; yukarıda potansiyeli belirlenen aktivitelerin çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesinde etkili olmuş ve genel değerlendirme sonucunda bu turizm türlerinin genelde çevre üzerinde olası herhangi bir etki yaratmayacağı ortaya çıkmıştır.

Alternatif turizm kavramlarının turizm yapılanmalarına ilişkin yaklaşımı, konaklama ihtiyacının mevcut binalardan yararlanılarak karşılanmasıdır. Bu bir ev olabilir, pansiyon olabilir, hatta okul olabilir. Önemli olan yapılaşmanın mümkün olduğu kadar sınırlanmasıdır. Ancak yapılaşmanın çok gerektiği durumlarda binaların çevre ile olan ilişkisinin çok iyi bir şekilde kurulması gereklidir. Bu ilişki de ancak çevrenin estetik niteliklerini bozmayan, doğa ile uyumlu olarak tasarlanmış bina ve çevre düzenlemelerinin gerçekleşmesi ile mümkün olabilir. Böyle bir çevrede yer alacak yapıların taşınması gereken kriterlerden biri de o çevrenin yerel kültür ve geleneklerinin belirlediği mimari ölçütlerdir. Yerel malzemeler, oran gibi.

Önerilen turizm gelişmelerinin uygulanmadan önce çevresel etkileri değerlendirilmeli ve bu değerlendirme sonucu ortaya çıkan tabloya göre planlama kararları alınmalıdır. Planlama kararları da ancak gelişimleri ile doğal ve tarihi çevreyi (özellikle İznik için dikkate alınması gereken turizm kaynaklarıdır) bozmayacak, estetik değeri yüksek bir anlayışla tasarlanan bina ve çevre düzenlemeleri ve turizm türlerinin gelişimi ile başarılı olabilir. Bu hem turizmin sürdürülebilmesi açısından, hem de turizmin kaynağını oluşturan doğal ve tarihi değerlerin korunması açısından kaçınılmaz bir gerekliliktir.

KAYNAKLAR

- [1] BRIASSOULIS,H., "Tourism and the Environment: Planning Issues and Approaches", International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Proceedings 1, Yıldız University Press, İstanbul, 1991.
- [2] WTO, "Study on Tourism's Contribution to Protecting the Environment", Report of the Secretary - General on the Execution of the General Programme of Work for the Period, New Delhi, 1983.
- [3] BUDOWSKI,G., "Tourism and Conservation: Conflict, Coexistence, or Symbiosis?" Parks, Vol:1, 1977.
- [4] BAYER,Z., "Turizm ve Çevre Dengesi", Turizm ve Çevre Konferansı, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara, 1991.
- [5] INSKEEP,E., "tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach", New York, 1991.
- [6] UNEP, "Development of Mediterranean Tourism Harmonized With the Environment", a Project Outline: Mediterranean Action Plan-Priority Actions Programme, Split, 1985.
- [7] MATHIESON,A., WALL,G., "Tourism: Economic, Physical and Social Impacts", London,1982.
- [8] ERDEMİR,A., "Ağa Han Ödülleri 1992", Mimarlık Dergisi, T.M.M.O.B., Ankara, sayı: 249, 1992.
- [9] TURİZM BAKANLIĞI, "Atak Projesi Fizibilite Raporları", Ankara, 1992

- [10] WTO-UNEP, "Workshop on Environmental Aspects of Tourism", Madrid, 1983.
- [11] SAYIN,N., "Tebdil-i Mekan/Bodrum", Tasarım Dergisi, Bilimsel Eserler, Sayı: 15, İstanbul, 1991.
- [12] GREEN,H., HUNTER,C., "Environmental Impact and Tourism Developments" International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean-Proceedings 1, Yıldız University Press, İstanbul, 1991.
- [13] KÜKRER,Ş., "Tarihi Kentte Koruma ve Turizm Etkileşimi ve Kaya Köy Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi/Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 1991.
- [14] MURPHY,P., "Tourism: A Community Approach, Routledge, Great Britain, 1985.
- [15] KORÇA,P., "Environmental Consequences of Tourism Development on the Turkish Coastline, "Architecture of Soft Tourism/Trabzon - Proceedings, Yıldız University Press, İstanbul, 1992.
- [16] GREEN,H., HUNTER,C., "Tourism and the Environment: The Framework for Protection in England and Wales" Architecture of Soft Tourism/Trabzon-Proceedings, Yıldız University Press, İstanbul, 1992.
- [17] COCCOSSIS,H., PARPAIRIS,A., "Assessing the Interaction Between Environment and Tourism: Case Study of the Island of Myconos", The IV World Congress of the I.R.S.A., Palma de Mallorca, 1992.
- [18] ROMERIL,M., "Tourism, and the environment-accord or discord?", Tourism Management, Vol: 10, 1989.
- [19] ÖZTÜRK,F., "Kıyı Turizmden Öğrendiklerimiz; Yerel Standartlar Hakkında Yeniden Düşünme", Doğu Karadeniz Turizmi, Konferans-Workshop/Trabzon, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 1992.
- [20] BUTLER,R., "Tourism, Environment and Sustainable Development", Environmental Conservation, Vol: 18, 1991.

- [21] CLARK,B., BISSET,R., WATHERH,P., "Environmental Impact Assesment a Bibliography With Abstracts", London: Mansell, 1980.
- [22] KORÇA,P., "Delphi Tekniğinin Turizmin Çevresel Etkilerinin değerlendirilmesinde Uygulanması", 2. Ulusal Bölge Planlaması Kongresi, Bildiriler, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskısı, 1989.
- [23] GREEN,H., HUNTER,C., BRUNO,M., "Assessing the environmental impact of tourism development: Use of the Delphi Technique, Tourism Management, Vol:11, 1990.
- [24] BONNIE,M., UYSAL,M., "An Examination of the Relationship Between Carrying Capacity and the Tourism Lifecycle: Manaement and Policy Implications", Journal of Environmental Management, Vol: 31, 1990.
- [25] TOPUZLU,F., "Turistik Alanlarda Kontrolsüz Gelişme ve Alanların Taşıma Kapasiteleri", Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Ankara, 1988.
- [26] LAWSON,F., BAUD-GOVY,M., "Tourism and Recreation Development, The Architectural Press Ltd., Massachusetts, 1977.
- [27] O'REILLY,M., "Tourism Carrying Capacity: Concepts and Issues", Tourism Management Vol: 7, 1986.
- [28] DOING BUSINESS IN EUROPE: Commentary on Doing Business in European Conturies, New Developments, 1992.
- [29] BUTLER,R., "Alternative Tourism: Pious Hope or Trojan Horse?", Journal of Travel Research, Vol:28, 1990.
- [30] JANSEN-VERBEKE,M., "Ecotourism: Planning Issues in the Urban Environment", International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Proceedings 1, Yıldız University Press, İstanbul, 1991.
- [31] GÜLEZ, S., "Green Tourism (Soft Tourism): The Most Appropriate Tourism Form For the Eastern Black Sea Region in Turkey", Architecture of Soft Tourism/Trabzon-Proceedings, Yıldız University Press, İstanbul, 1992.

- [32] DOWLING,R., "Tourism Planning, People and Environment in Western Australia", Journal of Travel Reseach, Vol: 31, 1993.
- [33] WILLIAMS,G., "The Greening of the Alps", Newsweek, Feb: 3, 1992.
- [34] İNCEOĞLU,M., ŞENER,E., ÇAKIRKAYA,M., "Evaluation of Current Tourism Trends and the Potential of Soft Tourism in Turkey, Architecture of Soft Tourism/Trabzon-Proceedings, Yıldız University Press, İstanbul, 1992.
- [35] JARVILUOMA,J., "Alternative tourism and the evaluation of tourist areas", Tourism Management, Mart 1992.
- [36] İNCEOĞLU,N., "Farklı Bir Turizm Anlayışı ve Mimarlığı Arayışı, Metropol, Kent ve Çevre Haberleri Dergisi, Sayı: 1, 1992.
- [37] İNCEOĞLU,N., İNCEOĞLU,M., "Towards a New Kind of Tourism Understanding", UIA/SEA International Conference on Tourism, Heritage and Environment, Cairo, 1992.
- [38] GRIENER,A.C., "Traveling With Mother (Nature)", Technology Review, December, 1990.
- [39] KAPKIN,M., "Planning of Nature -Based Outdoor Recreation Activities in Soft Tourism", Acrhitecture of Soft Tourism/Trabzon-Proceedings, Yıldız University, Press, 1992.
- [40] JOHN,G., HEARD,H., "Handbook of Sports and Recreatinoal Buildings Design: Outdoor Sports", Vol: 3, The Architectural Press, London, 1981.
- [41] ÜLKER,İ., "Dağ Turizmi ve Kış Sporları", Ankara, Ocak, 1993.
- [42] ÖNEN,O., "Golf Turizmi", Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Proje Değerlendirme Turizm Müdürlüğü, Ankara, Kasım 1992.

- [43] ÜLKER,İ., "Dünyada ve Türkiye’de Dağ Turizmi", Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Ankara, 1990.
- [44] BARBUT,E., "İlgi Bekleyen Bir Turizm Dalı: Kampçılık Turizmi", Turizm Dünyası, Sayı: 9, 1990.
- [45] BAKIRCI,M., "Doğu Karadeniz’de Yayla Turizmi", Turizm Dünyası, Sayı: 9, 1990.
- [46] YAT İSTATİSTİKLERİ BÜLTENİ, Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 1992.
- [47] ULUSAL DENİZ TİCARETİ’MİZİN SEKTÖREL BİR DEĞERLENDİRİLMESİ, II.Ulusal Denizcilik Kongresi, İstanbul, 1990.
- [48] DOĞAN,H., "Gençlik ve Turizm", Gençlik Turizmi, Konferans, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 1992.
- [49] İNCEOĞLU,M., "Gençlik Turizminin Gelişmesi İçin Gereksinimler ve Olanaklar", Yayınlanmamış Konferans Bildirisi, 1992.
- [50] İNCEOĞLU,N., ÖNDER,D., ÇOLAKOĞLU,B., "Architecture of Soft Tourism", Architecture of Soft Tourism/Trabzon Proceedings, Yıldız University Press, İstanbul, 1992.
- [51] TRAVIS,A., "Alternative Tourism", Naturapa, No:59, 1988.
- [52] EYİCE,S., "İznik: Tarihçesi ve Eski Eserleri", Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi Yayını, İstanbul, 1991.
- [53] İZNİK İLÇE TARIM MÜDÜRLÜĞÜ, "Göl İle İlgili Teknik Bilgiler", 1992.
- [54] PARS,E., "Marmara Bölgesi İznik Gölü Çevresi: Turizm Planlama Raporu", Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1981.
- [55] İZNİK TURİZM DANIŞMA MÜDÜRLÜĞÜ, "Turizm Danışma Rehberi", 1993.
- [56] GÖMÜÇ,E., "DARKA", Tasarım Dergisi, Bilimsel Eserler, Sayı: 27, İstanbul, 1992.

EKLER

EK D. ANKET ÖRNEĞİ

1. BÖLÜM. KENT İÇİNDE VEYA YAKININDA VE GÖL ÇEVRESİNDE GENEL OLARAK ÖNERİ ALTERNATİF TURİZM GELİŞİMİ VE TURİZM BİNALARININ DOĞAL, YAPISAL VE SOSYO-KÜLTÜREL ÇEVREDEKİ ETKİLERİNİN VE EKONOMİK BOYUTUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doğal Çevre Üzerindeki Etkiler

1. Bölgede öneri alternatif turizm gelişimi ve turizm binaları bitki ve hayvan toplulukları üzerinde değişikliklere yol açabilir. (Nesillerinin tükenmesi, göç vs.)
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
2. Doğal kaynakların jeolojik yapısındaki değişiklik yaratabilir.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
3. Toprak koyma riskinde değişikliklere neden olabilir (Erozyon vs.)
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
4. Peyzaj üzerinde görsel etki yaratabilir (Bina, otopark, tesisleri, çöp)
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
5. Ekolojik denge üzerinde etki yaratabilir.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

Yapısal Çevre Üzerindeki Etkiler

6. Konaklama üniteleri ve turizm türleri altyapı gelişimini etkiler
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
7. Tarımsal alanların kullanımında değişiklik yaratır.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
8. Görsel etki yaratır (yapılaşma alanının fazlalığı, yeni mimari stiller vs.)
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
9. Arkeolojik alanların ve tarihi eserlerin korunması ve bakımını etkiler.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

Sosyo-kültürel Çevre Üzerindeki Etkiler

10. Turizmin, yöre insanının çeşitli kültürel aktivitelerde uğraşması üzerinde etkileri vardır.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

11. Turizmin yöre insanının sosyal ve aile yapısı üzerinde etkileri vardır.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
12. Turizm, dünyanın dört bir yanından gelen farklı kültür ve geçmişe sahip insanlarla yöre halkı arasında ilişkiler ortaya koyabilir.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- Ekonomik etkiler
13. konaklama ünitelerinin ve turizm türlerinin gelişimi yöre halkının ekonomik geliri üzerinde etkili olabilir.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
14. Bölgede önerilen turizm gelişimi, işsizlik konusunda etkili olabilir.
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

2. BÖLÜM. KENT İÇİNDE VEYA YAKININDA TURİZM BİNAĞLARININ
POTANSİYELİNİN, OLASI ÇEVRESEL ETKİLERİNİN VE EKO-
NOMİK BOYUTUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Aşağıdaki turizm binalarının hangilerinin potansiyeli vardır?
A) Otel B) Motel C) Tatil Köyü D) Apartotel E) Pansiyon
2. gelişim doğal çevredeki bitki ve hayvan toplulukları üzerinde etkili olabilir.
A) OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) MOTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) TATİL KÖYÜ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) APART OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) PANSİYON
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
F) KAMPİNG
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
3. gelişim altyapıyı etkileyebilir. (Katı atık (çöp) toplanması ve pis suların boşaltılması yönünden)
A) OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) MOTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) TATİL KÖYÜ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) APART OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) PANSİYON
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

- F) KAMPİNG
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
4. gelişim arkeolojik alanların korunması ve bakımını etkileyebilir.
A) OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) MOTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) TATİL KÖYÜ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) APART OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) PANSİYON
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
F) KAMPİNG
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
5. gelişim toplumun inançları, ahlakı ve kültürü üzerinde etkili olabilir.
A) OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) MOTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) TATİL KÖYÜ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) APART OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) PANSİYON
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
F) KAMPİNG
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

6. gelişim yöreye ekonomik kazanç getirebilir.
- A) OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) MOTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) TATİL KÖYÜ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) APART OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) PANSİYON
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- F) KAMPİNG
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
7. bölgede iş alanı sağlayabilir
- A) OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) MOTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) TATİL KÖYÜ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) APART OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) PANSİYON
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- F) KAMPİNG
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

3. BÖLÜM. GÖL ÇEVRESİNDE TURİZM BİNALARININ POTANSİYELİNİN, OLASI ÇEVRESEL ETKİLERİNİN VE EKONOMİK BOYUTUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Aşağıdaki turizm binalarının hangilerinin potansiyeli vardır?
A) Otel B) Motel C) Tatil Köyü D) Apartotel E) Pansiyon
2. gelişim doğal çevredeki bitki ve hayvan toplulukları üzerinde etkili olabilir.
A) OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) MOTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) TATİL KÖYÜ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) APART OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) PANSİYON
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
F) KAMPİNG
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
3. gelişim altyapıyı etkileyebilir. (Katı atık (çöp) toplanması ve pis suların boşaltılması yönünden)
A) OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) MOTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) TATİL KÖYÜ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) APART OTEL
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) PANSİYON
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

- F) KAMPİNG**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
4. gelişim arkeolojik alanların koruması ve bakımını etkileyebilir.
- A) OTEL**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- B) MOTEL**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- C) TATİL KÖYÜ**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- D) APART OTEL**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- E) PANSİYON**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- F) KAMPİNG**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
5. gelişim toplumun inançları, ahlakı ve kültürü üzerinde etkili olabilir.
- A) OTEL**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- B) MOTEL**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- C) TATİL KÖYÜ**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- D) APART OTEL**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- E) PANSİYON**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
- F) KAMPİNG**
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

6. gelişim yöreye ekonomik kazanç getirebilir.
- A) OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) MOTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) TATİL KÖYÜ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) APART OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) PANSİYON
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- F) KAMPİNG
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
7. bölgede iş alanı sağlayabilir.
- A) OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) MOTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) TATİL KÖYÜ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) APART OTEL
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) PANSİYON
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- F) KAMPİNG
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

4. BÖLÜM. KENT İÇİNDE VEYA YAKININDA ÖNERİ ALTERNATİF
TURİZM GELİŞİMİNİN POTANSİYELİNİN, OLASI ÇEVRESEL
ETKİLERİNİN VE EKONOMİK BOYUTUNUN DEĞERLENDİ-
RİLMESİ

1. Aşağıdaki turizm türlerinden hangilerinin potansiyeli vardır?
A) AV b) Yürüyüş c) Bisiklet D) Ark.Kazı E) G.Kampı (Eğitim Amaçlı)
2. gelişim doğal çevredeki bitki ve hayvan toplulukları üzerinde etkili olabilir.
A) AV
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) BİSİKLET
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) GENÇLİK KAMPI
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
3. gelişim altyapıyı etkileyebilir.
A) AV
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) BİSİKLET
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) GENÇLİK KAMPI
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

4. gelişim arkeolojik alanların korunması ve bakımını etkileyebilir.
- A) Av
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) BİSİKLET
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) Arkeolojik Kazı
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) GENÇLİK KAMPI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
5. gelişim toplumun inançları, ahlakı ve kültürü üzerinde etkili olabilir.
- A) AV
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) BİSİKLET
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) GENÇLİK KAMPI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
6. gelişim yöreye ekonomik kazanç getirebilir.
- A) Av
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) BİSİKLET
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

D) ARKEOLOJİK KAZI		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
E) GENÇLİK KAMPI		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
7.	 gelişim bölgede iş alanı sağlayabilir.	
A) Av		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
B) YÜRÜYÜŞ		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
C) BİSİKLET		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
D) ARKEOLOJİK KAZI		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
E) GENÇLİK KAMPI		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

5. BÖLÜM. GÖL ÇEVRESİNDE ÖNERİ ALTERNATİF TURİZM GELİŞİMİNİN POTANSİYELİNİN, OLASI ÇEVRESEL ETKİLERİNİN VE EKONOMİK BOYUTUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Aşağıdaki turizm türlerinden hangilerinin potansiyeli vardır?
A) Av B) Yürüyüş c) Bisiklet D) Arkeolojik Kazı E) Gençlik Kampı
F) Yüzme G) Kürek H) Yelken J) Kuş gözlemciliği
2. gelişim doğal çevredeki bitki ve hayvan toplulukları üzerinde etkili olabilir.
A) AV
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
C) BİSİKLET
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
E) GENÇLİK KAMPI
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
F) YÜZME
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
G) KÜREK
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
H) YELKEN
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7
J) KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ
a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

3. gelişim altyapısını etkileyebilir.
- A) AV
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) BİSİKLET
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) GENÇLİK KAMPI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- F) YÜZME
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- G) KÜREK
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- H) YELKEN
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- J) KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
4. gelişim arkeolojik alanların korunması ve bakımını etkiler.
- A) AV
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) BİSİKLET
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

E) GENÇLİK KAMPI		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
F) YÜZME		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
G) KÜREK		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
H) YELKEN		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
J) KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
5. gelişim toplum inançları, ahlakı ve kültürü üzerinde etkili olabilir.		
A) AV		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
B) YÜRÜYÜŞ		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
C) BİSİKLET		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
D) ARKEOLOJİK KAZI		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
E) GENÇLİK KAMPI		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
F) YÜZME		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
G) KÜREK		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
H) YELKEN		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
J) KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ		
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7

EK D. DEVAM

6. gelişim yöreye ekonomik kazanç getirebilir.
- A) AV
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) BİSİKLET
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- E) GENÇLİK KAMPI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- F) YÜZME
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- G) KÜREK
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- H) YELKEN
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- J) KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
7. gelişim bölgede iş alanı sağlayabilir.
- A) AV
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- B) YÜRÜYÜŞ
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- C) BİSİKLET
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7
- D) ARKEOLOJİK KAZI
a) Evet	b) Hayır (Hiç etkisi yok)	Etkinin Şiddeti
a.1. Olumlu	a.2. Olumsuz	1 2 3 4 5 6 7

EK.D. DEVAM

E) GENÇLİK KAMPI

a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti

a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

F) YÜZME

a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti

a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

G) KÜREK

a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti

a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

H) YELKEN

a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti

a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

J) KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ

a) Evet b) Hayır (Hiç etkisi yok) Etkinin Şiddeti

a.1. Olumlu a.2. Olumsuz 1 2 3 4 5 6 7

Görüşme yapılan kişinin mesleği:

Bölgede gelişebilecek konaklama ünitesi ve turizm türü hakkındaki görüşleri:

ÖZGEÇMİŞ

Arzu Akkaya, 1968 yılında Bursa'nın Karacabey ilçesinde doğmuştur. İlköğrenimini Amasya'da ve daha sonra da Gebze'de devam ederek tamamlamış ve 1985 yılında Gebze Lisesi'nden mezun olmuştur. Aynı yıl Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde yüksek öğrenimine başlamıştır. 1990 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nün sınavını kazanarak, yüksek lisans eğitime hak kazanmıştır. Bir yıl İngilizce hazırlık sınıfına devam ettikten sonra, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı, Bina Bilgisi programında eğitime başlamıştır. Halen yüksek lisans programına devam etmektedir.